

COMMUNICATIE

Tijdschrift voor Massamedia en Cultuur

- BUITENLANDS NIEUWS VAN BRT-RADIO • FILMINDUSTRIE IN EEG • RADIO IN BELGISCH KONGO • BOCHUMER STUDIEN
- DATABANK VAN DE NEW YORK TIMES • VPRO 50 • KRONIEK VAN DE MEDIAWERELD • VROUWELIJKE FILMSTER • RECENSIES
- TIJDSCHRIFTEN

CENTRUM VOOR COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN

E. VAN EVENSTRAAT 2A

3000 LEUVEN

JAARGANG 6

NR 2

ZOMER 1976

COMMUNICATIE

(voorheen
«Informatiebulletin
CeCoWe»)

**Driemaandelijks tijdschrift
voor massamedia
en cultuur.
Een uitgave van
Centrum voor Communicatie-
wetenschappen,
E. Van Evenstraat 2 A
3000 Leuven.
Verschijnt 4 x per jaar.
6de jaargang nr. 2
ZOMER 1976**

Hoofdredacteur : W. Van der biesen

Redactiesecretaresse : Mevr. M. Mommens

Kernredactie : G. De Meyer, W. Van der biesen,
L. Van Poecke

Redactieraad : M. Ceulemans, G. De Meyer, G. Fau-
connier, A. Hendriks, K. Huybrechts,
P. Ickx, D. Lauwaert, P. Marck, H.
Meysen, J.M. Peters, L. Roelens, W.
Van der biesen, J. Van Heddegem,
L. Van Poecke, A. Verhelle

Abonnementen : De abonnementsprijs bedraagt
200 fr. voor een jaargang (4 nummers) - studenten
betalen 100 fr. De prijs voor losse nummers is 75 fr.
Betaling kan geschieden op nr. 431-0370171-86 van
de Kredietbank te Leuven, t.n.v. K.U.L., Centrum
voor Communicatiewetenschappen, Leuven.
Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij
men een maand vóór het einde van de jaargang
opzegt.

Alle briefwisseling i.v.m. redactie, administratie, boe-
ken ter recensie, advertenties enz., gelieve men te
richten aan COMMUNICATIE, Centrum voor Com-
municatiewetenschappen, E. Van Evenstraat 2 A,
B-3000 - Leuven, tel. 016-22.10.70.

Advertentietarief wordt op aanvraag toegezonden.

Getekende artikels verbinden alleen de schrijvers.

Inhoud 76.2 :

- 1 **De Selectiecriteria inzake buitenlands Nieuws van de BRT-Radio** - Jos Bouveroux
  - 7 **De Filmindustrie in de Europese Gemeenschap** - Karel Huybrechts
  - 10 **De Radio in Belgisch Kongo, het N.I.R. en de Belgische Politiek** - Greta Boon
  - 14 **Bij het verschijnen van een nieuwe Serie** - Johan Hemels
  - 15 **Televisie in Vlaanderen en Nederland** - Lieve Braeken
  - 16 **De Databank van de New York Times** - Dony Van Hoof
  - 18 **Aan de VPRO, met bewondering voor het geleverde werk** - Herman Van Pelt
  - 19 **Feiten en Meninge n uit de Mediawereld** - W. Van der biesen
  - 21 **De vrouwelijke filmvedetten : een historische Evolutie** - Marie-Thérèse Meeus-Crabbé
  - 26 **Uit de Literatuur**
  - 33 **Uit de Tijdschriften**
-

Verantwoordelijke uitgever :
G. Fauconnier, Kleine Geeststraat 40, Sterrebeek.

de selectiecriteria inzake buitenlands nieuws van de brt-radio

Een input-output analyse

jos bouveroux

Inleiding

De invloed van de massamedia hoeft zeker voor geïnteresseerden in de communicatiewetenschap niet meer verduidelijkt te worden. Daarom is het op zijn minst bevreemdend te constateren dat de communicatiewetenschap zich — afgezien van talrijke theoretische studies — niet erg veel heeft ingelaten met de problemen van de omroep of alleszins veel minder dan met de schrijvende pers. De gepubliceerde studies inzake de omroep — en vooral in de USA — beperkten zich meestal tot de 'gatekeeper', de vrouw of man die het materiaal selecteert dat voor verspreiding via de massamedia in aanmerking komt.

Studies die zich specifiek richten naar de problematiek van de selectie van het nieuws zijn niet zo veelvuldig, wat erg jammer is als men bedenkt dat de selectie van nieuwsberichten bij radio en televisie een dagelijks voorkomende praktijk is die enorme gevolgen heeft. Denken we in dit verband maar aan de talrijke kritieken waaraan bedienaars van de omroepen bloot staan en die in ons land toegenomen zijn naarmate de polemiek rond de invoering van zuilen of zendgemachtigde verenigingen zich ontwikkelde.

Opzet van de studie

In onze studie hebben we gepoogd een inzicht te verkrijgen in de selectiecriteria die de BRT-radiojournalisten aanwenden inzake de berichtgeving over buitenlandse gebeurtenissen. Om deze studie tot een goed einde te brengen, zijn we uitgegaan van de concrete realiteit, wat dus empirisch onderzoek veronderstelt. Als basis van het onderzoek konden we gebruik maken van de studie van L. BOONE over de BRT-radio (1) en van het onderzoek van de Noorse polemologen GALTUNG en RUGE (2). Deze polemologen hebben aan de hand van concreet feitenmateriaal in 4 Noorse dagbladen de berichtgeving onderzocht over drie internationale crises (Cuba, Cyprus en Congo). GALTUNG en RUGE hebben vier hypothesen getoetst aan het feitenmateriaal en onderzocht of die hypothesen al dan niet bevestigd werden.

Voor onze studie zijn we een stap verder gegaan. We hebben niet alleen de berichtgeving van de BRT-radio onderzocht, maar hebben tevens die informatiekkanalen bij onze studie betrokken op basis waarvan de radionieuwsberichten werden opgesteld.

Die informatiekkanalen zijn de pers- of nieuwsagentschappen.

Op deze manier konden we een mededelingsanalytische studie maken aan de hand van een input-output-analyse. De input bestaat uit de berichten die op de BRT-radioredactie via de persagentschappen binnenkomen en de output is dan uiteraard datgene wat na de selectie overblijft en weerhouden wordt om het radionieuwsbericht te maken.

Door de input te vergelijken met de output kunnen we op het spoor komen van de normen, de criteria die de radiojournalist gebruikt bij de selectie van de voorhandene kopij.

De hypothesen die we aan de input en de output hebben getoetst zijn geënt op die van GALTUNG en RUGE. Voor ons onderzoek behielden we deze 3 hypothesen: «Hoe meer een gebeurtenis een elite-land aanbelangt, hoe waarschijnlijker deze gebeurtenis nieuws wordt.»

Om een zo correct mogelijke analyse door te voeren was het uiteraard noodzakelijk het begrip 'elite-land' duidelijk te verklaren. De minst aanvechtbare definitie van 'elite-land' meenden we te vinden bij de permanente leden van de UNO-Veiligheidsraad, die door hun vetorecht op een

ingrijpende wijze de wereldpolitiek kunnen beïnvloeden. Door hun aanwijzing tot permanent lid van de Veiligheidsraad zijn die 5 landen als het ware geïnstitutionaliseerd tot elite-land. Die 5 zijn : de USA, de Sovjet-Unie, China, Groot-Brittannië en Frankrijk.

De hypothese stelt ook duidelijk dat het gaat om gebeurtenissen die elite-landen aanbelangen, wat direct of indirect kan zijn. Zo hebben bv. de USA en USSR wel degelijk te maken met de burgeroorlog in Angola, hoewel op een onrechtstreekse wijze. Volgens onze definitie belangt Angola deze 2 elite-landen aan.

De tweede onderzochte hypothese was :

«Hoe meer een gebeurtenis betrekking heeft op personen, des te waarschijnlijker wordt ze nieuws.»

Hiermee wordt bedoeld dat buitenlandse gebeurtenissen gemakkelijker in het radionieuws worden geselecteerd en voorgesteld als acties... van individuen, eerder dan als gevolg van structuren. Voor ons onderzoek hielden we alleen rekening met herkenbare, identificeerbare personen, ongeacht of hun naam werd geciteerd of niet. Persoonsbepalingen zoals 'soldaten, guerrillastrijders...' werden niet weerhouden.

De derde hypothese, tenslotte, was : «Hoe meer een gebeurtenis negatieve gevolgen heeft, des te waarschijnlijker wordt ze nieuws».

Door deze stelling te onderzoeken wilden we bestuderen of er een verband bestaat tussen de negatieve gevolgen van een feit en de vermelding ervan. De nogal erg waardegeladen begrippen 'negatief' en 'positief' hebben we omschreven vanuit een sociologische gezichtshoek en niet vanuit een politieke. Met 'negatief' wordt dan bedoeld : alles wat wijst op een conflict of tegenstelling tussen mensen of staten.

Door middel van deze drie hypothesen probeerden we de selectiecriteria van de BRT-radio te achterhalen.

Methode van onderzoek

Zoals vrijwel elke sociale onderzoeker zagen we ons verplicht voor de input en de output een steekproef te nemen.

Willekeurig viel onze keuze op de week van maandag 12 januari tot en met zondag 19 januari 1976. Voor de radioberichten van deze periode (de output) beperkten we ons tot de buitenlandse berichten van de belangrijkste radionieuwsuitzendingen, nl. die van 13 en 19 uur. Voor de agentschapsberichten (de input) bestudeerden we de nieuwsagentschappen AFP en Reuter, het Franse en Britse agentschap die algemeen worden beschouwd als de beste en betrouwbaarste nieuwsbronnen.

De gevolgde methode weergegeven is uiterst moeilijk, omdat voor elk deelonderzoek verschillende methoden werden gevolgd, die gekozen werden in functie van het doel van de studie. Voor de studie over de tweede hypothese bv., inzake het persoonlijk nieuws, hebben we de berichten geteld waarin een identificeerbare persoon werd genoemd. Het aantal vermeldingen van elke persoon werd opgeteld en op die manier bekwamen we tabellen waaruit bepaalde conclusies konden worden getrokken.

Om het onderzoek zo accuraat mogelijk te maken hebben we de berichten van de input en de output onderverdeeld in buitenlandse en internationale berichten. Een buitenlands bericht handelt, volgens onze definitie, over de binnenlandse gebeurtenissen in een vreemde staat ; een internationaal bericht handelt over gebeurtenissen waarbij minstens twee staten betrokken zijn.

Deze onderverdeling liet ons toe zo zuiver mogelijk na te gaan welke soort berichten geselecteerd werd en waarom.

Van het grootste belang was tevens te weten welke thema's of items aan bod kwamen in het radionieuws. Daarom hebben wij 9 nieuwscategorieën opgesteld en ze duidelijk afgebakend. Die 9 zijn : politiek, militair, sociaal, accidenteel, economisch, religieus, cultureel, wetenschappelijk en gerechtelijk nieuws. Elk bericht, zowel van de input als de output, werd onderverdeeld in categorieën zodat we een goed beeld kregen van de thema's die behandeld werden in het radionieuws en in de agentschappen.

Het spreekt vanzelf dat een dergelijk gedetailleerd onderzoek veel tijd vergde. Mede wegens het groot aantal gegevens — in de onderzochte periode werden niet minder dan 1441

agentschapsberichten doorgeseind — zagen we ons verplicht voor sommige deel-studies een steekproef te nemen. Onze keuze viel op dinsdag 13 januari 1976, omdat de gegevens van deze dag het meest representatief waren voor het universum van de steekproef.

Al deze onderzoeken werden uitgevoerd zowel op de uitgezonden radioberichten als op alle agentschapsberichten, ongeacht of ze geselecteerd werden of niet. Wilden we echter vernemen wat de radiojournalisten selecteerden binnen de agentschapsberichten zelf dan mochten we enkel rekening houden met die agentschapsberichten die weerhouden werden voor de selectie.

Deze studie werd gedaan aan de hand van de regel van de 5 W's en de H. Volgens de literatuur is een bericht immers volledig als er op zes vragen wordt geantwoord. Die zes vragen zijn ; wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe.

Op elk van de radioberichten en op Volgens de literatuur is een bericht hebben we deze regel toegepast — of beter gezegd : op elk radio- en agentschapsbericht van de beperkte steekproef.

Resultaten van de analyse

Welke resultaten bekwamen we na het onderzoek ?

Op de eerste plaats bekijken we de drie vooropgestelde hypothesen. De eerste luidde :

«Hoe meer een gebeurtenis een elite-land aanbelangt, des te waarschijnlijker wordt deze gebeurtenis nieuws». Het onderzoek heeft uitgewezen dat omzeggens 60% van de radio- en agentschapsberichten betrekking had op de elite-landen, die we — volgens onze definitie — beperkten tot de 5 permanente leden van de UNO-Veiligheidsraad.

Een belangrijke vaststelling was evenzeer dat de elite-landen vooral genoemd werden in de internationale berichten.

De elite-landen worden met andere woorden voornamelijk vermeld wegens hun betrokkenheid tot andere staten. Het gevolg daarvan is dat sommige

landen slechts genoemd worden omdat ze te maken hebben met elite-landen. In de radioberichten was dat ondermeer het geval met Angola, Cuba, Zaïre en IJsland. Over die landen werden bij de radio uitsluitend internationale berichten omgeroepen.

Nochtans heeft het onderzoek van de agenschappen aangetoond dat er bv. over Angola en IJsland ook buitenlandse berichten werden doorgeseind. Het feit dat die berichten niet voor selectie weerhouden werden, bewijst de stelling dat gebeurtenissen in het nieuws worden vermeld omdat ze betrekking hebben op elite-landen.

Concreet betekent dit dat **in de selectie van de nieuwsberichten terdege rekening wordt gehouden met de elite-landen** en, wat eveneens zeer belangrijk is, dat de elite-landen dikwijls aan de basis liggen van de selectie van gebeurtenissen die de elite-landen **aan-**landen.

De formulering van de hypothese «gebeurtenissen die de elite-landen **aanbelangen...**» schijnt dus bevestigd te zijn.

Globaal mag gesteld worden dat onze studie aangetoond heeft **dat deze hypothese als bewezen mag worden beschouwd.**

Een belangrijke restrictie hierbij is dat China, dat volgens onze definitie één van de vijf elite-landen was, zowel voor de radio als voor de agenschappen blijkbaar géén elite-land is. Uit verschillende aanwijzingen die we kwamen na onze studie, blijkt dat de belangstelling voor China niet structureel, doch wel **conjunctureel** was. Daar moet aan worden toegevoegd dat de BRT-radio meer dan de agenschappen overtuigd is van de elite-rol van deze Aziatische communistische mogendheid. De lage vermeldingsfrequentie van China die wij vastgesteld hebben, laat echter niet toe te besluiten dat China een determinerende rol speelt in het selectieproces. Een andere belangrijke vaststelling is dat de BRT-radio en de wereldagenschappen AFP en Reuter relatief véél nieuws verstrekken over landen van de Westerse wereld (West-Europa en de USA). Zowat 60% van de meest vermelde landen én in de radio- én in de agenschapsberichten maken deel uit van de Westerse wereld.

In de radioberichten is dat percentage iets kleiner dan in de agenschapsberichten.

Voegen we deze grote concentratie

bij de niet te onderkennen belangstelling voor 4 elite-landen, die alle (op de Sovjet-Unie na) eveneens Westerse staten zijn, dan zou kunnen geconcludeerd worden dat wij hier te maken hebben met een **vrij éenzijdige belangstelling.**

Dit zou mede verklaard kunnen worden door de zeer ongelijke spreiding van de nieuwsagenschappen rond een as New-York-Londen, waarvan dan secundaire assen vertrekken.

In de loop van onze studie hebben wij geen enkel element aangetroffen dat erop zou kunnen wijzen dat de BRT-radio enig correctief aanbrengt op deze belangstellingstrend.

Deze sterk Westers georiënteerde inslag van de berichtgeving is nagenoeg dezelfde voor de radio als voor de agenschappen.

Tot slot kan worden betoogd dat de eerste hypothese inzake de elite-landen als bewezen kan worden beschouwd en dat er in de berichtgevoeringsapparaten een vrij eenzijdige belangstelling bestaat voor landen van de Westerse wereld.

De tweede hypothese inzake de persoonsvermelding was :

«Hoe meer een gebeurtenis betrekking heeft op personen, des te waarschijnlijker wordt ze nieuws.»

We hebben reeds gesteld dat het ging om herkenbare, identificeerbare personen.

Het voornaamste resultaat van onze deel-onderzoeken was dat de BRT-radio méér dan de agenschappen toegespitst is op de vermelding van individuele personen.

De studies hebben echter eveneens aangetoond dat de hypothese op een niet zo overtuigende wijze bevestigd werd.

Slechts iets meer dan de helft van de radio- en agenschapsberichten hadden betrekking op personen.

Dit resultaat laat ons niet toe te stellen dat de hypothese als juist moet worden beschouwd. Anderzijds is het evenzeer zo dat de stelling niet ontkend of tegengesproken is. Wellicht was onze steekproef niet groot genoeg om een duidelijk antwoord te krijgen op de hypothese.

Wij hebben echter wel in zeer grote mate kunnen vaststellen dat zowel de radio als de agenschappen berichten over veel personen, maar dat de selectie van de radio zeer streng is geweest en **geconcentreerd was op enkele personen, die voornamelijk**

hooggeplaatste politici uit de Westerse wereld zijn.

In zijn studie over de BRT-radioberechtiging was L. BOONE tot een vrijwel identiek besluit gekomen. In al die jaren schijnt er dus weinig veranderd te zijn.

Het onderzoek van de input (de agenschapsberichten) heeft bovendien aangetoond dat de oorzaak van deze vaststelling niet volledig bij de agenschapsberichtgeving moet worden gezocht, maar evenzeer bij de radioredacteurs.

We hebben evenzeer geconstateerd dat de radionieuwsdienst de functie die een persoon uitoefent soms belangrijker acht dan de vermelding van zijn naam.

Dit zou kunnen verklaard worden door de typische kenmerken van het medium radio, dat afgestemd is op een groot publiek dat niet zo vertrouwd is met de namen van de personen. Een opeenstapeling van namen en functies zou de beluisterbaarheid en de verstaanbaarheid van het radiobericht ernstig in het gedrang kunnen brengen. Het publiek heeft allicht meer informatie aan de functie van een persoon dan aan zijn naam. De weglating in het radionieuws is dan ook begrijpelijk.

Minder aannemelijk is de vaststelling dat vrijwel alleen gehandeld wordt over hooggeplaatste politici en dan nog grotendeels over Westerse toppolitici.

We worden hier inderdaad nog eens geconfronteerd met een Westerse inslag van het selectieproces dat daarenboven erg gericht is op acties, verklaringen...van elite-personen.

Niemand zal het belang ontkennen, noch van de Westerse wereld, noch van elite-personen zoals toppolitici.

Aan de andere kant moet betoogd worden dat de radioluisteraar niet voortdurend geplaatst mag worden tegenover elite-personen omdat dit op lange termijn een nefaste invloed kan hebben.

De kans bestaat immers dat het benadrukken van de Westerse wereld en van elite-personen bij de luisteraars een verkeerde indruk wekt waardoor hun inzicht in het wereldgebeuren vervormd wordt. West-Europa mag niet gedacht worden als 'de navel van de wereld'.

De tweede vooropgestelde hypothese inzake personen-gericht nieuws is dus

niet op een duidelijke wijze bevestigd, maar ze is evenmin ontkend.

Wel opvallend was de bijzonder grote belangstelling voor hooggeplaatste politici, die vooral uit de Westerse wereld afkomstig zijn.

De derde stelling over het negatieve nieuws luidde :

«Hoe meer en gebeurtenis negatieve gevolgen heeft, des te waarschijnlijker wordt ze nieuws».

Het onderzoek heeft aangetoond dat de BRT-radio en de wereldagentschappen AFP en Reuter vrijwel uitsluitend berichten over negatieve feiten, en dat de radio dat nog in een iets sterkere mate doet dan de agentschappen : niet minder dan 80 % van de radioberichten is negatief.

De hypothese wordt bijgevolg bevestigd.

Interessant is eveneens te constateren dat het **positieve** nieuws voor 3/4de betrekking heeft op de Westerse wereld. Bovendien hecht de BRT-radio een groot belang aan positieve gebeurtenissen in nabijgelegen staten, en die belangstelling is alleszins groter voor Europese landen dan voor andere staten — zelfs al zijn dat elite-landen.

Het is dus niet overdreven te stellen dat de radionieuwsdienst oog heeft voor positieve gebeurtenissen in nabijgelegen staten en dat dit criterium bewust of onbewust meespeelt in het selectieproces.

Anderzijds heeft het er de schijn van dat ver afgelegen landen slechts in het nieuws komen door negatieve gebeurtenissen. Een schoolvoorbeeld daarvan is Zuid-Amerika dat in de ogen van vele mensen een continent is waar militaire staatsgrepen dagelijkse kost zijn. De landen van Zuid-Amerika worden trouwens denigrerend bestempeld als 'militaire bananenrepublieken'.

Hoewel we over geen afdoende gegevens beschikken, menen we toch te mogen stellen dat deze indruk over Zuid-Amerika zonet veroorzaakt is dan toch in de hand wordt gewerkt door de massamedia. Er wordt een idee verspreid dat die landen zichzelf niet kunnen regeren en dat ze inferieur zijn tegenover de Westerse wereld. Het zijn 'underdog countries' tegenover 'topdog nations'.

Als wij hierbij bedenken dat de belangstelling nog vrij eenzijdig uitgaat naar elite-personen (hooggeplaatste

politici), hoeft het niet te verwonderen dat de berichtgeving over die landen — als er over personen wordt gesproken — **a fortiori** wordt toegespitst op elitepersonen. Tot een soortgelijke conclusie waren ook GALTUNG en RUGE gekomen.

Dit fenomeen kan leiden tot een wereldopvatting waarin de 'underdog nations' sterk gedomineerd worden door een kleine elite en dat de massa van het gewone volk niet of nauwelijks bestaat. In politieke termen uitgedrukt betekent dit dat het genoemde beeld waarschijnlijk nog de omstandigheden kan proberen te versterken die dit beeld of imago rechtvaardigen. Daarenboven kan een identificatieproces met deze elite niet mogelijk zijn, temeer omdat de elite-actie in die landen negatief zal zijn.

Wij willen de schuld van een dergelijke misvormde wereldopvatting niet in de schoenen schuiven van de radiojournalisten omdat de wereldagentschappen aan de basis liggen van deze overvloed aan negatieve berichtgeving. Nochtans stellen we vast dat de radio niet alleen geen correctief aanbrengt, maar deze trend zelfs **nog verscherpt**. Dat de selectie van dit bijzondere negatieve nieuws bewust zou gebeuren achten wij niet bewezen. Deze sterke gerichtheid op het negatieve lijkt ons veeleer een gevolg te zijn van de samenleving en haar denkbeelden.

Samenvattend kunnen we betogen dat de hypothese inzake negatief nieuws overtuigend werd bevestigd, dat de hypothese inzake elite-landen eveneens als bewezen kan worden beschouwd maar dat de hypothese over de persoonsvernoeming noch bevestigd noch ontkend is.

Wij hebben het onderzoeksmateriaal — de radio- en agentschapsberichten — eveneens ingedeeld naargelang van de behandelde thema's of de nieuws categorieën.

De belangrijkste conclusie is dat de grootste interesse van de twee berichtgevingsapparaten gaat naar het politiek nieuws en deze belangstellingsgraad is bij de radio aanzienlijk hoger dan bij de agentschappen.

Als we de indeling in nieuws categorieën vergelijken van de radio- en agentschapsberichten van het universum, krijgen we deze tabel :

De nieuws categorieën van de input en de output.

Categorie	Output	Input
Politiek	49,4 %	42,2 %
Militair	16,8 %	11,3 %
Sociaal	10,5 %	5,3 %
Economisch	5,2 %	12,2 %
Accidenteel	10,5 %	15,7 %
Gerechtelijk	—	5,2 %
Religieus	3,1 %	1,5 %
Cultuur	1,04 %	1,6 %
Wetenschap	—	2,4 %
Andere	3,1 %	2,08 %

Zeer veel aandacht van de radio gaat ook naar de categorieën militair en sociaal nieuws.

Wij hebben dan ook betoogd dat de **categorieën politiek, militair en sociaal nieuws in de ogen van de radiojournalisten wellicht structureel belangrijk zijn.**

Hieruit volgt dat met deze nieuws categorieën in het selectieproces niet alleen ernstig rekening wordt gehouden, maar er kan zelfs gesteld worden dat gebeurtenissen die op de drie genoemde categorieën betrekking hebben waarschijnlijk geselecteerd zullen worden voor de radionieuwsuitzendingen. Wij willen helemaal niet de waarde en de invloed van de drie categorieën ontkennen of minimaliseren. Toch staan wij hier in onze ogen voor **een overdreven belangstelling voor het politieke nieuws.**

Deze grote interesse voor dit thema verklaart allicht waarom andere nieuws categorieën niet of zeer weinig aan bod komen. Wij bedoelen ondermeer het wetenschappelijk en culturele nieuws.

De categorieën sociaal en militair nieuws zouden, volgens onze bevindingen, om structurele redenen negatief in het nieuws komen.

De selectie door de radiojournalisten schijnt duidelijk gericht op de negatieve aspecten van sociale en militaire gebeurtenissen.

Dat het militaire nieuws in de ogen van de meeste mensen — en dus ook van de radioredacteuren — meestal negatief is (denk maar aan de gevechten, de slachtoffers...) lijkt vrij normaal te zijn.

Dat anderzijds sociale gebeurtenissen als negatief structureel belangrijk worden geacht, schijnt niet zo logisch.

CE.CO.WE.-PUBLIKATIES

WERKDOCUMENTEN

- Nr. 1 : Prof. Dr. J.M. PETERS,
Fictioneel Beeldamusement.
(Het Amusementskarakter van bioscoop- en televisiefilms).
50 fr.
- Nr. 2 : Dr. L. BOONE,
Massamedia en Interpersonale Communicatie.
(Een kritische balans van de rol der zogenaamde 'Opinion Leaders'
en van de hypothese van het tweefasig verloop van communicatie-
processen).
95 fr.
- Nr. 3 : Dr. René LINDEKENS,
**Inleiding tot een Analyse van Boodschappen volgens Strukturele,
Linguïstische Methode.**
95 fr.
- Nr. 4 : F. VLAEMYNCK - Prof. Dr. G. FAUCONNIER m.m.v. G. DE
MEYER,
**«Het vraagstuk "Leuven" (1968) in de spiegel van de Belgische
Pers».**
80 pagina's, 150 fr.
- Nr. 5 : Drs. G. DE MEYER,
Het advertentieblad in België
(Een verkennend onderzoek)
139 pagina's, 250 fr.

DOCTORALE PROEFSCHRIFTEN

- Dr. W. VAN DER BIESEN : **De verkiezingspropaganda in de demo-
cratische maatschappij.** (Een literatuur-kritische studie en een
inhoudsanalyse van de verkiezingspropaganda).
Leuven, Ce.Co.We., 1973, gestencild, 661 blz., 375 fr.
- Dr. H. VAN PELT : **De omroep in revisie.** Structurering en ontwikke-
lingsmogelijkheden van het radio- en televisiebestel in Nederland
en België. Een vergelijkende studie.
Leuven, Acco, 398 blz., 395 fr.

CONGRESBROCHURE

- **Kabeltelevisie**, brochure van het congres over kabeltelevisie, ge-
houden van 1 tot 5 oktober 1974 te Hasselt.
128 blz., 100 fr.

CONGRESVERSLAG

- **Amusement in de Massamedia. Informatieve en persuasieve func-
ties.** Referaten van het Vijfde Vlaams Congres voor Communicatie-
wetenschap, Leuven, 1975, 55 blz., 100 fr.

Te bestellen bij het Ce.Co.We.,
E. Van Evenstraat 2A,
3000 Leuven.

Een geregeld luisteraar van het radio-
nieuws zal het zeker niet ontgaan
zijn dat **het sociale nieuws uit België**
niet altijd negatief wordt weergege-
ven. Regelmatig vernemen we immers
bij de BRT-radio dat een bepaald so-
ciaal conflict is bijgelegd en dat bv.
aan een staking een einde is geko-
men. Wij hebben onze studie echter
beperkt tot de buitenlandse bericht-
geving. Omdat we een erg kleine
steekproef hebben genomen durven
we niet betogen dat sociale conflicten
in het buitenlands nieuws omzeggens
automatisch negatief worden vermeld.
Wellicht zal een onderzoek over een
groter universum een ander beeld op-
leveren. Toch kunnen wij ons niet van
de indruk ontdoen dat sociale ge-
beurtenissen in het buitenland slechts
worden gemeld in het radionieuws
omdat ze negatieve gevolgen hebben.
Al het voorgaande willen wij nog eens
samenvatten en eveneens enkele
waarschijnlijke selectiecriteria formu-
leren.

De BRT-radionieuwsdienst laat zich in
zijn selectie van buitenlands nieuws
leiden door 4 elite-landen : de USA,
de Sovjet-Unie, Groot-Brittannië en
Frankrijk.

Gebeurtenissen die deze landen aan-
belangen worden waarschijnlijk
nieuws.

De BRT-radionieuwsdienst richt zich
zeer sterk naar feiten en gebeurtenis-
sen die negatieve gevolgen hebben.
Dergelijke feiten maken een zeer grote
kans om geselecteerd te worden. De
BRT-radionieuwsdienst is in zijn se-
lectie erg georiënteerd op feiten en
gebeurtenissen die zich afspelen in
de Westerse wereld en in staten die
dicht bij België gelegen zijn. Over die
landen wordt veel geïnformeerd.

De BRT-radionieuwsdienst voert de se-
lectie vermoedelijk ook uit in functie
van gebeurtenissen waarbij hoogge-
plaatste politici betrokken zijn. Derge-
lijke feiten hebben een grote kans
om geselecteerd te worden.

De BRT-radionieuwsdienst is sterk ge-
richt naar politiek nieuws. Het schijnt
vast te staan dat bij voorkeur politieke
gebeurtenissen geselecteerd worden.
Militair en sociaal nieuws zijn even-
zeer structureel belangrijk als selec-
tiecriterium. De selectie van militair
en sociaal nieuws gebeurt echter voor-
al naar de negatieve aspecten van
deze nieuwsthema's.

Wij hebben reeds gewezen op een

betwistbare eenzijdigheid van de genoemde selectiecriteria.

Een ander probleem is **de oppervlakkigheid** van de radiobeachtgeving. Dat probleem hebben wij bestudeerd door via een input-outputvergelijking de regel van de 5 W's en de H toe te passen. De bedoeling was na te gaan of de radiobeachtgeving volledig was en welke de rol van de wereldagentschappen in deze is.

Een belangrijke conclusie is dat zowel de radio als de wereldagentschappen AFP en Reuter **sterk afgestemd zijn op het feitenrelaas**. Allerlei gebeurtenissen en feiten worden vermeld.

Wij hebben geconstateerd dat de selectie binnen de weerhouden agentschapsberichten vrij getrouw de inhoud van dit agentschapsbericht respecteert en volgt.

Globaal gezien wordt in nog geen 10 % van de radiobeachten een antwoord gegeven op de zes vragen : wat, waar, wanneer, wie, waarom en hoe ?

Als we het begrip 'objectiviteit' beperken tot volledigheid moet betoogd worden dat het radionieuws inzake buitenlandse gebeurtenissen, gebaseerd op wereldagentschappen, grote tekorten vertoont.

Meer specifiek gezegd wordt in de radiobeachten **veel algemener** op de zes vragen geantwoord dan in de agentschapsberichten. Het radionieuws is dus algemener en oppervlakkiger. Daarenboven stellen wij een bijzonder groot gebrek vast in de beantwoording van de vraag **WAAROM**.

De BRT-radionieuwsdienst houdt in de selectie blijkbaar geen rekening met dit informatie-element.

Met andere woorden : we stellen **een verschralling** van de informatie vast. Die verschralling is absoluut en relatief. Absoluut omdat ze sommige continenten, landen, thema's enz. bevoordeelt of reduceert, zoals we hoger al hebben aangetoond.

De verschralling is echter ook relatief omdat de absolute verschralling toeneemt met de tijdelijke, ruimtelijke en psychologische afstand. Ook dit fenomeen hebben wij hoger beschreven. Alles wijst erop dat die verschralling door de radiojournalisten niet gewild is. Het gaat bijgevolg niet om een bewuste verdraaiing of manipulatie van de feiten. Wij hebben reeds betoogd dat de invloed van de agentschappen niet mag onderschat worden.

De belangrijkste oorzaak van deze verschralling lijkt ons **de eigengeaardheid van het radiomedium** te zijn, maar voornamelijk **de wijze waarop door de BRT-radio**, en waarschijnlijk ook door andere Westerse massamedia, **aan nieuwsverstrekking wordt gedaan**.

We hebben reeds gewezen op de omzeggens volledige afwezigheid van antwoorden op de **WAAROM**-vraag, die de oppervlakkigheid en verschralling van de informatie nog in de hand werkt.

Een verklaring hiervoor kan liggen in het probleem van de objectiviteit. Zoals bekend is de BRT door de wet van 18 mei 1960 verplicht objectieve nieuwsuitzendingen te verzorgen. Dit betekent dat de BRT geen stelling mag nemen of bepaalde personen, instellingen... niet mag bevoordelen. Anders gezegd : de BRT mag de nieuwsfeiten niet interpreteren of aan opinievorming doen. Of de objectiviteitsverplichting gevolgen heeft voor de selectie van het nieuws is erg moeilijk te meten via de Inhoudsanalyse. Toch gaan we akkoord met het betoog van L. BOONE : «Het bestaan van de toepassing van de objectiviteitsverplichting brengt ook nog een aantal doorgaans niet in het licht gestelde gevolgen mee. Het wil steller voorkomen dat de objectiviteit verantwoordelijk is voor de overwegend beschrijvende en discontinue aard van de hedendaagse omroepbeachting. Men heeft immers de neiging om tussen en binnen de items slechts datgene te selecteren wat voor objectieve weergave in aanmerking komt, en m.n. vier van de vijf W's en de H. Daardoor komt de vijfde W, het **WAAROM**, er vaak zo bekaaid af. Bovendien structureert of beter : destructureert men aangelegenheden tot porties die als afzonderlijke entiteiten vrij risicoloos kunnen worden verslagen.»⁽³⁾

BESLUIT

Uit al het voorgaande kan worden besloten dat de BRT-radionieuwsdienst zich bij de selectie laat leiden door de bedoeling om de luisteraars zo vlug, beknopt en duidelijk mogelijk in te lichten over allerlei gebeurtenissen. De BRT zou echter méér belangstelling moeten opbrengen voor het **WAAROM** van een feit en voor gebeurtenissen die zich afspeelen in niet-

Westerse en ver afgelegen landen. Op die manier kan de radio een correctief aanbrengen op de agentschapsbeachting en door de hantering van andere selectiecriteria bijdragen tot een juistere en meer objectieve (in de zin van volledigere) kennis van het grote publiek inzake het wereldgebeuren.

In de loop van het onderzoek hebben wij enkele hypothesen geformuleerd die een vrij grote waarschijnlijkheid inhouden als selectiecriteria.

Die vier veronderstellingen zijn :

«Hoe meer een gebeurtenis betrekking heeft op een Europees land, hoe waarschijnlijker ze nieuws wordt.»

«Hoe positiever een gebeurtenis is, hoe meer ze betrekking heeft op personen en op nabijgelegen landen.»

«Hoe verder een land van ons verwijderd is, hoe negatiever een gebeurtenis moet zijn om nieuws te worden.»

«Hoe meer een gebeurtenis met politiek te maken heeft, hoe waarschijnlijker ze nieuws wordt.»

Deze vier hypothesen zouden, volgens ons, een grote graad van juistheid bezitten.

Het is de bedoeling de hierboven vermelde hypothesen in een volgende studie te toetsen aan de radio- en agentschapsberichten. De steekproef zal dan ook groter zijn, om de resultaten van de studie juist te maken. Via een kwantitatieve Inhoudsanalyse op basis van een input-outputvergelijking kan de communicatiewetenschap aldus inzicht verkrijgen in het belangrijk sociaal fenomeen van de omroepbeachting.

(1) L. BOONE, *De sociaal-politieke betekenis van de BRT-radiobeachting*, Mechelen, 1966.

(2) J. GALTUNG en M.H. RUGE, *The Structure of Foreign News*, in TUNSTALL, J. (ed.), *Media Sociology*, London, 1970.

(3) L. BOONE, *Sociologie van de Informatie-media* I. Leuven, 1976, 100

ADVERTEREN IN DIT NUMMER :

Acco	9
Politiek Alternatief	13
Standaard Boekhandel	23
Boekhandel Cabay	24
Phillips	28
Allumalux	30
Delgay	32
Concentra	34
LuVox	36
Inelco	37
Columbia	38

de filmindustrie in de Europese gemeenschap

karel huybrechts

De Europese filmindustrie zoekt nog steeds naar haar eigen identiteit. Sinds de Europese Gemeenschap uitgebreid tot 'Negen', zijn er extra-complicaties bijgekomen en kan men het enkel maar betreuren dat de Zes hun objectieven niet nauwkeuriger hebben vastgelegd. Het kan niet ontkend worden dat de situatie van de Europese film verbeterd is, maar het is eveneens duidelijk dat deze vooruitgang leidt tot een grotere complexiteit.

Een ganse reeks strikt economische problemen (harmonisatie van de bestaande, nationale subsidiesystemen, polemiek omtrent automatische subsidies of selectieve steun) en sociaal-culturele aspecten (professionele kwalificaties, arbeidsvoorwaarden, culturele identiteitsproblemen) vragen dringend om een oplossing. Eén probleem gaat de jongste tijd alles overheersen: het vervangen van de bestaande bilaterale akkoorden door een systeem van multilaterale co-productie. Is het produceren van Europese films mogelijk?

1. De concurrentie van de televisie

In West-Europa is de crisis in de filmindustrie tien jaar later begonnen dan in de Verenigde Staten. Er bestaat geen twijfel over dat de massale terugval van het bioscooppubliek

gedurende de laatste twee decennia toegeschreven kan worden aan de uitbreiding van het televisiepark.

Van 1956 tot 1973 is het aantal bioscoopbezoeken in de Gemeenschap gedaald van 3.285 tot 1.076 miljoen. In die zelfde periode is het aantal televisie-ontvangtoestellen gestegen van 10,03 tot 65,6 miljoen (1). Dit is de situatie waarmee de filmindustrie in Europa heeft te kampen.

Volgende UNESCO-cijfers (1972) maken duidelijk dat elk land afzonderlijk getroffen werd door de crisis, alhoewel aanzienlijke verschillen duidelijk naar voren komen.

Land	bioscoop- publiek (miljoenen)	Procentuele achteruitgang vergeleken met het jaar waarin het bioscoopbe- zoek het hoogst was
Italië	550	30 %
Engeland	190	80 %
Frankrijk	185	50 %
W. Duitsl.	150	80 %
België	28	70 %
Nederland	25	65 %
U.S.A.	1100	75 %

Recente peilingen (augustus 1975) laten een optimistisch geluid horen. Van 1974 of is er overal een lichte

stijging of althans een status quo waar te nemen. In Amerika gaan de bezoekcijfers zelfs loodrecht de hoogte in. Als mogelijke oorzaken voor deze geleidelijke heropleving wordt er gedacht aan de saturatie van de televisie waarbij dit medium tot de dagelijkse sleur is gaan behoren en aan de nieuwe exploitatiemethodes met multi-zalen. In Amerika hebben de grote filmmaatschappijen een aantal dure spektakelfilms uitgebracht (The Godfather, Towering Inferno, Earthquake, Jaws) die volkomen ongeschikt zijn voor een TV-uitzending.

Het Europees filmproductievolume loopt volledig parallel met de bezoektrend.

In 1972 werden in Groot-Brittannië 90 langspeelfilms geproduceerd; in Duitsland en in Frankrijk bedroeg dit aantal resp. 110 en 120 en in Italië werden 220 langspeelfilms geproduceerd.

Deze cijfers maken duidelijk dat Italië het minst getroffen is door de filmcrisis. De nauwe samenwerking tussen de Italiaanse filmindustrie en de Italiaanse televisie (RAI) is hier zeker niet vreemd aan. Tussen beide partijen is overeengekomen dat er welkijks niet meer dan twee langspeelfilms op de beeldbuis mogen vertoond worden, waarvan één een eigen nationaal produkt dient te zijn. Op de dagen dat het bioscoopbezoek het

hoogst is (feestdagen) worden helemaal geen films op de televisie vertoond. Bovendien dienen de getoonde films minimum vier jaar uit de bioscoopcirculatie verdwenen te zijn.

In Frankrijk werd in 1971 een gelijkwaardige overeenkomst aangegaan.

Het Ministerie van Cultuur en de Franse televisie ondertekenden een «Déclaration Commune» waarbij de televisie er zich toe verbindt het programmeren van films te beperken op de dagen dat het bioscoopbezoek laag is. (Op de zaterdagavond worden geen films vertoond). Deze maatregel bleek erg efficiënt te zijn want een jaar later was het bioscoopbezoek in Frankrijk reeds gestegen met 4,7%. Opmerkelijk hierbij is wel dat in de streken waar de televisiekijker de Duitse TV-programma's kan capteren (Nancy-Strasbourg), het bioscoopbezoek bleef dalen met 4%.

Niet in alle landen van de Gemeenschap wordt dergelijke politiek gevolgd. In Groot-Brittannië worden wel de commerciële zenders door de Independent Broadcasting Authority verplicht wekelijks niet meer dan zes films te vertonen, maar de BBC kent dergelijke restricties niet. De drie BBC-kanalen hebben in de regio van Londen gemiddeld veertien films in de week op hun programma staan. Hier wordt de langspeelfilm een belangrijk wapen om zoveel mogelijk publiek aan te trekken, niet enkel van de concurrerende zenders maar ook van de bioscopen.

De concurrentie van de televisie treft de filmindustrie op twee manieren: enerzijds kent de uitzending op de televisie een ongecontroleerde stijging, die de mensen ertoe aanzet thuis te blijven in plaats van naar de bioscoop te gaan; anderzijds worden deze films door de nationale televisie maatschappijen gekocht tegen voorwaarden, die de filmbranche onbillijk acht. Ter ondersteuning van hun protest wijzen de bioscoopexploitanten erop dat een film voor 5% door bioscoopbezoekers wordt gezien en voor 95% door de TV-kijkers, maar dat omgekeerd de productiekosten van een film voor 95% van de bioscoopbezoekers komen en voor 5% van de prijs die de televisie betaalt. Zo betaalde bijvoorbeeld in 1973 de nationale televisie voor een film gemiddeld 60.000 fr. in Frankrijk, 7 miljoen lire in Italië en 70.000 DM in Duitsland.

2. De financiering van de filmproductie in Europa

De cineasten en producenten kunnen voor de financiering van hun filmprojecten rekenen op filmkredieten en op overheidssteun.

a. De meeste filmkredietoperaties dienen afgehandeld te worden in afwezigheid van een materiële koopwaar waarvan de waarde kan bepaald worden op basis van normale marktquotaties.

Het is erg moeilijk het actueel economisch resultaat van individuele productie-initiatieven te voorspellen. Tal van onvoorziene omstandigheden kunnen in de loop van het productieproces aanzienlijke wijzigingen teweegbrengen in de artistieke, technische en financiële planning. Bovendien dient het nodige kapitaal zo vlug mogelijk beschikbaar gesteld te worden, terwijl de complete exploitatiecyclus die nodig is voor de kostenamortisatie, ongeveer twee jaar in beslag neemt.

Rekening houdend met deze omstandigheden is het zonder meer duidelijk dat de filmkredietverrichtingen toevertrouwd worden aan gespecialiseerde organen die voldoende ervaring bezitten in de problematiek van deze kunstindustrie.

Filmkredieten worden in Europa slechts door enkele gespecialiseerde banken verleend: de Sezione Autonoma per il Credito Cinematografico della Banca Nazionale del Lavoro in Italië, de Sofet-Sofidi- en Ufic-maatschappijen in Frankrijk, de National Film Financial Corporation in Engeland en de Berliner Bank in West-Duitsland.

b. In de meeste Europese landen participeert de overheid in de financiering van de filmproductie.

Oorspronkelijk was de staatsinterventie bedoeld om de enorme kloof te overbruggen tussen de verdeelde markten in Europa en de Amerikaanse wereldmarkt. Met de komst van de geluidsfilm werd deze kloof nog verbreed door de taaldiversiteit in de Europese landen.

In 1939 werd in Italië een systeem van automatische subsidies in het leven geroepen waarbij de toegestane hulp afhangt van de opbrengsten van elke nationale film. Deze subsidies worden rechtstreeks betaald door de schatkist.

In Groot-Brittannië en Frankrijk bestaan soortgelijke systemen, maar in deze landen worden de subsidies samengebracht door een additionele belasting op de bioscooptickets.

Na vele jaren discussie en onenigheid heeft de Europese Gemeenschap de verenigbaarheid van deze systemen met de normen van het Verdrag van Rome erkend.

Ondertussen blijft de polemiek voortduren tussen de voorstanders van het automatische subsidiesysteem op basis van de ontvangsten en hen die de subsidies willen toekennen op basis van de artistieke kwaliteit van de afzonderlijke films.

3. Is een Europese filmindustrie mogelijk?

Indien men wenst te komen tot een efficiënte samenwerking tussen de individuele lidstaten, zouden de bestaande subsidiesystemen moeten geharmoniseerd worden en de bilaterale coproductie-akkoorden moeten vervangen worden door een flexibeler systeem van multilaterale coproducties, dat openstaat voor al de lidstaten. De verschillende landen van de Gemeenschap hebben onderling reeds filmovereenkomsten afgesloten die tot resultaat hebben dat aan de in het kader van deze overeenkomsten geproduceerde films het label van nationale film wordt toegekend in elk van de coproducerende landen.

De geproduceerde films zouden kunnen beschouwd worden als 'Europese films' die in aanmerking kunnen komen voor subsidies in de ganse Gemeenschap. Een communautaire productie zou aan bepaalde criteria moeten beantwoorden. De co-producerende maatschappijen zouden in één van de landen van de Gemeenschap gevestigd moeten zijn:

— De films zouden moeten worden gedraaid op het grondgebied van de Gemeenschap en de levering van goederen en diensten zou moeten geschieden door ondernemingen uit de Gemeenschap.

— De participatie van de co-producenten zou moeten worden gespreid naar verhouding van enerzijds de juiste rol van ieder bij de productie als zodanig en anderzijds rekening houdend met het relatieve marktaandeel van het land waartoe zij behoren.

Om dergelijke programma's te realiseren moet er gestreefd worden naar de coördinatie van het filmkredietstelsel op Europees niveau. In dit verband werden een aantal voorstellen gedaan door het 'Comité International de Crédit Cinématographique' (CICREC), een organisatie van de belangrijkste Europese filmbanken die in 1971 ontstaan is.

Door het CICREC werden twee voorstellen ingediend:

— Een project tot oprichting van een 'European Finance Company' voor filmkredieten. De banken die nu in hun eigen landen de filmkredietoperaties verzorgen zouden het nodige kapitaal voor deze nieuwe holding samenbrengen om de Europese co-producties te financieren.

— Een tweede voorstel houdt in dat de banken die tot de holding behoren, een promotie- en coördinatie-organisatie zouden oprichten. Om deze coördinatie te vergemakkelijken zouden standaardcontracten moeten uitgewerkt worden voor co-productie, co-distributie en voor kredietoperaties.

Evenals voor de produktie zou de Europese co-distributie van films kunnen georganiseerd worden. Indien men tot een Europese filmindustrie wenst te komen, is er volgens prof. Th. Guback (2) een sterk Europees distributie-apparaat nodig om te verhinderen dat het Amerikaanse wereldistributiesysteem de Europese filmmarkt blijft domineren.

Voor de problemen van produktie en distributie op Europees niveau zou een begin van oplossing kunnen worden gevonden door de instelling van een Europees 'openbaar register'. Het systeem van openbaar register bestaat in Italië reeds sedert 1938 en in Frankrijk sedert 1944. Aangezien de film distributie bestaat uit een veelvoudigheid van cessies van rechten voor een bepaalde duur of definitief, voor een of meer markten of voor groepen van markten, was het noodzakelijk over te gaan tot de registratie van de rechten van de verschillende partijen.

De ontwikkeling van de communautaire structuren op het gebied van

de filmfinanciering en van de film distributie vereist een nauwkeurige kennis van de overeengekomen transacties, zowel ter bescherming van hen die de rechten bezitten als met het oog op de voorlichting van de belangstellende derden.

Derhalve wenst een groot aantal mensen uit de filmbranche de organisatie van een «Europees openbaar register» of tenminste de invoeging hiervan in de verschillende nationale wetgevingen.

VOETNOTEN

(1) Deze gegevens zijn afkomstig van een aantal UNESCO-onderzoeken.

(2) Th. Guback: «Cultural Identity and Film in the European Economic Community», prepared for the conference: Film in Europe, Londen 1974.

(ADVERTENTIE)

WETENSCHAPPELIJKE BOEKHANDEL

tiensestraat 134 - 136
acco 3000 LEUVEN
tel. 016/23.35.20

— BEWUSTWORDING DOOR BEWEGING

Speelse oefeningen ter verbetering van houding en beweging, het waarnemingsvermogen en de verbeeldingskracht.

door Moshe Feldenkrais
183 blz., 400 fr.

— IS 'WERKELIJK' WAAR ?

Spraakverwarring, zinsbegoocheling en onvoorstelbare werkelijkheid

door Paul Watzlawick
235 blz., 400 fr.

— HANDBOEK VOOR HOGER BEWUSTZIJN

door Ken Keyes
252 blz., 450 fr.

— HET INTERVIEW ALS COMMUNICATIE-MIDDEL BIJ WELZIJNSWERK

door Crispin P. Cross (red.)
210 blz., 407 fr.

— HET MOMENT VAN HET KUBISME

Sunschrift 98
door John Berger
98 blz., 160 fr.

— TELEVISIE EN VERTROSSING

DIC map 58
160 blz., 278 fr.

de radio in belgisch kongo, het n.i.r. en de belgische politiek

greta boon

De radiotelefonische verbinding tussen de zendstations te Leopoldstad (nu Kinshasa) en te Ruiselede (de installaties van de Regie van Telegraaf en Telefoon in België) werd in 1933 tot stand gebracht. De programma's, bestemd voor de koloniale, werden opgesteld in het N.I.R. (1) (men sprak meteen van de eerste Belgische wereldzender maar dan in de enge betekenis, d.i. een kortegolfzender van België naar de kolonie) in samenwerking met het ministerie van koloniën. Sedert 1934 werd dagelijks een programma van 1.30 uur zendtijd (een muzikaal programma afgewisseld met een Nederlands en een Frans journaal) naar Kongo uitgezonden.

De zender van Ruiselede was erg zwak en het zendstation te Leopoldstad kon geen programma's naar Brussel uitzenden. Daarom werd in koloniale kringen te Brussel gepleit voor een sterkere kortegolfzender die de banden tussen kolonie en moederland zou verstevigen. Men deed gelden dat dit contact via de radio praktisch ogenblikkelijk tot stand kwam, zodat eensdeels de inwoners van de kolonie deelachtig zouden worden gemaakt aan de belangrijke gebeurtenissen die zich in het moederland afspeelden, en

---

In dit artikel publiceert de auteur enkele gegevens uit haar doctoraal proefschrift (Sociale Wetenschappen, departement Communicatiewetenschappen): «Ontstaan, ontwikkeling en werking van de radio-omroep in Zaïre tijdens het Belgisch koloniale bewind», 1975, 2 volumes, gepolycopteerd, 630 blz., eigen uitgave.

---

dat anderdeels bij de Belgen in het moederland belangstelling zou gewekt worden voor het leven in de kolonie. Deze sterke kortegolfzender zou bijgevolg het nationaal belang dienen en o.m. een beïnvloedende functie uitoefenen: nl. het belangrijke deel niet-Belgen onder de Europeanen opleiden en inwijden in de politieke, morele, sociale en economische opvattingen van het Belgische volk, zijn denk- en handelwijze (2). Ook vond men dat België moest deelnemen aan de algemene golf van oorlogspropaganda via de ether, die in de jaren vóór de Tweede Wereldoorlog zowel in Europa als in de Afrikaanse kolonies volop woedde, en hierdoor een belangrijk wapen voor nationale propaganda moest benutten. Verder oordeelde men dat het oprichten van een sterke kortegolfzender niet alleen dienstig kon zijn voor de propaganda ten gunste van België's politiek en van zijn koloniale onderneming, maar ook zou bijdragen tot de Belgische economische expansie.

Tevens werd de noodzaak bepleit van de oprichting van een plaatselijk radionet in de kolonie, bestemd én voor de Europeanen én voor de inlanders: de radio betekende een middel tot beschaving en onderwijs van de inlandse bevolking, alsook een afweermiddel tegen vreemde zenders met voor België vijandige propaganda (3).

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog (mei 1940) heeft al deze ideeën, de radio-omroep als een bindmiddel tussen moederland en kolonie, en een zender in de kolonie en voor de kolonie zelf, een eigen wending gegeven. Het zendstation te Ruiselede werd op

14 mei 1940 vernietigd. Belgisch Kongo kreeg plots een nieuwe betekenis als enig vrij Belgisch grondgebied. Het initiatief van de koloniale zender werd eerst doorgevoerd en ging uit van de kolonie zelf (1940). Pas later, einde 1942 werd de eerste idee, de sterke wereldzender die tot nationale propaganda naar het buitenland zou dienen, weer opgenomen en uitgevoerd met de oprichting te Leopoldstad in 1943 van de Belgische Nationale Radio Omroep (B.N.R.O.).

Radio Belgisch Kongo

Radio Belgisch Kongo (R.B.K.) (van oktober 1940 tot juli 1960) vormde de aanbreng van het bestuur in de radio-omroep in Kongo. Gevolgen van het officieel karakter van de zender waren het zeer administratief functioneren van de instelling, de bemoeiingen van het moederland met de activiteit van de zender en de invloed van de Belgische politiek op zijn werking.

De omroep werd gesticht en oefende zijn activiteit uit als een deel van de administratie van het gouvernement-generaal, onderworpen aan hetzelfde statuut als de andere diensten van de kolonie. Het was een staatsradio.

De afhankelijkheid van de kolonie t.o.v. het moederland weerspiegelde zich in de werking van R.B.K. De radiozender bevond zich op een dubbel vlak in een afhankelijke positie, niet alleen omdat het gouvernement-generaal van Belgisch Kongo onder de voogdij van het ministerie van koloniën te Brussel stond, maar ook omdat het N.I.R., in bepaalde periodes juridisch en steeds de facto een voogdijrol ver-

vulde t.o.v. R.B.K. De relatie tussen R.B.K. en België was er steeds een van ondergeschiktheid. Het ministerie en het N.I.R. gedroegen zich soms behulpzaam, veelal paternalistisch. Mede doordat de Belgische instanties de Kongolese radio-omroep en Voorlichtingsdienst als een terrein voor het uitvechten van hun politieke twisten beschouwden, waren de relaties veelal gespannen; b.v. de strijd over de plaats die de Voorlichtingsdienst (waaronder de radio ressorteerde) in de koloniale administratie ingenomen heeft, de benoemingen van de directeurs die door Brussel werden opgedrongen ofschoon ze door de gouverneur-generaal dienden te geschieden). Het N.I.R. vertoonde de neiging R.B.K. als een provinciale zender te beschouwen.

Was Kongo niet de tiende Belgische provincie aan het worden?

Alleen de uitzendingen voor de inlanders (Radio Congo Belge pour les Africains) werden door Brussel als een louter Kongolese aangelegenheid beschouwd. Uit de geschiedenis van R.B.K. is gebleken dat heel wat omtrent dit radiostation te Brussel beslist werd: men liet zich in met de benoemingen van de directeur en van het andere personeel, met de programma's, men wenste de hoge leiding over de Voorlichtingsdienst van Belgisch Kongo in handen te hebben.

De partijpolitieke tegenstellingen evenals de spanning tussen Vlamingen en Franssprekenden die het Belgische politieke leven beheersten, hebben reeds vroeg een belangrijke invloed gehad op het leven van de officiële Kongolese radio. Deze inmenging van de Belgische politiek was een van de duidelijkste handicaps die aan het officiële statuut van de zender verbonden waren.

De tegenstelling tussen Vlamingen en Franssprekenden is eigenlijk nooit zeer scherp geweest. Inderdaad waren de programma's strikt tweetalig en werden ze opgesteld in functie van de desiderata van de twee cultuurgemeenschappen. Het taal- en ethnisch argument kwam eerder als bijkomend element ter sprake, b.v. in de strijd om de figuur van de franstalige liberale directeur DETRY, die hoofdzakelijk een partijtwist was.

De strijd tussen de drie traditionele partijen in België heeft zich inderdaad sterk en voortdurend doen gelden bin-

nen R.B.K. De eerste directeur was een katholiek, die door de homogene C.V.P.-regering werd benoemd. Na hem werd de hoofdfunctie aan een liberaal-toevertrouwd, ten tijde van de liberaal-socialistische coalitie in België; ten slotte werd een C.V.P.-er directeur toen de C.V.P. mede opnieuw de macht veroverde.

In de plaatselijke radiomilieus werden deze benoemingen van streng politiek gekleurde figuren uit België aangevoeld als een ontoelaatbaar voorbijgaan van waardevolle krachten ter plaatse. Men kreeg de indruk dat uitstekende personen geen kans maakten op belangrijke plaatsen, omdat ze in het Belgisch politieke leven van geen tel waren. Ook speelde de gedachte dat het fout was de Belgische partijt tegenstellingen in de kolonie binnen te brengen.

De partijtwisten in de Kongolese officiële radio werden niet enkel binnenshuis uitgevochten: de pers bemoeide zich zeer actief met die geschillen en de verschillende syndicaten kwamen, met lawaai als het moest, tussenbeide om hun leden bij te staan in de verdediging van hun gekrenkte belangen. Dit alles maakte van R.B.K. op verschillende ogenblikken een fel bediscussieerde instelling.

De kenmerken van Radio Belgisch Kongo

R.B.K. richtte zich tot de blanke samenleving in Kongo, hetgeen in de eerste plaats betekende dat het station de verscheidenheid van de cultuur van de Belgen weerspiegelde: Vlamingen en Walen kregen elk hun afgemeten deel in de programma's toebedeeld. R.B.K. was een strikt tweetalige zender, die trachtte de vrij uiteenlopende belangstellingsgebieden van Vlamingen en Franssprekenden te bestrijken. Toch kan men niet zeggen dat R.B.K. een uitsluitend voor Belgen bestemde zender was. Er werd rekening gehouden met het bestaan, in Kongo, van vreemde blanke kernen. Portugese uitzendingen hebben steeds een zeker aandeel in het programma gehad. Men dacht ook aan de Grieken, Duitsers, Engelsen, Italianen en Spanjaarden. Men beschouwde het als een taak van de radio, de goede verstandhouding tussen de verschillende blanke groepen te bevorderen; zo was er op een zeker ogenblik sprake van, naast de Portugese ook met Griekse

uitzendingen te beginnen. Men zag er een politiek voordeel in: het gouvernement-generaal kon de uitzendingen in vreemde talen onder zijn toezicht houden, hetgeen heel wat moeilijker zou vallen indien men verplicht was toestemming te geven voor het oprichten van privézendens.

R.B.K. deelde wel zijn publiek in twee categorieën in: aan de ene kant de stedelingen, die over heel wat informatie en heel wat verstrooiingsmogelijkheden beschikten (lokale pers, Belgische bladen via vliegtuigpost, enz...), aan de andere kant diegenen die in het binnenland verbleven, voor wie de radio praktisch het enige contact met de hoofdstad en met de buitenwereld betekende. In het opstellen van de programma's werd met dit onderscheid terdege rekening gehouden.

Als enige officiële zender voor de blanke bevolking heeft R.B.K. een grote verscheidenheid betracht in zijn programma's, zowel naar vorm als naar inhoud. Zijn twee hoofdzaken waren informatie en ontspanning.

R.B.K. is van wal gestoken met een louter informatief programma, om tijdens de oorlogsjaren politieke doelstellingen te vervullen. Slechts twee jaar na de aanvang werd enige tijd ingeruimd voor muziek en ontspanning, dit waarschijnlijk onder druk van het luisterspel. Tijdens de hele oorlogsperiode bleef het informatief karakter van de zender op de voorgrond staan, maar reeds bij het einde van de oorlog benaderde het ontspanningsgedeelte in aantal uren het informatief gedeelte. In 1945 overtrof de ontspanning definitief de informatie. Het ontspanningsgedeelte zou 60 tot 80% van het programma voor zich opeisen in de volgende jaren. Aanvankelijk — tijdens de jaren waarin de B.N.R.O. het beheer van R.B.K. waarnam (1944-45) — vulden de gesproken uitzendingen nog 39% van de programma's, en in 1947, onder druk van de budgettaire beperkingen, nog 26% in de eerste periode van zelfstandig beleid (vanaf 1949) was de verhouding 24% informatieve programma's tegen 76% muzikale programma's. Dit muzikale gedeelte bevatte voor ongeveer één derde ernstige muziek en twee derden lichte muziek en variété. In de loop van de volgende jaren schommelde het aandeel van de gesproken uitzendingen tussen 22% en 17%, dat van de dramatische uitzendingen tus-

sen 0,75% en 4,5% tegenover 74% tot 80% muzikale programma's. De lichte muziek en variétéprogramma's behielden steeds een duidelijk overwicht, met 54% tot 60% tegenover 9% tot 19% ernstige muziek. Op informatiegebied werden de gewone nieuwsmededelingen afgewisseld met programma's in allerlei journalistieke genres: kronieken en praatjes, interviews, toespraken, voordrachten en reportages, actualiteiten. De culturele en ontspanningsprogramma's namen eveneens vele vormen aan: montages, concerten, recitals, toneelspelen, radio-hoorspelen, enz...

De verscheidenheid van de uitzendingen was o.m. een gevolg van de dualiteit van de luisteraars: Vlamingen en Franssprekenden. Verder werden bijzondere uitzendingen verzorgd voor bepaalde groepen: kerkgenootschappen, de jeugd, de sportliefhebbers.

Bovenstaande getallen bewijzen dat de ontspanning in R.B.K. een zeer aanzienlijk aandeel had in de programma's. Zeker betekent het overwicht in aantal uren helemaal niet dat de informatie en de erin verweven propaganda minder belangrijk waren in de ogen van de verantwoordelijken van R.B.K.: informatie vergt minder tijd dan ontspanning. Toch blijkt uit de statistische gegevens het belang van de ontspanningsopdracht en, vooral, het uitgesproken overwicht van de lichte programma's op de programma's van ernstige muziek.

Nochtans hadden de verantwoordelijken van het N.I.R. te Brussel zich aanvankelijk voorgenomen een radio-omroep in Kongo te creëren die een hoogstaand sociaal en cultureel leven zou stimuleren. Vlug echter was men tot de overtuiging gekomen dat dit niet beantwoordde aan de behoeften of tenminste de wensen van de enkele tienduizenden aldaar bevestigde blanken.

«De blanken in Kongo verwachten van hun radio hoofdzakelijk ontspanning, lichte muziek, vooral dansmuziek om de lange avonden door te brengen. Geen spreekbeurten over culturele, sociale of andere problemen, dat is goed in België», antwoordden ze.

«Hier moeten we overdag al hard genoeg werken. 's Avonds vragen we ontspanning, plezier en een goed glas. Geen supplementaire inspanningen. Misschien denken de mensen in de brousse er wel anders over, doch de

stadsmensen, en ze zijn een zeer talrijke groep, voelen niets voor zulke dingen» (4).

Uit de briefwisseling die we konden inkijken bleek dat ook de kolonisten in het binnenland vooral om ontspanning vroegen.

En toen de gouvernementsraad in augustus 1952 op meer culturele en artistieke programma's aandrong, was de directeur van R.B.K. reeds zo beïnvloed door zijn luisteraars en de noodzaak om hun ontspanning te bezorgen dat hij de vraag afwees met het argument dat de radio een sociale taak te vervullen heeft en moet «voldoen aan de smaak van de massa». R.B.K. vervulde duidelijk hetgeen in de Amerikaanse literatuur de escapefunctie van de radio genoemd wordt: de luisteraars helpen ontsnappen aan de reële problemen waarmee ze zich in het werkelijke leven geconfronteerd zien.

Men zou evenwel ongelijk hebben te denken dat R.B.K. uitsluitend de nadruk op ontspanning legde om aan de wensen van zijn publiek tegemoet te komen. Daarenboven was er de uitgesproken bedoeling, bij het naderen van de onafhankelijkheid, om de aandacht van het luisterpubliek van de politieke twisten af te wenden en de aandacht af te leiden in de periode die de verkiezingen voorafging.

Aan de nieuwsberichten werd door de organisatoren van het N.I.R. zeer veel belang gehecht. Men bracht de nieuwsmededelingen in steeds afwisselende vorm: bulletins, kronieken, enz... Men hield er in het bijzonder rekening mee dat de radio voor vele blanken die over Kongo verspreid leefden de belangrijkste zoniëte enige bron van nieuws en, meer algemeen, mogelijkheid tot contact met de buitenwereld was. Voor sommigen betekende deze communicatie met de *broussards*, de bewoners van het binnenland, zelfs de belangrijkste taak voor R.B.K.

Het dient te worden onderstreept dat de informatieve taak van de radio steeds beschouwd is geworden als vermengd met een propaganda-doelstelling.

Men is van mening geweest dat het er niet alleen om ging nieuws te brengen, maar de koloniale politiek en verwezenlijkingen van België in een goed daglicht te stellen en op te hemelen. R.B.K. werd aldus niet eenvoudig een

bron van informatie, maar daarenboven een instrument voor propaganda. Er werd propaganda gevoerd voor de Belgische realisaties in Kongo, voor Belgische standpunten en tegen de anti-koloniale propaganda van buitenlandse radiostations die omwille van hun sterke zenders in Belgisch Kongo goed te horen waren; vooral vreesde men radio Kaïro. Deze uitzendingen waren gevaarlijk voor het scheppen van controverses over de racistische, sociaal-economische en vooral politieke problemen van Belgisch Kongo. Het radiomedium werd hier een vitale kracht genoemd.

De Belgische Nationale Radio Omroep

De B.N.R.O. (van 1942 tot 1952) was een afdeling van de Belgische officiële radiozender, die wegens politieke omstandigheden en technische voordelen een hele tijd te Leopoldstad gevestigd was, maar daarom niet minder onder de bevoegdheid van de Belgische overheden te Londen (als onderscheiden van het koloniale bestuur) viel.

Het statuut van Belgische officiële zender had voor de B.N.R.O. bepaalde gevolgen: zo de spanningen met het koloniaal bestuur over de vraag wie toezicht over het station zou houden. Op een heel ander vlak betekende zulks dat het Nederlands en het Frans op voet van strikte gelijkwaardigheid werden behandeld. Tenslotte vloeide uit dit statuut voort dat de eigenlijke leiding eerst te Londen, later te Brussel, maar nooit ter plaatse te Leopoldstad gevestigd was. Voor de kolonie bracht dit mede dat een instelling op haar bodem werkzaam was die buiten het gezag viel van de lokale overheid.

De B.N.R.O.-sectie te Leopoldstad is ontstaan uit de nood van de Belgische regering in ballingschap om haar stem te laten horen via een kanaal dat ze volledig zelfstandig controleerde.

Daarmee bedoelde ze de Belgische standpunten bekendheid te verlenen, de Belgische belangen kracht bij te zetten door aangepaste propaganda en deel te nemen aan de oorlogvoering via de ether. Na het einde van de oorlog bleef de zender in gebruik als propaganda-instrument, maar de propaganda verloor haar openlijk politiek karakter. Men schakelde over op een meer subtiele en diffuse vorm

van propaganda voor België, door informatie over de economische, koloniale en culturele prestaties van België en zijn toeristisch potentieel. De propaganda i.v.m. Kongo bekleedde een aanzienlijke plaats: men onderstreepte de oorlogsinspanning die de kolonie leverde, later de prestaties van het Belgisch beheer die van Kongo een «modelkolonie» maakten: een nauwelijks verholde propaganda dus voor België. Een teken van de propagandabedoelingen die achter de B.N.R.O. staken was het feit dat naast in het Nederlands en het Frans, in zeven, later in drie verschillende vreemde talen werd uitgezonden.

De kenmerken van de Belgische Nationale Radio Omroep

Na het voorgaande zal het geen verwondering wekken dat het informatieve element in het geheel van de uitzendingen van de B.N.R.O.-Leopoldstad een overwegende plaats heeft ingenomen. Tijdens de oorlogsperiode diende muziek alleen ter omlijsting van de gesproken programma's. Uitzondering werd slechts gemaakt voor de uitzendingen die bestemd waren voor het Belgisch expeditiecorps in het Verre Oosten, dat men zo poogde af te houden van de Duitse propaganda, en voor muzikale programma's met patriottische inslag. Het hoofdaccent lag in ieder geval op de informatie. De Belgen in het bezette land waren natuurlijk tuk op nieuws uit Belgische bron over het verloop van de oorlogsgebeurtenissen. In totaal werden er tijdens de oorlog per dag niet minder dan vijftiengig nieuwsbulletins in de verschillende talen uitgezonden! Naast de enorme belangstelling die voor het nieuws bestond vond de nadruk op informatie een verklaring in de omstandigheid dat het beluisteren van geallieerde radio-uitzendingen in bezet gebied verboden was, zodat men de duur van de uitzendingen behoorde te beperken door het achterwege laten van al wat niet essentieel was.

Nadat de B.N.R.O. zich tijdens de oorlog gericht had tot de Belgen in het bezette land en tot de geallieerden, werd hij na de oorlog een wereldzender. Zijn uitzendingen waren bestemd voor de Belgen in de wereld en voor het buienland. De bevolking van Kongo, zo blanken als zwarten, had men niet rechtstreeks op het oog.

Dat de B.N.R.O. in Leopoldstad gevestigd werd en er gedurende een bepaalde tijd bleef lag vooreerst aan de oorlogsomstandigheden, later aan de kwaliteit van de technische resultaten die men met uitzendingen vanuit Leopoldstad bekam. De B.N.R.O. had rechtstreeks niets uit te staan met Kongo. Het was een vreemde eend in de koloniale bijt die zich bovendien paternalistisch tegenover zijn kleiner broertje (R.B.K.) gedroeg. Vanaf het einde van de oorlog wens-ten zowel België als de Kolonie, maar vooral laatstgenoemde, dat de zender uit de kolonie verdwijnen zou. Alvo-rens het zover kwam, deden zich echter veelvuldige spanningen tussen beide besturen voor.

Zolang de B.N.R.O. te Leopoldstad gevestigd bleef, werd hem uitdrukkelijk verboden zich met het lokale publiek in te laten. Krachtens het akkoord dat na het beëindigen van de oorlog bereikt werd tussen Brussel en de Kolonie, werden de uitzendingen voor Kongo uitsluitend verzorgd door R.B.K. terwijl de B.N.R.O. zich met de werelduitzendingen diende onledig te houden. Bij de besprekingen over de terugtrekking van de B.N.R.O. uit Kongo drongen de koloniale autoriteiten er nog op aan dat het voorrecht van de officiële koloniale zender R.B.K., om met uitsluiting van ander zenders voor de bevolking van Kongo uit te zenden zou behouden blijven. Toen die terugtrekking echter in 1952 een feit werd, kwam de wereldzender van het N.I.R. openlijk voor zijn bedoeling uit zich o.m. tot Kongo te wenden. Men mag nochtans niet uit het oog verliezen dat sommige programma's van de B.N.R.O. een toenadering tussen België en Kongo tot doel hadden. Zo b.v. de programma's «Kongo spreekt tot België» en «België spreekt tot Kongo».

Zo het vaststaat dat de B.N.R.O. geen zender voor Kongo is geweest, hoewel hij op Kongolese bodem was gevestigd, mag men toch niet de enge banden vergeten die jarenlang de officiële Kongolese zender R.B.K. met de B.N.R.O. verbonden hebben. Van 1944 tot 1949 was het moeilijk de Kongolese zender en de wereldzender uiteen te houden wegens de verregaande ver-groeiing waartoe ze gekomen waren. Zoals beperkte middelen bij R.B.K. zijn samengaan met de B.N.R.O. motiveerden tijdens de oorlog, gaven de

kosten voor installatie van nieuwe zenders voor de wereldzender in België na de oorlog aanleiding tot ver-traging bij de uitvoering van de beslis-sing tot het vertrek. En ondertussen waren de activiteiten van beide zen-ders uitermate sterk met elkaar ver-strengeld.

VOETNOTEN

- (1) Het Nationaal Instituut voor Radio-omroep, vroegere benaming van de Belgische ra-dio-omroep, nu B.R.T.
- (2) ENGELS, A., *La radiodiffusion au Congo Belge*, in *Med. Zitt. K.B.K.I.*, jrg. 10, nr. 1, Brussel, 1939, blz. 87.
- (3) ENGELS, A., *op. cit.*, blz. 91.
- (4) Brief van K. THEUNISSEN (directeur van R.B.K.) aan J. BOON (directeur-generaal van het N.I.R.), Leopoldstad, 24 juli en 25 augustus 1948.

(ADVERTENTIE)

PA maandblad

**POLITIEK
ALTERNATIEF**

ABONNEMENT :

300 fr. te storten op rekening nr. 431-0346411-91

Steunabonnement : 500 fr.
Prijns per nummer : 35 fr.

**DE STER 56
2540 HOVE**

bij het verschijnen van een nieuwe serie

johan hemels

In 1975 verscheen het eerste deel in de nieuwe serie 'Bochumer Studien zur Publizistik- und Kommunikationswissenschaft' (Studienverlag Dr. N. Brockmeyer, Postfach 428, Bochum, BRD). Binnen een jaar was ook het zevende deel uit, hetgeen een voorspoedige start betekent. Redacteur (het Duitse «Herausgeber» drukt net iets meer uit) is prof. dr. Heinz-Dietrich Fischer, ooit leerling van de Nederlander prof. dr. H.J. Prakke in Münster en thans leeropdrachtbekleder voor de communicatiewetenschap aan de tien jaar geleden gestichte Ruhr-Universität in Bochum. Fischer heeft zijn sporen als «manager» van een serie al verdiend met de nog niet afgesloten «Publizistik-Historische Beiträge» (Verlag Dokumentation in Pullach bij München) waarvan het vijfde deel dit jaar zal verschijnen.

Fischer heeft de nieuwe serie opgezet om onderzoeksresultaten uit de sfeer van theorie en praktijk van massacommunicatie toegankelijk te maken. In de toelichting wordt melding gemaakt van een interdisciplinair georiënteerd forum. Wij hebben de indruk, dat de serie in de eerste plaats publikatiemogelijkheden wil bieden voor studies van docenten en studenten van verschillende studierichtingen in Bochum die inhoudelijk dwarsverbindingen met de communicatiewetenschap hebben. Het is een algemeen onderkend probleem dat niet ieder publiceerbaar manuscript via de bekende tijdschriften en series de weg naar het platform van wetenschaps- en beroepsbeoefenaren in de sfeer van massacommunicatie kan vinden. Beschikbare ruimte en financiële middelen schieten tekort. Bovendien wordt het selectiebeleid van uitgevers in toenemende mate bepaald door de te verwachten afzet en eventuele subsidies. De prijzen van boeken stijgen met de produktiekosten, terwijl de gebruikers van (vak) literatuur geneigd zijn niet meer geld uit te geven dan ze gewoon wa-

ren. Het gevolg hiervan is weer dat er minder boeken verkocht worden, terwijl het aantal uitleeningen van wetenschappelijke bibliotheken snel stijgt.

Wie onder deze omstandigheden manuscripten weet te onttrekken aan een niet opgemerkt bestaan in instuutskasten, moet over veel doorzettingsvermogen en organisatietalent beschikken. Instituten die de uitgeverfunctie negeren en zelf hun uitgaven proberen te slijten, lopen het risico met onverkochte voorraden te blijven zitten. De serie die wij hier in het kort willen voorstellen, getuigt van het vertrouwde samenspel van een wetenschappelijke instelling met een op zijn gebied deskundige uitgever. De «drukvorm» van vier van de vijf publikaties is in eigen beheer met de typemachine vervaardigd. De kwaliteit van het uiteindelijke resultaat is verschillend, maar over het algemeen is de tekst redelijk tot goed leesbaar. De illustraties doen niet onder voor de tekst; één illustratie is zelfs in twee kleuren uitgevoerd. Het omslagontwerp is een toepasselijke computergrafiek van twee Japaners.

Proberen wij de zeven boeken in het kort te karakteriseren, dan moet men van deel 1 zeggen, dat het een nogal specialistisch thema behandelt. Wil men echter dat docenten maatschappijleer en audiovisuele vorming de massamedia en hun boodschappen niet onbesproken laten, dan zal men het boek moeten lezen. Het ontwerp voor een curriculum dat leerlingen kan vormen tot kritische ontvangers wordt voorafgegaan door een grondige literatuurstudie. In het bibliografische gedeelte vindt men ook een uitgebreid overzicht van beschikbare films, geluidsbanden, diaries en dergelijke. Al met al een heel nuttig boek dat echter wel als het ware vertaald moet worden naar de Nederlandse of Belgische situatie.

Deel 2 is ontstaan als dissertatie. «Kladde-

radatsch» was een humoristisch-satirisch weekblad dat bijna een eeuw lang een heel bijzondere plaats innam onder de Duitse bladen. Al tijdens de Weimar-Republiek sympathiseerde het blad met de nationaal-socialisten, zodat zijn voortbestaan na 1933 verzekerd was. Schulz, filoloog van origine, gaat ook in op de vraag wat een blad als het door hem onderzochte tot een «Witzblatt» maakt. De kant van de zender, de boodschap zelf (met behulp van inhoudsanalyse) en de ontvangerskant én de relaties tussen deze componenten lichten uit de studio op. Jammer is wel, dat enkele pagina's in het exemplaar dat wij hadden wit gebleven zijn. Deel 3 is ontstaan door samenwerking van psychologie en communicatiewetenschap. Het omvat een literatuurstudie van het type dat men ook uit Angelsaksische landen aangeboden krijgt plus een verslag van een onderzoek van de auteurs naar de intentie en uitwerking van gewelddadigheid tegen mensen en dingen. Belangrijk lijkt ons te zijn, dat de auteurs kritisch bespreken wat wel en wat niet als geweldpleging moet worden beschouwd. Voor hun onderzoek hebben de auteurs gebruik gemaakt van enige versies van filmgedeelten, hetgeen de vraag oproept, in hoeverre de proefpersonen hierdoor anders reageren. Deel 4 behelst een inhoudsanalyse van de conservatieve «Neue Preussische (Kreuz-) Zeitung» in de laatste jaren van de Republiek van Weimar. Deze publikatie heeft als enige een register van persoonsnamen, hetgeen de toegankelijkheid ten goede komt.

Deel 5 zal voorlichters en public relationsfunctionarissen bijzonder aanspreken. Eind 1974, zo blijkt uit de studie van Sprengelmeier, waren 258 journalisten voor 155 persorganen, 32 omroeporganisaties en 36 persbureaus bij de Europese Commissie in Brussel geaccrediteerd. Bekend is dat deze vertegenwoordigers van de media ook

Straatsburg en Luxemburg in hun takenpakket hebben. Public relations voor Europa is geen eenvoudige zaak, nu het idealisme en de politieke wil van de jaren vijftig volkomen zoek is. Een aantal leden van het Europese parlement heeft zich in de laatste jaren zeer kritisch getoond over het voorlichtingsbeleid van de Europese instellingen, terwijl de journalisten hun kritiek ook niet onder stoelen of banken gestoken hebben. In het najaar van 1975 is een lang begeerde reorganisatie van het directoraat-generaal voorlichting van de Europese commissie op gang gekomen. Het onderzoek van Sprengelmeier legt veel bloot en heeft het karakter van pioniersarbeid. Het voorlichtingsbeleid van nationale regeringen verdient op dezelfde wijze doorgelicht te worden.

Deel 6 is een bewijs temeer van de interdisciplinaire opzet van de serie: de taalpsychologie en linguïstiek worden hierin binnen het gezichtsveld van de communicatiewetenschappers gehaald. Het studiegebied van Terbuyken ligt tussen de non-verbale en de verbale communicatie.

Terbuyken, die de tekst als dissertatie heeft verdedigd, heeft onderzoek verricht onder niet-professionele communicatoren zoals pastors, professoren, bestuursambtenaren, studenten en vrienden. Hij heeft hen telefonisch laten ondervragen over hun vrijetijdsgedrag. Tien meisjesstudenten hebben de proefpersonen laten praten over de boeken die ze lezen, de muziek die ze beluisteren, de films die ze zien, de wijze waarop ze de vakantie doorbrengen, de spelletjes die ze bij wijze van tijdverdrijf doen, de handenarbeid die ze bij wijze van hobby verrichten en de betekenis die ze toekennen aan vrije tijd. Het communicatieve gedrag blijkt sterk bepaald te worden door de groep waartoe de geïnterviewden behoren. Als techniek van onderzoek is de factoranalyse toegepast. Terbuyken heeft zijn onderzoek origineel aangepakt en theoretisch goed onderbouwd.

Deel 7 ten slotte zal een veel groter aantal lezers aanspreken. Depenbrock heeft dagbladen onderzocht op de kwaliteit van de wetenschapsjournalistiek («science writing» of «Wissenschaftsjournalistik»). Wetenschapsbeoefenaren in westeuropese landen beklagen zich veelvuldig over het peil van de wetenschapsjournalistiek en wijzen dan op een gunstiger situatie in de Verenigde Staten. Journalisten stellen daar tegenover dat wetenschappers en wetenschappelijke instellingen zo weinig doen om tot een betere «popularisering» van wetenschappelijke kennis te komen. Depenbrock heeft zeshonderd krantennummers onderzocht en velt een hard

oordeel over de wijze waarop journalisten wetenschap «aan de man» brengen.

Ruzies en politiek in de sfeer van universiteiten en hogescholen blijken veel meer aandacht te krijgen. De literatuurlijst van Depenbrock is bijzonder uitvoerig en telt ook Angelsaksische en Nederlandse titels van soms heel moeilijk op te sporen artikels.

Samenvattend kan men stellen dat de serie van Bochum de aandacht verdient van vakgenoten buiten de Bondsrepubliek. De interdisciplinaire oriëntatie leidt bijna vanzelf tot uiteenlopende thema's met verschillende methoden en technieken van onderzoek.

Kurt KOSZYK, e.a.,

Fernsehen und Sozialkunde - Unterricht. Untersuchungen zu Prämissen der Mediennutzung in der Sekundarstufe II,

Studieverslag Dr. N. Brockmeyer, Bochum, 1975, 268 blz. (= Bochumer Studien zur Publizistik- und Kommunikationswissenschaft, deel 1), DM 19,80.

Klaus SCHULZ,

«Kladderatsch». Ein bürgerliches Witzblatt von der Märzrevolution bis zum Nationalsozialismus 1848-1944,

idem, 264 blz. (= idem, deel 2), DM 24,80.

Otto KELMER en Arnd STEIN,

Fernsehen: Aggressionsschule der Nation? Die Entlarvung eines Mythos,

idem, 220 blz. (= idem, deel 3), DM 24,80.

Burkhard TREUDE,

Konservative Presse und Nationalsozialismus. Inhaltsanalyse der «Neuen Preussischen (Kreuz-)Zeitung» am Ende der Weimarer Republik,

idem, 195 blz. (= idem, deel 4), DM 19,80.

Meinolf E. SPRENGELMEIER,

Die Beziehungen der Kommission der Europäischen Gemeinschaften zu den Massenmedien,

idem, 1976, 272 blz. (= idem, deel 5), DM 24,80.

Gregor TERBUYKEN,

Sprechform, Sozialstruktur und Verstehensprozess. Zur kommunikativen Funktion formaler Merkmale gesprochener Sprache,

idem, 185 blz. (= idem, deel 6), DM 18,80.

Gerd DEPENBROCK,

Journalismus, Wissenschaft und Hochschule. Eine aussagenanalytische Studie über die Berichterstattung in Tageszeitungen,

idem, 423 blz. (= idem, deel 7), DM 29,80.

Televisie in Vlaanderen en Nederland

Van 26 tot 30 juli organiseerde het Europahuis in Nederland te Bemelen een cursus met als thema «Televisie in Vlaanderen en Nederland». Het programma voorzag enerzijds theoretische uiteenzettingen over structuur en werking van de omroep in beide landen en anderzijds een video-practicum.

De cursus werd ingezet met een situatieschets over het Nederlandse omroepbestel. De heer H. Wentholt van de dienst Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS gaf een inleiding over de omroepverenigingen in Nederland, de samenstelling van de Raad van Beheer en andere bestuurscolleges van de NOS en de moeilijkheden die daaruit voortvloeien voor de NOS-programmatie.

De heer L. Geerts sprak over «Televisie in België» terwijl de heer M. Dewilde het had over «Mogelijkheden en onmogelijkheden binnen de BRT». Ook een excursie naar Hilversum stond op het programma. Na een rondleiding door de studio's was er een forumgesprek met enkele televisiemakers, o.a. Gied Jaspers. Sonja Barend, die eveneens aangekondigd was, liet verstek gaan.

De deelnemers aan de cursus konden eveneens kennismaken met het medium «video». In een kort bestek werd uiteengezet hoe een video-opname kon gemaakt worden en de deelnemers konden dit even zelf uittesten. In twee groepen werd gewerkt aan een video-opname. Nadat een script uitgedokterd was werd overgegaan tot de realisatie. Voor het thema «Televisie-kritiek» werd een beroep gedaan op Susanne Piët, televisiejournaliste en 'massa-psychologe'. Ten slotte werd er gesproken over «Wat zou media-opvoeding kunnen betekenen?» en werd er een evaluatie gemaakt van de video-opnamen en de cursusweek.

Het te ruime onderwerp, de heterogene samenstelling van de deelnemersgroep, zowel qua opleiding als voorkennis van televisie en video, en de niet-directieve aanpak van de cursus leidden ertoe dat enkel oppervlakkig kon ingegaan worden op de productie- en consumptiemogelijkheden en -grenzen van deze jonge media.

Lieve BRAEKEN

de databank van de new york times

dony van hoof

1. Traditionele Problemen en Behoefte van de Krant.

Een grote krant zoals de New York Times heeft voor haar dagelijkse berichtgeving behoefte aan een enorme hoeveelheid informatie. Die wordt haar verstrekt door haar reporters en de traditionele bronnen zoals de persagentschappen. Dit is lang niet voldoende. Voor haar historische gegevens en achtergrondinformatie heeft de New York Times (NYT) de beschikking over een uitgebreid archief, in het jargon van haar staf de «morgue» (dodenhuisje) genoemd. Dit archief gaat terug in de tijd tot 1900. De traditionele problemen van zulk een archief zijn plaatsruimte en gebrekkige en zeer dure retrieval. De archiefstukken zijn ofwel knipsels of het hele blad, zowel het eigen blad als andere belangrijke publikaties. Voor de NYT neemt het archief reeds enkele etages van een torengebouw in beslag, en hoe uitgebreider het wordt des te moeilijker en duurder wordt het opzoeken. Bovendien zit er geen systematiek in het klasseren: de onderwerpen waarnaar het archief is opgebouwd, werden volgens een volkomen arbitrair selectiepatroon gekozen. Iedere week komen ongeveer 15.000 archiefstukken de morgue aandikken. Reeds meer dan 27 miljoen stuks zaten er een paar jaar geleden in het archief: dit neemt enorm veel plaats in beslag. Buiten de reeds vermelde hoofdproblemen zijn er nog een paar secundaire (echter niet minder belangrijk), nl. de beslissing wat te behouden en wat weg te gooien, en ook de fysische overleving van de knipsels na enkele jaren gebruik. Bovendien is die informatiebank alleen toe-

gankelijk voor de staf van de NYT (400 man) en kan, omwille van de te hoge exploitatiekosten, niet economisch rendabel gemaakt worden. Een heleboel geld ligt aldus te rusten.

Het klasseren van de stukken is een probleem op zichzelf: de knipsels worden gestockeerd per onderwerp en per naam, wat meebrengt dat de meeste in meer dan één file terecht komen, sommige zelfs in negen verschillende bestanden. Daar is natuurlijk op de duur geen orde meer in te houden. Daarom besloot de directie van de NYT in mei 1965 over te gaan tot de studie van de mogelijkheid om het archief om te bouwen tot een computergestuurde databank. Het zou een on-line databank dienen te zijn, d.w.z. de gebruiker zou ten allen tijde moeten in staat zijn de bank te raadplegen.

De directie zag deze beslissing om drie redenen gerechtvaardigd, hoewel men vooraf wist dat dit een bom geld zou kosten:

- de bank zou betere zoekmogelijkheden bieden dan de morgue;
- ze zou bovendien een besparing betekenen;
- ze zou ook van buitenuit toegankelijk kunnen gemaakt worden en aldus zou ze economisch rendabel worden.

In juni 1966 werd er, na een heleboel werkzaamheden zoals bv. het kiezen van de consultant — in dit geval IBM — gestart met het zogenoemde toepasbaarheidsonderzoek (feasibility study). Faze 1 werd afgesloten in januari 1968; de software- en hardwarecontracten werden afgesloten in maart 1969. De basis-software of programma's waren beëindigd in juni 1971 en de eerste klant (de CIA!) werd ge-

boekt in februari 1973. Wat de mogelijke gebruikers van de databank betreft, zijn er geen beperkingen. Ook kranten zijn kandidaten. Immers, de informatie die in de bank opgestapeld is, is publiek.

Zo zijn de volgende kranten gebruikers: de Detroit Free Press en de Louisville Courier Journal; de persagentschappen Reuter en Associated Press; het nieuwsmagazine Time; het TV-station NBC. De eerste Europese klant is Der Stern.

Wat zit er zoal in de bank?

In principe gaat er in de bank wat er vroeger in ging, behalve dat de gecomputeriseerde databank veel meer mogelijkheden biedt op het stuk van het aantal bronnen. Het eigen blad is nog steeds de hoofdbron. Er worden nu nieuwe bronnen toegevoegd.

Wat het teruggaan in de tijd betreft, worden er in principe geen beperkingen gesteld, en zal gaandeweg de hele oude morgue worden toegevoegd. Maar eerst komen de recentere gegevens, want het is gebleken dat de klanten meer belang hechten aan de nieuwste informatie. Men gaat ervan uit dat men een databank in de breedte wil uitbouwen, met het accent op de recentste gegevens. Wat het archief van de niet-NYT bronnen betreft, heeft men vooralsnog 1971 als eindgrens gesteld.

Wat gaat de bank de gebruiker kosten?

De klant moet beschikken over een video-terminal: een schrijfmachineachtig eindstation dat zowel een klavier als een videoscherm heeft (zie illustratie).

Via een gewone telefoonlijn krijgt de klant verbinding met de computer en kan dan zijn vragen aan de bank

stellen. De klant heeft de keuze tussen twee soorten terminals. Men kan via de terminal slechts output krijgen. Dus de klant kan de databank niet wijzigen. Het systeem werd ontworpen door IBM Federal Systems Division en wordt genoemd 'Digital TV Display System'. Op dit moment heeft de NYT 64 terminals in gebruik: 21 in de redactie, 28 in de indexeringsdienst en de rest verspreid. De NYT terminals kunnen zowel in- als output geven. Normaal krijgt de klant zijn informatie op het video-scherm, maar hij kan er ook een hard copy printer verkrijgen. Hij kan ook over een microfiche beschikken, waarvan eveneens een hard copy kan gemaakt worden.

Toegang tot de bank wordt betaald op meter-basis: de eerste 10 uren per maand kosten \$45/uur; meer dan 50 uren \$30. De gemiddelde kost per maand aan 20 u./maand is \$8.000 per jaar, aan meer dan 40 u. per maand \$15.000. Interessant om weten is dat de doorsnee-gebruiker ongeveer 6-8 minuten nodig heeft per opzoeking. De telefoonkosten komen daar natuurlijk nog bij.

2. Hoe is de NYT Databank opgebouwd?

De indexeringsafdeling werkt voortdurend de databank bij. Het NYT-materiaal wordt dagelijks up to date gebracht, en wordt rechtstreeks via de terminals ingegeven. Het niet-NYT materiaal wordt via ponskaarten ingegeven. Hier geschiedt de updating 2-3 maal per week.

De indexeersdels krijgen fotocopies van de knipsels; na lectuur redigeren ze een abstract rechtstreeks op het scherm. Zij voegen er alle noodzakelijke indexcodes aan toe en de bibliografische gegevens, en geven dan het geheel in het systeem. Het materiaal komt in een tijdelijk opslag terecht. Er volgt een print-out voor correcties en dan pas wordt het definitief in de bank ingevoerd.

Wat wordt zoal als index-woorden gebruikt?

Meestal zijn het sleutelwoorden die in zeer beknopte vorm het essentiële van de tekst weergeven: topics, eingenamen, namen van organisaties, geografische namen...

Nemen we een eenvoudig voorbeeld hoe de gebruiker via zulke keywords aan de informatie kan komen.

De opzoeker geeft in: BPN (GNP). Eerst wordt deze term getest tegen de thesaurus, d.i. alle woorden die als sleutelwoorden werden weerhouden en die cumulatief in een lijst terechtkomen. Als hij aanwezig is, wordt op het scherm geprojecteerd: «Is this the term you mean; if so accept it». Meestal zal gelijk welk sleutelwoord meer dan 1-maal in de lijst zitten. In dat geval worden alle termen die met dat woord beginnen gegeven. De gebruiker selecteert dan die term die hem het best lijkt. Bv. GNP/France. Dan wordt hem gevraagd: «How do you wish 2 terms combined logically?». Beschikbaar zijn de Booleaanse operators and, or, or not. Dus zegt hij: GNP and France. De computer geeft dan bv. 73 items en vraagt «How do you wish them arranged? Latest date first, or earliest date first?» Dan krijgt hij een abstract van het stuk dat hij als eerste heeft geklasseerd. Als de nodige informatie er is, hoeft hij niet verder te gaan. Men kan via de microfichecode de microfiche met de volledige tekst krijgen en ook een hard copy daarvan.

In de bibliografische gegevens die aan iedere abstract worden gehecht vindt men: bron, datum, pagina, kolom. Welk soort artikel het is: een editoriaal, een overzicht, een brief... En ook het microfichenummer.

Niet zomaar iedereen kan toegang tot de bank krijgen: ieder legitiem gebruiker heeft een nummer en een 'password' (wachtwoord). Dat kan naar believen gewijzigd worden.

3. Iets over het Systeem.

De machine is een IBM 370/145 (384 K geheugen) met een 3330 schijvengeheugen waarop de databank zit. Het werd door de bovengenoemde groep van IBM ontwikkeld, maar strikt volgens de specificaties van de NYT. Aan het ontwerp hebben 8 mensen 6 maanden gewerkt (een totaal van 21 manjaren). IBM stelde 4-8 mensen gedurende 26 kalendermaanden ter beschikking. Het probleem was sterk onderschat: IBM meende dat 4 personen gedurende 18 maanden zouden volstaan. Het was wat men noemt een vaste-prijs contract. Het is wellicht het laatste dat IBM verder nog zal afsluiten. De NYT heeft nu zelf een DP-team dat het systeem onderhoudt en bijwerkt. De software

is eigendom van de NYT. Het systeem wordt op dit moment als bevredigend aangezien.

Nochtans zijn er nog problemen.

Er is namelijk altijd een verschil tussen wat het systeem geeft en wat de gebruiker wil. Er bestaat voor een zodanig systeem geen model waarvan men kan afkijken. Zelfs de volgende bank voor een andere krant zal verschillend zijn. Een van de grootste problemen was, te voorzien hoe groot de bank uiteindelijk wel zou worden: het is ondertussen klaar geworden dat de bank jaarlijks zal groeien met ongeveer 250.000 abstracts. De antwoordtijden van het systeem gaan van virtueel niets tot een halve minuut.

4. De Rentabiliteit van het Systeem.

Een zeer heet hangijzer niet alleen bij de NYT maar in de hele computergemeenschap. Sommige mensen beweren dat de NYT nooit de kosten zal kunnen recupereren, laat staan winst erop te maken. Nochtans heeft de directie van in het begin gezegd dat dit een project op lange termijn was dat pas na jaren een dividend zou opbrengen. Volgens deze mensen zal informatie in de toekomst één van de duurste betaalde goederen worden omdat slechts weinig instellingen genoeg financiële middelen zullen hebben om een bevredigend apparaat op te bouwen.

De databank heeft over de periode 1966-73 de NYT de ronde som van \$5 miljoen gekost. Nu wordt jaarlijks een budget van \$2 miljoen voorzien om ze te onderhouden en uit te breiden. Het is het grootste project dat de NYT ooit heeft ondernomen. Op dit ogenblik moeten er ongeveer 200 gebruikers meer bijkomen om het systeem rendabel te maken. (N.B. De oude morgue loopt nog steeds parallel!)

Wie zijn nu de potentiële klanten? In de eerste plaats de nieuwsmedia. In feite zal dit altijd in de optiek van de sponsors een kleine groep blijven. Men gokt op de markt van de big business: meestal wordt een onderneming abonnee langs één afdeling, bv. de public relations. Spoedig gaat ook de juridische afdeling gebruik maken van de bank voor problemen in verband met anti-trustwetgeving of copyrightproblemen. De voorzitter moet een belangrijke speech houden en wil

graag de juiste en recentste gegevens. Voor vestigingspolitiek wil men exacte data over milieu, energie of andere problemen. Bij vestigingen in het buitenland wil men de VSA-ambassadeur kennen enz. En de firma zit hals over kop in de databank en kan ze niet meer missen.

Welke bronnen zitten er zoal in de bank?

- In de eerste plaats de NYT zelf;
- de Washington Post, de Los Angeles

Times, de Wall Street Journal, de London Times;

- de nieuwsmagazines zoals Time;
- de economische bladen zoals Fortune;
- gespecialiseerde bladen in verband met wetenschappen, buitenlandse zaken, economie...

Men wil de bronnen nog verder uitbreiden, ook tot Europese.

Hoe zien de sponsors van deze DB de toekomst op dit gebied?

Een toekomstige databank moet in staat zijn niet alleen de geschreven documenten op te bergen en gemakkelijk toegankelijk te maken, ook foto's, films, videotapes moeten in de toekomst digitaal gestockeerd worden en even gemakkelijk toegankelijk worden als de beschreven bronnen. De mensen van de NYT geloven rotsvast in de toekomst van de databank die zij in het leven geroepen hebben, en die door de computer wordt beheerd en gestuurd. □

Aan de VPRO, met bewondering voor het geleverde werk

De VPRO, de begaafde benjamin onder de oude Nederlandse omroepen, bestaat (15 juli 1926) 50 jaar. Feest dus. Dat wil zeggen: een plechtige bijeenkomst, feestelijk geroezemoes in de ether, een gedenkboek en felicitatie-stukjes. Want evenmin als bij een overlijden wordt men geacht bij een jubileum erg kritisch te zijn. Daar is in dit geval ook niet zoveel reden toe. Natuurlijk hebben wij voldoende kabelcontact met Holland om te weten dat het ook bij de VPRO niet altijd koek en ei is, dat niet alles volmaakt is. Detailkritiek is er op 'n totaalpakket van 11 uren radio en 2,5 uren televisie genoeg te leveren. Maar het staat eigenlijk buiten kijf dat de VPRO best een en ander heeft gedaan en bereikt. In de prijzen voor de beste radio- en televisieprogramma's zijn de VPRO-pioniers bij herhaling de sterke winnaars. Zij hebben van de stoomradio een fascinerend communicatiemedium gemaakt en verzorgen op de televisie uitzendingen die technisch en inhoudelijk voorop lopen in Nederland. Dat Nederland op het gebied van omroepwerk in de wereld op veel plaatsen redelijk vooraan staat, is voor een deel mee te danken aan de gouden VPRO. Met de avant-garde en de Blokkeriaanse avonden, de prima ingekochte Tweede Oorlog propagandafilms, de Archie-serie, met Culemborg, de Vrijdagse radiogeluiden, met programmafavorieten Kees en Wim - dit lijstje is kort, maar kan veel langer - laat de VPRO zien hoe goed het is dat er in één land grote én kleine omroepen zijn.

Gelukkig verlost van de zee van sport, nieuws en amusement maakt de VPRO bij tijden van het huismeubel TV in plaats van een «treurbuis» een gezegend instrument van bevrijding, waarvoor veel individuele krampachtigheid zich durft te ontspannen.

In België weerspiegelt het kijk- en luisteronderzoek van de BRT duidelijk de populariteit van de Nederlandse omroepen. Uit enquête-gegevens blijkt dat de portie die van de totaal gerealiseerde kijktijd wordt besteed aan door Nederlandse zenders uitgezonden programma's varieert van 15% tot 25%. Het laat zich licht berekenen dat de moderne VPRO-helden Fred Haché, Barend Servet, Sjef

van Oekel en de heren Kooten en Bie in die ruimte een belangrijke plaats innemen. Zij worden gevolgd met een zekere gespannenheid, vol hooghartige minachting, streng vorsend, sceptisch blikkend, met mildheid, berusting, met natte ogen of met een knipoog. Ook de opinievormende critici schrijven in gelijke mate met verbazing, hard doorprikkend, vol wrevel, met knorrigheid, met liefdevol begrip of gemelijke weerzin over die vreemde, vieze, negatieve, pornografische, beledigende, sarcastische, opruiende etc. programma's en de daaraan medewerkende onfrisse, niezerige en misselijke jongens. Belangwekkende staaltjes daarvan leveren alle Vlaamse dag- en weekbladen. De VPRO boeit, verwart en beangstigt ook hier.

In verscheidene opzichten is dat gemis aan onbevooroordeeldheid ook erg geruststellend. Het zou jammer zijn als een Belg de VPRO beter begreep en taxeerde dan Nederlanders doen.

Die Vlaamse belangstelling voor de Nederlandse omroepprogramma's was voor de VPRO zelfs een aanleiding tot het instellen op 12 juli 1971 van een omroepdistrict België en het aandringen op de uitbouw van een gedifferentieerd Hilversums programma-aanbod over België waarbij ook de Nederlanders baat zouden vinden. Daar heb ik toenmaals in «vrije geluiden» en de VPRO-ledenvergadering nog voor gepleit. Met Radio Vrij België en de schrikbarende verhalen van Walter Slosse over zijn land, waar het maar niet pluis wil worden, zette de VPRO dit voornemen in daden om. Was daarmee mijn wens vervuld? Als ik over die ontwikkelingshulp nadenk, geregeld en steeds meer wauwelwoorden, vermeend onrecht, doldriftig idealisme in het toontje van «het beter weten» hoor in plaats van omroepjournalistiek, zeg ik neen. De VPRO is geen schouder om op uit te hullen. Desondanks zou het verkeerd zijn het hoofd te laten hangen. Indien érgens, dan is er bij de VPRO de mogelijkheid om fouten te verbeteren, zwakke plekken te herstellen, vernieuwingen tot stand te brengen.

Herman VAN PELT

feiten en meningen uit de media- wereld

W. VAN DER BIESEN

Op 1 april 1976 verliet Mark Grammens het door hem opgerichte weekblad «DE NIEUWE», om zich voortaan volledig te wijden aan de redactie van het — twee jaar geleden — eveneens door hem gestichte maandblad «Tijdschrift voor Diplomatie». Als directeur van «De Nieuwe» wordt Mark Grammens opgevolgd door Herman Van Hilst en als hoofdredacteur door Rita Muller, die voorheen de redactie van «De Nieuwe Maand» leidde.

Tussen 5 april en 24 juni 1976 werden bij de BRT en de RTB diverse SCHOKSTAKINGEN georganiseerd door het gemeenschappelijk vakbondsfront ACV-ACOD. Zowel op radio als TV werd dan een zgn. minimumprogramma uitgezonden. De actie was niet tegen de directie maar tegen de regering gericht en had als doel: de opname van het mess- en cafetariapersoneel (ongeveer 80 werknemers) in het statutair kader. Tevens eiste het vakbondsfront de uitbreiding van het algemeen personeelskader, de opname in dat kader van het aantal functies die nu in «los» verband worden uitgeoefend en de regularisatie van het uitbesteden van werk aan derden (de zgn. deprivatisering).

Op 10 april was eerste-minister TINDEMANS gedurende één uur als «onverwachte hoofdredacteur» te gast in het gekende radiomagazine «Journal Inattendu» van de commerciële zender RTL (Radio Télé Luxembourg). Voor de RTL-micro verklaarde de Belgische premier o.a. dat «naast de officiële zender een commerciële zender zou moeten worden opgericht. De herstructurering van het Belgische omroepbestel zou veel problemen oplossen. Zij zou het monopolie van de officiële omroep doorbreken en is het beste middel om de democratie te bewaren». Hij voegde er aan toe dat dit z'n persoonlijke mening is, maar dat deze idee momenteel in België niet realiseerbaar is gezien de duidelijke vijandigheid tegenover reclame op radio en televisie.

Deze verklaring over een nieuw omroepmodel heeft zowel in de pers als in het politieke milieu heel wat (zelfs tegenstrijdige) reacties uitgelokt. Vooral de BSP en de syndicale organisaties (ACV en ABVV) waren verontwaar-

digd en protesteerden heftig tegen de idee van de commerciële zender. Onder de titel «Tindemans en de commerciële haaien» betoogde KIJKER in «Volksmacht» o.a. «Met ontsteltenis vraagt men zich af, wie de raadgevers zijn die de naïeve premier zoiets hebben ingepompt. Van gelijk wie kan men dergelijke uitspraak verwachten. Dat het van Leo Tindemans komt, een van de zeldzame niet enkel intelligente, maar ook beschaafde politieke staatslieden in dit land, is voor een welmenend waarnemer in dit milieu even pijnlijk als grenzeloos ontmoedigend».

Het nieuwsagentschap BELGA leed in 1975 een verlies van 432.000 Fr. De balans van de vennootschap vertoont nu een totaal verliesaldo van 4,3 miljoen Fr.

Met een feestprogramma onder de titel «Veronica aan Land» maakte de nieuwe Nederlandse omroepvereniging VERONICA OMROEP ORGANISATIE (V.O.O.) op 21 april 1976 haar debuut op het kleine scherm. Zo werd de voormalige commerciële radiopiraat Veronica een volwaardige — zij het nog bescheiden — omroepzuil binnen het Nederlandse bestel. «Daarmee is in Nederland», aldus Huib Dejonghe in «De Standaard», «officieel het tijdperk ingeluid van de «veronica-nisering», waarbij de zo verguisde vertrossing uiteindelijk nog een culturele zegen kan blijken te zijn». De V.O.O. zal om de drie weken een drie uur durend «totaal-programma» op het TV-scherm brengen.

Op 26 april 1976 overleed te Londen de zeventigjarige Britse filmregisseur Sir Carol REED.

Tot zijn bekendste werken behoren: «The Third Man» met Orson Welles, «Our Man in Havana» (eveneens naar een Graham Greene-verhaal) en de muzikale versie van «Oliver Twist».

Volgens een inventaris van de Europese Radio Unie (waarvan het gebied zich uitstrekt tot Noord-Afrika en het Midden-Oosten), telde men in België op 31 december 1975 gemiddeld 27,07 TV-

TOESTELLEN per 100 inwoners. Met dit cijfer bekleedt ons land de zevende plaats (op 26 landen) na Zweden (35,44), Finland (32,96), Engeland (32,05), West-Duitsland (31,70), Denemarken (31,60) en Zwitserland (28,40). Marokko (2,63) en Turkije (2,50) sluiten de rij. Inzake **RADIOTOESTELLEN** komt België met een gemiddelde van 40,77 per 100 inwoners op de vijfde plaats. Hier worden we voorafgegaan door Engeland (70), Luxemburg (49,9), Libanon (49,2) en Finland (44,4). Tunesië (5,54) komt helemaal onderaan.

Op verzoek van de regering moet de BRT vijf procent **BEZUINIGEN** op het jaarbudget. Dit komt neer op ongeveer 36 miljoen van de programmakosten, waarvan de televisie alvast 22 miljoen voor haar rekening moet nemen. In BRT-kringen acht men een vermindering van de zendtijd niet uitgesloten. Tevens wordt gedacht aan het afschaffen van het (dure) zondagnamiddagprogramma in z'n huidige vorm.

De **FRANSE JOURNALISTEN** gingen op 21 mei 1976 voor 4 uur in staking om te protesteren tegen de grote werkloosheid in hun sector (één op zeven Franse journalisten heeft geen werk), tegen de overmatige werktijden en tegen het uitblijven van een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst.

Einde mei hebben een vijftal liberale senatoren en de PSC-senator Saint-Rémy een wetsvoorstel ingediend waarbij het aan rechtspersonen toegelaten wordt radio- en televisieuitzendingen met een handelskarakter in te richten om aldus het monopolie van BRT en RTB te doorbreken. Deze commerciële zenders zouden per dag tenminste 12 uur radio- en 4 uur televisieprogramma's verzekeren. Ook de geschreven pers zou in deze privé-zenders worden ingeschakeld, «omdat de persondernemingen door hun aard en organisatie het best beantwoorden aan de gestelde bedrijfseconomische eisen». En om een vermindering van de reclame-inkomsten van de pers te vermijden wordt bepaald dat «alleen die rechtspersonen in aanmerking komen voor zendfrequenties waarvan ten minste de helft van het kapitaal in handen is

van één of meer persorganen». Het voorstel moet, aldus de indieners, gezien worden «als een waarborg voor een vrije en pluralistische democratie, die wars moet zijn van elk monopolie, meer bepaald op het vlak van de informatie». In «Volksmacht» besluit **KIJKER** z'n commentaar op dit wetsvoorstel als volgt: «De zaak is heel eenvoudig: de PVV zoekt in de omroep macht- en vooral geld. Al de rest is praat voor de tribune en de gehele valse redenering geeft zeer zwaar te denken over lui die pleiten voor «objectiviteit».

De gouden palm van het 29ste **FILMFESTIVAL** te CANNES ging naar «Taxi Driver» van Martin Scorsese. Deze bekroning kreeg een koel onthaal en een andere Amerikaanse prent, «Next Stop, Greenwich Village» van Paul Mazursky, werd algemeen als de grote verliezer beschouwd. De prijs voor de beste vrouwelijke vertolking werd gedeeld tussen Dominique Sanda («De erfgename Ferramonti», van Bolognini) en Maria Töröscie («Waar ben je, mevrouw Deryne?», van Gyaala Maars). De Spaanse acteur José Louis Gomez werd onderscheiden als de beste mannelijke vertolker voor z'n rol in «Pascual Duarte» van Ricardo Franco.

Het katholieke dagblad «**LE RAPPEL**», dat te Charleroi wordt uitgegeven, sloot een technisch akkoord met de drukkerij van de groep Brébart die te Brussel de liberale «La Dernière Heure» en de katholieke «La Libre Belgique» uitgeeft. Vanaf 1 juni wordt ook «Le Rappel» op de persen van Sodimco gedrukt. De redactie blijft te Charleroi.

Sinds 1 juni 1976 werd het **TV-NIEUWS** op de RTB verschoven van 19.45 naar 19 u. «om de Belgische programma's te laten gelijklopen met die van de Franse zenders».

Wegens de invoering van het zomerruim in Frankrijk begon het belangrijkste avondprogramma van de Franse zenders nog voor het RTB-journaal op antenne kwam. Deze aanpassing aan het Franse zendschema is een duidelijk gevolg van de communicatievrees (op sommige avonden stelde men voor het RTB-nieuws reeds een kijkverlies van 25 % vast).

Op 11 juni 1976 overleed te Los Angeles op 103-jarige leeftijd de legendarische Amerikaanse filmpionier en stichter van Hollywood Adolph **ZUKOR**. In 1907 opende hij de eerste Amerikaanse bioscoop en in 1912 importeerde hij de eerste langspeelfilm in de V.S. Toen hij in 1913 in Arizona een Western draaide en het er voortdurend regende, trok hij met gans z'n filmtteam naar het zonnige Hollywood, waar hij aldus de «eerste steen» legde van de latere filmhoofdstad. Zukor was ook de uitvinder van het «sterren-systeem» en talrijke groten, zoals Mary Pickford, Douglas Fairbanks en Gloria Swanson, dankten hem hun roem.

De Nederlandse omroepvereniging **TROS** heeft bij de minister van CRM, Van Doorn, een verzoek ingediend om zowel voor de radio als voor de televisie extra zendtijd te krijgen. De TROS, die een soort superomroep wil worden, steunt die aanvraag op haar uitzonderlijk hoog ledenaantal, nl. 670.000. Om de moeilijkheden i.v.m. de eventuele herindeling van de zendtijd te voorkomen, stelt de TROS voor de uitbreiding van zendtijd te gebruiken voor een zondagnamiddagprogramma (van 12 tot 14 u.). Dit laatste zou dan een «familiaal cultureel karakter» hebben en geïnspireerd zijn op de formule die de Westduitse televisie al geruime tijd met groot succes toepast.

Einde juni heeft het Constitutionele Hof in **ITALIE** uitspraak gedaan over een geschil tussen de RAI en de kleine particuliere **RADIOZENDERS**. Het Hof bevestigde hierbij dat het monopolie van de staatsradio «ongrondwettig» is. Reeds eerder erkende hetzelfde Hof het monopolie van de RAI voor uitzendingen die het hele Italiaanse grondgebied bestrijken, maar niet voor uitzendingen van strikt lokale aard. Door deze uitspraak werd het bestaan van ruim 400 gewestelijke «vrije» zenders wettig erkend.

De Redactie had voor dit nummer enkele artikels gepland over het faillissement van de N.V. De Standaard en over de overname door de groep André Leysen. Het geheel werd echter zo omvangrijk dat beslist werd er een afzonderlijke publikatie aan te wijden. Deze zal binnenkort verschijnen.

De Redactie.

licenciaatsverhandelingen

marie-thérèse meeus-crabbé

De vrouwelijke filmvedetten : een historische evolutie.

Fac. Soc. Wet., Leuven, februari 1975, 393 blz.
(Promotor : Prof. Dr. J.M. Peters)

Van de termen «star» en «vedette» worden door de verschillende auteurs verschillende definities gegeven, die elkaar overigens vaak aanvullen. We kunnen de bepaling van Morin als de meest representatieve beschouwen, nl. dat een star een personage is in hetwelk zich een dialectiek afspeelt tussen zijn film- en zijn extra-filmische persoonlijkheid. Vergoddelijkingsproces en mythe horen hier noodzakelijk bij.

Het is een feit dat de begrippen over de ideale vrouw aan fluctuaties onderhevig zijn. Deze veranderingen kunnen best via de film en zijn sterren bestudeerd worden. Waar vroeger de beeldende kunsten de spiegel waren van de ideale vrouw, hebben deze kunsten meestal hun portretfunctie verloren (cf. het kubisme) en is het de film die deze functie overgenomen heeft en zijn sterren tot voorbeeld stelt.

Doorheen het spel van de acteurs en doorheen de aard van de personages die ze vertolken, kan men de evolutie van de smaak volgen. Verschillende types van de ideale vrouw, positief of negatief, hebben zich gedurende de filmgeschiedenis ontwikkeld. Men kan ze in een aantal categorieën indelen. De verschillende auteurs geven verschillende typologieën, die elkaar soms tegenspreken, doch waarvan de tegenstellingen dikwijls te herleiden zijn tot een verschil in benaming. Bovendien vloeien de types soms in elkaar over.

Onze eigen indeling omvat drie archetypes: de good girl, de bad girl en de good-bad girl. De good girl bestaat uit de maagd en de goede kameraad. De bad girl kan ingedeeld worden in de vamp, de fatale vrouw en de prostituée. De good-bad girl omvat de mondaine vrouw, de bakvis, de mysterieuze vrouw, de pin-up girl en de nimf.

Deze indeling is slechts een werkinstrument en dus niet absoluut. Bovendien kon er voor een aantal vedetten geen enkele klassificering gevonden worden.

A. De stomme film.

De geboorte van het star-system viel niet samen met het ontstaan van de film. Het was Carl Laemmle, die in de V.S. de naam van Florence Lawrence, tot dan toe slechts bekend als de «Biograph Girl» voor het eerst reveleerde en dit op spektakulaire wijze. Hij kondigde meteen aan dat ze Biograph verlaten had om naar zijn eigen maatschappij «Imp» over te gaan. Dit fait divers wordt algemeen beschouwd als het begin van de geschiedenis van de star. Over de datum van de aankondiging zijn de meningen verdeeld en we kunnen enkel zeggen

dat de oorsprong van de star in de V.S. zich situeert tussen 1908 en 1910. Voorheen waren de acteurs in complete anonimiteit gedompeld en genoten ze weinig aanzien. Het is onder de steeds sterker wordende druk van de toeschouwers dat de studio's besloten de namen van hun vertolkers bekend te maken. Zukor importeerde «La Reine Elisabeth» (1912) in de V.S. Het was de verfilming van het toneelstuk dat Sarah Bernhardt op de planken vertolkte. Het feit dat ze ook op het scherm de titelrol vertolkte beweest dat de film eerbiedwaardig was geworden. Andere sterren van de Bühne gingen haar voorbeeld volgen, doch het publiek verkoos de jonge, nog onbekende gezichten boven de ouder-wordende beroemdheden.

Ook in Frankrijk duurde het een kwart-eeuw vooraleer de vedette haar intrede deed. In 1908 zou de anonimiteit ophouden met de stichting van «Le Film d'Art», waarin de «sociétaires» van de Comédie-Française optraden: hun beroemde namen verschenen in de generiek. Maar nieuwe, weinig bekende acteurs gingen hun weg banen en de eerste echte Franse filmvedette werd Max Linder. In Italië kende men tot in 1919 de vedette niet, doch spoedig werd de Italiaanse filmindustrie een industrie van vedetten, vedetten die op despotische wijze de film regeerden en aldus een systeem hadden doen ontstaan dat de activiteit in de studio's beïnvloedde. De Italianen zouden volgens Jeanne & Ford het star system hebben uitgevonden. De Duitse film haalde reeds zeer vroeg haar eerste vedetten van het theater, hieronder was de familie Porten.

I. De maagd.

De eerste stars zijn ingénues, vrome jonge meisjes die volgens Patalas de geest weerspiegelen van het kleinburgerlijk, proletarisch bioscooppubliek in wiens ogen armoede en deugd met elkaar gepaard gingen. De maagd is het onschuldige meisje, naïef, bijna kinderlijk. Het is een sentimentele figuur, vaak begiftigd met lang haar en argeloze ogen.

In de V.S. waren Florence Lawrence en Florence Turner de vroege vertegenwoordigsters van dit type. Mary Pickford, die er de beroemdste epigoon van zou zijn en die onder leiding van Griffith het type van blonde onschuld werd, schijnt nochtans een sterk appeal op het mannelijk publiek te hebben gehad. Lillian Gish was de geliefkoosde vertolkster van Griffith. Evenals Pickford werd ook zij in haar films door het lot en door de wereld wreed behandeld, maar haar acteertalent was groter. De Amerikaanse film bezat verder nog een hele schare ingénues, allen met Victoriaanse onschuld: Dorothy Gish, Mae Marsh, Carol Dempster, Bessie Love, Edna Purviance. In Frankrijk was Suzanne Grandais het ideale jonge meisje. Italië gaf ons Bertini (zijn eerste star) en Duitsland had Henny Porten, een typisch Germaanse schoonheid.

II. De vamp.

De vamp is de mannenverslinderster, een duister en verderfbrendend personage dat moet gesitueerd worden in de films die het thema dat seks fascinerend doch slecht is, verkondigen. Het begrip vamp zou afkomstig zijn uit de Noorse mythologie. De

filmvamp zou haar oorsprong danken aan een ijzingwekkende shock-painting «The Vampire» genaamd, dat een bleke vrouw met donkere ogen voorstelde met naast haar het dode lichaam van haar mannelijk slachtoffer. Rudyard Kipling schreef hierover een gedicht; het gedicht werd een toneelstuk, dat op zijn beurt een film werd: «A Fool There Was» (V.S. 1916). Theda Bara kreeg de rol van de seksueel-agressieve gezinsvernielster. Een gans nieuwe persoonlijkheid werd voor haar gecreëerd: getooid met spinnewebben, adders, kralen en kettingen en omgeven met schedels, raven en geraamten werd ze het permanente symbool van het kwaad. De mode van de vampier-vrouw was gelanceerd: zij zuigt de liefde en het leven uit de man; zij eet het vlees, het bloed en de ziel. Een massa vamps vulden het Amerikaanse scherm: o.a. Valesca Suratt, Louise Glaum en Barbara La Marr. Het personage werd echter vlug lachwekkend en ongeloofwaardig en het verdween van het scherm. Italië kent de vamps Lyda Borelli en Hesperia. Pina Menichelli vertoonde meer menselijke trekken en was eerder een femme fatale. In Duitsland is er de Deense Asta Nielsen, onderworpen aan een fataliteit als van Ibsen en onheil brengend. De realistische Franse film kent volgens Siclier het onwerkelijke personage van de vamp niet, maar ze heeft wel Gina Manès en Musidora, die in «Les Vampires» van Feuillade de rol van een femme fatale vertolkte (volgens sommige auteurs zou zelfs het woord vamp uit deze film komen).

III. De mondaine vrouw

De eerste wereldoorlog was er de oorzaak van dat de oude taboes verbroken werden terwijl een nieuwe houding tegenover seks gepropageerd werd. Het ideale type werd een zelfbewuste wereldse vrouw, soeverein en cynisch. De mondaine is de emancipeerde vrouw die tegenover seks een vrije houding aanneemt. De gesofistikeerde Alla Nazimova was de eerste Amerikaanse star die deze richting insloeg. De grote vedette werd echter Gloria Swanson, die vaak in de films van De Mille optrad. Deze films waren leerstukken over het mondaine en het gesofistikeerde en behandelden de ontrouw bij de hogere klassen. De grootste rivale was Pola Negri, die doorging voor de verpersoonlijking van de Slavische ondoordringelijkheid. Mae Murray dreef de excentriciteit op de spits. Verder waren er nog: Norma Talmadge, Noma Shearer, Vilma Banky, Marion Davies en Dolores Del Rio. In Frankrijk heeft men Emmy Lynn, Claude France en Suzanne Bianchetti, die dames uit de hogere kringen vertolkte. De Duitse mondainen zijn de pathetische Fern Andra, Lil Dagover, het type van de moderne vrouw en verder Brigitte Helm, Brigitte Horney en Elisabeth Bergner.

IV. De bakvis.

De film versnelde de emancipatie van de vrouw. Korte rokken en korte haren waren niet langer taboe. Een cynische opgewektheid kenmerkte de tijd. Het representatieve type van de late twintiger jaren was een temperamentvol meisje met jongensachtig figuur: de bakvis. De bakvis is de jazz-baby, de teenager die met haar tijd (einde 1920) meewil en, alhoewel ze een sceptische houding aanneemt, toch van het leven wil genieten, liefst in een dolle wemeling van parties. Maar het einde brengt haar aan het altaar. Het is de tijd van de «flaming youth» en de «flapper».

De Amerikaanse schrijfster Elinor Glyn brengt het begrip «It» dat later zal vereenzelvigd worden met sex-appeal. De jongensachtige Clara Bow, het bakvis-type, werd de «It-Girl». Colleen Moore eiste de titel op van originele filmbakvis, Louise Brooks zou onder regie van Pabst een hoger niveau bereiken en

ook Joan Crawford was in die tijd een jazz-baby. Later zou ze herhaaldelijk van type veranderen, naargelang de eisen van de heersende mode en die van haar leeftijd.

B. De geluidsfilm

Het einde van de stomme film betekende voor tal van acteurs in Europa en Amerika tevens het einde van hun carrière, meestal bij gebrek aan een fonogenieke stem. De zanger Al Jolson was de vedette van de eerste geluidsfilm «The Jazz-singer». In Amerika werd het de bloeitijd van de singing stars (Grace Moore, Lily Pons) en de dancing stars (Eleanor Powell, Ginger Rogers). Verschillende acteurs werden omwille van hun zang- of spreekkwaliteiten van de opera of het toneel gehaald, een keuze die meestal ongelukkig uitviel wegens hun toneelachtige gebaren of fysieke ongeschiktheid. Dezelfde problemen dus als bij de stomme film toen men ouder-wordende toneelvedetten op het scherm bracht.

I. De maagd.

In de V.S. leeft de ingénue nog voort in de gedaante van kindersterren zoals Shirley Temple, Deanna Durbin en Margaret O'Brien. Ook andere types hebben iets van de maagd overgehouden.

II. De mysterieuze vrouw.

De mysterieuze vrouw is diegene die lijdt en doet lijden, ze is afwezig, dromerig, onthecht. Ze is een onbereikbaar ideaal, ongenaakbaar en begerenswaardig. De legendarische Greta Garbo is hiervan de vertegenwoordigster. Maar mythe leeft nog steeds, lang nadat ze zich van het scherm teruggetrokken had. Garbo was grotendeels de creatie van de Zweedse regisseur Stiller die van haar een supersensuele, spirituele en gratievolle mystieke vrouw maakte, een droomvrouw die in Hollywood een star werd. Ze was een meer ingewikkelde en geloofwaardige verleidster, fatalistisch en neurotisch en ze bracht een nieuw en genuanceerd uitzicht voor het traditionele personage van de vamp.

III. De fatale vrouw.

De fatale vrouw is realistischer dan de vamp, menselijker, ze kiest niet het slechte omwille van het slechte, ze zoekt niet noodzakelijk het verderf van haar minnaars, maar haar daden leiden ertoe. Ze kan nog menselijke gevoelens hebben. De fatale vrouw is een mengsel van neurose en seks; ze lijdt zelf evenveel als ze de ander doet lijden. Ze treedt doorgaans op in een andere wereld: ze is de belichaming van geëmancipeerde seks. Sternberg creëert Marlene Dietrich, die als de fatale en destructieve maar sensuele Lola-Lola in «Der Blaue Engel» een filmmythe zou worden. De robuuste Mae West daarentegen was self-made. Ze werd vereenzelvigd met het personage van «Diamond Lil», de kokette uit de negentiger jaren, dat geheel aan haar eigen brein ontsproten was. Ze bracht een satire op zichzelf en op de seks die ze belichaamde. Doch de «Legion of Decency» takelde haar personage af. Jean Harlow bracht de mode van het geplatineerde blond en evenals Mae West verkondigde ze dat seks plezierig was. Doch ze was meer realistisch en men kon zich gemakkelijk met haar identificeren. In Frankrijk zijn de fatale vrouwen Mireille Balin, de nefaste heldin uit «Pépé le Moko» (1936), en de komische Arletty. Duitsland heeft Zarah Leander en na de oorlog Hildegard Knef, terwijl in Groot-Brittannië Madeleine Carroll de femme fatale is.

IV. De goede kameraad

Het nieuwe type van de dertiger jaren is een blonde, vlotte, aardige en sportieve vrouw, waarmee men zich gemakkelijk kan identificeren en die vooral in de films van Capra te vinden is. De goede kameraad is de jonge vrouw, de berekenbare en trouwe gezellin. In de V.S. zijn de idolen Claudette Colbert, die veelal in komedies optreedt, Myrna Loy, die aan de zijde van William Powell een image van het moderne huwelijk brengt, Jean Arthur, die de trouwe geliefde is van Mr. Deeds (Gary Cooper), Carole Lombard, Katharine Hepburn en de zangeres Jeannette MacDonald zijn nog enkele van de talrijke vertegenwoordigsters van dit type. Recentere epigonen zijn Ingrid Bergman, Grace Kelly en Doris Day. Julie Andrews is een nieuwe star van dit type. Frankrijk brengt de minnetje Annabella, doch Danielle Darrieux zal haar voorbijstreven en later door Micheline Presle opgevolgd worden. Lilian Harvey, Renate Müller, Magda Schneider, Marta Eggerth en Paula Wesseley zijn de Duitse tegenhangsters. Ruth Leuwerik, Maria Schell en Romy Schneider behoren tot recentere jaren. In Groot-Brittannië zijn de goede kameraden Margaret Lockwood en Patricia Roc, terwijl Italië Elsa Merlini, Isa Miranda en Alida Valli heeft.

V. De mondaine vrouw.

Alhoewel geen representatief vrouwenidool meer, blijft de mondaine, een beetje wereldvreemd, voortleven. In de gestalte van Bette Davis doet de lelijke en slechte vrouw haar intrede in de Amerikaanse studio's. De gesofistikeerde Tallulah Bankhead dankt haar image vooral aan haar buitennissig leven. Vivien Leigh creëert in «Gone with the Wind» (1939) een type van de dominerende vrouw, voor wie de man een middel is om rijkdom te verwerven en ze brengt meteen de eerste vorm van demythificatie van de vrouw in de film. Elizabeth Taylor is de moderne mondaine vrouw, een onwettelijk en vaak neurotisch ideaal dat in haar privé-leven de extravagantie voortzet. Edwige Feuillère is de avonturierster van het Franse scherm en kan hier ook bij gerekend worden. Lili Palmer is de elegante mondaine van de Duitse film.

VI. De prostituée.

De prostituée is de vrouw van lichte zeden met wie de man zijn vrouw bedriegt. De prostituée, een type dat als star bijna onvindbaar is in de Amerikaanse film, werd in de V.S. geïntroduceerd door de Griekse Melina Mercouri in «Never on Sunday». Doch deze star kreeg internationale dimensies en kan nog moeilijk aan één land gekoppeld worden. De vrouw van lichte zeden is een realistisch type en komt vaker voor in de Franse film, die meer op de werkelijkheid is gericht dan de Amerikaanse droomfabriek. De pittige, maar vulgaire Viviane Romance maakte in Frankrijk van het personage een type. Later vertolkten Simonne Signoret en Jeanne Moreau aanverwante rollen.

VII. De pin-up girl.

Tijdens de tweede wereldoorlog verlangden de soldaten een idool dat enkel tot ontspanning diende. De pin-up ontstond. Ze is het mooie verleidelijke meisje, schaars gekleed en ongecompliceerd, wier taak het is de mannen aangenaam bezig te houden. Ze is de glamour girl of de good-bad girl in enge zin, op het einde als goed gereveleerd. Uit de geïllustreerde weekbladen knipte men de foto's van lokkende meisjes en men prikte ze aan de muur of in de kast (to pin up): de mythe van de pin-up ontstond en werd naar het scherm verplaatst. Betty Grable kende zo een oorlogsmythe; ze was de knappe

meid met wie de frontsoldaat graag even flirtte en al haar rollen waren slechts een voorwendsel om haar beroemde benen ten toon te stellen. De Amerikaanse film wordt overspoeld door een hele reeks pin-ups zoals Dorothy Lamour, specialiste van de «Sarong-rollen»; Hedy Lamarr die vooreerst een Amerikaanse star te worden in de Tsjechische film «Extase» haar fysische kwaliteiten vrijgevig blootgaf; Lana Turner, de sweater-girl wier schandaallevens paste bij haar filmleven; Veronica Lake, met haar beroemde haarlok; Rita Hayworth, het roodharig idool van de G.I.'s die met «Gilda» tot een erotisch object werd herleid. Ava Gardner verhief zich tot een nieuwe liefdesgodin. Een ironisering van de pin-up vindt men in de seksbom, die kan gezien worden als een symptoom van onbehagen tegenover seks en een uiting van misogynie. Jane Russell, «The Bossom», staat aan de overgang van de pin-up naar de seksbom. De supreme seksbom vindt men in de persoon van Marilyn Monroe, die haar eigen objekt-zijn niet kon verdragen en zelfmoord pleegde. Haar appeal dankte ze aan een mengeling van seks en naïviteit. Haar navolgers waren sterren als Jayne Mansfield (een ersatz-Monroe), Anita Ekberg en Mamie Van Doren. Frankrijk kent de pin-up met Martine Carol, die het naakt in de film lanceerde. Duitsland brengt Marion Michael, terwijl Anna Magnani en Silvana Mangano Italiaanse pin-ups zijn. Gina Lollobrigida en Sofia Loren behoren tot de jongere generatie in Italië en verwierven internationale faam.

(ADVERTENTIE)

BELANGRIJKE BOEKEN

MARGES IN DE MEDIA

Het verbroken contact tussen omroep en publiek. door **J. Bardeel, J. Bierhoff, B. Manschot en P. Vasterman**. In dit boek wordt de ontwikkeling beschreven van zuilgebonden beslotenheid naar een open concurrentiestrijd om de kijkersgunst door professionele omroepsbedrijven. 270 fr.

IN DE BUITENBAAN

door **Lieven Vandekerckhove en Luc Huysse**. Een studie over de kansen van begaafde arbeidskinderen in het beroepsleven na het behalen van een universitair diploma. Wie uit een arbeidersgezin komt loopt na het verlaten van de Universiteit de buitenbaan. 320 fr.

EUROPA VOORBIJ HET NULPUNT

door **H. Brugmans**. Lijkt de Europese eenwording in de huidige vorm te mislukken, dan zal ze toch tot stand moeten komen, als we Europa willen behoeden voor verder verval. Voor ons werelddeel blijft het federalisme de toekomst. 388 fr.

NAAMSESTRAAT 57

3000 LEUVEN

VIII. De nimf.

Het nieuwe vrouwelijke idool was niet langer de seksbom, de pin-up of de mondaine, maar wel de nimf: het sexy kind-vrouwtje dat de mannen het hoofd op hol brengt. Pier Angeli bood de new look voor Amerikaanse stars; ze was een realiseerbaar alternatief voor de pin-up en een begrijpende gezellin. Leslie Caron paarde onschuld aan seks. Audrey Hepburn bezat klasse en Chirley MacLaine spontaneïteit. Julie Harris en Carol Baker («Baby Doll», 1956) vervoegden hun rangen. De nimf is diegene die tegelijk naïef en zinnelijk is. In Frankrijk is ze niet langer een objekt, maar wel een zelfbewust subjeekt dat echter niet verzaakt aan de naaktheid. De Franse erotiek was verder ontwikkeld dan de Amerikaanse. Hier had men Cécile Aubry, die van perverse vroegrijpheid getuigde, Marina Vlady en Françoise Arnoul, maar vooral Brigitte Bardot, die haar zelfbevestiging in de liefde vond, ongeïnhibeerd, naïef, sensueel, instinctief en amoreel. Haar films zijn als een biografie van de vertolksters. Claudia Cardinale is een Italiaanse copie.

C. Seks-stars van de zestiger en zeventiger jaren.

Terwijl de meeste oudere sterren de jeugd niet meer aanspreken, is het ook zo dat men geen sterren meer uitzoekt maar films, en bij gelegenheid sterren maakt van de vertolkers die in die films verschijnen. Waar vroeger vooral de studio's de sterren lanceerden, gaat het publiek nu meestal zijn sterren zelf creëren (Ali MacGraw). In de V.S. is er de politiek geëngageerde Jane Fonda («Klute»), de uitdagende Raquel Welch,

Faye Dunaway («Bonnie and Clyde»), Mia Farrow, wier maagdelijk uitzicht niet strookt met haar levenspatroon van vrij leven en liefde, Ali MacGraw, die als totaal onbekende het publiek plots zou intrigeren met «Goodbye Columbus» als de geëmancipeerde college-girl en roem zou verwerven met «Love Story». Een grote belofte schijnt ook de geëmancipeerde Dominique Sanda te zijn. Zelfs porno-actrices verwerven een zekere star-status, zoals Linda Lovelace. In Frankrijk heeft men de onconventionele Catherine Deneuve, de Deense Anna Karina, de anti-star Marlène Jobert en Mireille Darc, de heldin van erotische films.

Italië brengt Monica Vitti, terwijl Julie Christie, Susannah York en Vanessa Redgrave de stars van Groot-Brittannië zijn.

Marie-Thérèse MEEUS-CRABBE

BIBLIOGRAFIE

- GRIFFITH R., MAYER, A., «*The Movies. The sixty-year story of the world of Hollywood from pre-nickelodeon day to the present.*», London, Spring Books, 1964, 442 pp.
- JEANNE R., FORD C., «*Les vedettes de l'Ecran*», Paris, P.U.F., Que sais-je ?, 1964, 128 pp.
- MORIN, E., «*Les Stars.*», Paris, Editions du Seuil, 1962, 192 pp.
- PATALAS E., «*Sozialgeschichte der Stars.*» Hamburg, Marion von Schröder Verlag, 1963, 279 pp.
- SICLIER J., «*Le mythe de la femme dans le cinéma américain. De 'La Divine' à 'Blanche Dubois'.*», Paris, Les Editions du Cerf, 1956, 178 pp.
- SICLIER J., «*La femme dans le cinéma français.*», Paris, Les Editions du Cerf, 1957, 196 pp.
- WALKER A., «*Sex in the Movies. The Celluloid Sacrifice.*», London, Penguin Books, 1968, 284 pp.

(ADVERTENTIE)

C A B A Y

EUROPA BOEKHANDEL

FOCHPLEIN 6

3000 LEUVEN

uit de literatuur

MASSACOMMUNICATIE

Roger MUCCHIELI,
Kommunikation und Kommunikationsnetze,
Otto Müller Verlag, Salzburg, 1974, 102
en 62 blz.

Vertaling van het Franse 'Communication et réseaux de communication'. Het boek kan op twee manieren gelezen worden. Aan de ene kant vinden we de theorievorming over communicatie en communicatienetten. Als we aan de andere kant beginnen lezen vinden we bij de theorie een aantal experimenten en oefeningen om deze theorie experimenteel te ervaren. Het werk is helemaal vanuit de social-psychologische hoek geschreven. Degelijk van uitwerking en theorievorming maar volledig geïntereerd op communicatie in kleinere groepen, niet op massacommunicatie. Wel boeiend.

P.I.

Reginald HOLME,
Mass Media and their social effects,
Blandford social studies Series, Blandford
Press, Poole, 1975, 72 blz., geïll.

Verschillende vormen van massacommunicatie worden in hun sociale rol benaderd. Een vrij volledig maar wel anecdotisch en soms erg fragmentair werkje dat zijn bedoeling een hulp te zijn bij het onderwijs echter vrij dicht benadert. Opvallend zijn de goede vragenlijsten die de 'leerstof' betrekken op het persoonlijk leven van de leerlingen en die ruim aandacht hebben voor de sociaal-maatschappelijke aspecten van de verschillende communicatiemogelijkheden. De geboden stof zelf kan hier langs de uitdieping een verbreding vinden die ze wel erg nodig heeft.

P.I.

PERS

Hans Heinz FABRIS,
Das Selbstbild von Redakteuren bei Tageszeitungen. Heft 2 der Arbeitsberichte des Instituts für Publizistik und Kommunikationslehre der Universität Salzburg,
Salzburg, 2de druk, 1974.

In het kader van een seminarie aan de universiteit van Salzburg werd in de winter

1969/70 een onderzoek doorgevoerd bij de redacteurs van de dagbladen die in Salzburg verschijnen over het auto-imago van deze journalisten. Het gaat hier om drie kranten en dertig redacteurs, een erg beperkte schaal om een dergelijk onderzoek door te voeren, zoals de auteur trouwens zelf toegeeft.

Bij het onderzoek werden vragen gesteld over de wijze waarop de redacteur werd aangeworven, de manier waarop de journalist te werk gaat, zijn carrière, over de beslissingen binnen de redactie, over het beeld dat de journalist heeft van zijn lezers en tenslotte over het beeld dat de redacteur heeft van zijn beroep.

De voornaamste resultaten van dit beperkt onderzoek zijn dat de redacteur zich voor alles beschouwt als een objectieve berichtgever in dienst van zijn lezers. Wel is de journalist er zich van bewust dat hij voor het vervullen van deze taak niet veel danbaarheid moet verwachten, niet van de gemeenschap, en zeker niet van politici of van de intelligentia. Het merendeel van de redacteurs is tevreden met de sfeer die er op de redactie heerst, alhoewel hun tijd ontbreekt om ernstig na te denken over hun rol als journalist.

Uit de interviews met de dertig redacteurs blijkt ook dat de journalist over het algemeen de redactionele lijn van de krant respecteert en dat hij bij de opleiding tot journalist opteert voor een brede, algemene vorming. De redacteur vraagt zich echter wel af of een dergelijke opleiding mogelijk is. Het merendeel van de ondervraagden is immers van oordeel dat men als journalist geboren wordt.

J.H.

Brendan GILL,
Here at the New Yorker,
Random House, New York, 1975, 406 blz.
geïll.

Charles S. HOLMES,
The Clocks of Columbus, The Literary Career of James Thurber,
Secker and Warburg, London, 1973, 360
blz., geïll.
James THURBER,
The Years with Ross,
Ballantine Books, New York, 1975, 273 blz.,
geïll.

Vorig jaar vierde het weekblad «The New Yorker» zijn vijftigste verjaardag. Gill, een jarenlange medewerker publiceerde een feestelijke biografie van het blad. Holmes schreef een kurkdroge biografie van de klassieke tekenaar van The New Yorker: James Thurber. Dienstnota's en neergeschreven commentaren op tekeningen en kopij zijn echter verhelderend en een verademing. Zij reveleren de grondigheid waarmee journalistiek bedreven kan wor-

den en het hoofdredacteurschap uitgeoefend. Tegenspeler en medeplichtige van Thurber was uiteraard de stichter-hoofdredacteur van het blad Harold Ross, over wie Thurber in 1957 een boek schreef dat nu heruitgegeven is. The New Yorker groeide door de jaren heen uit tot een instituut, een culturele norm voor Amerikaanse goede smaak, savoir vivre en levenskunst. Een uniek verschijnsel in de wereld van de journalistiek.

D.L.

Tom WOLFE, **The New Journalism**, Picador-reeks, Pan Books, London, 1975, 430 blz.

Joan DIDION, **Slouching Towards Bethlehem**, Penguin Books, Harmondsworth, 1974, 192 blz.

Voorafgegaan van een uitvoerig essay van Tom Wolfe zijn in de anthologie van het zg. New Journalism 23 fragmenten en artikels verzameld. Een fascinerende brok geschiedenis van de Amerikaanse publicistiek is aan deze tekst-politiek verbonden. Leuk in sensibele handen (de bundel artikels van Didion kan er als voorbeeld van gelden), fascinerend bij meesters als Talese, efficiënt bij harde enquêtes als die naar Nixons presidentiële campagne van McGinniss, is het New Journalism irritant in zijn megalomane varianten zoals Tom Wolfe en Mailer die brengen. De agressief programmatorische naam die een generatie publicisten op het einde der jaren zestig samenbundelde dreigt achteraf eerder verwarring in de hand te werken dan verheldering.

D.L.

Harold EVANS, **Newspaper Design**, Heinemann, London, 1973, 214 blz., geïll.

Dit is het vijfde en laatste volume in de reeks Editing and Design, waarin eerder reeds tekst, headlines en illustraties behandeld werden.

In dit laatste volume komt kranten-lay-out aan bod. De historiek en techniek ervan worden uit de doeken gedaan, alsook de specifieke problemen van de frontpagina en van de verschillende krantenformaten. Een en ander is rijkelijk met voorbeelden geïllustreerd (meestal uit de Angelsaksische pers).

In de eerste plaats worden met deze publicatie vlakui beoogd, maar ook leken die door de opmaak van kranten gefascineerd zijn kunnen er hun hart aan ophalen.

D.L.

Y.M. LOTMAN en B.A. OUSPENSKI (ed.)
Travaux sur les systèmes de signes.
 Ecole de Tartu
 Brussel, Editions Complexe, 1976.

De Russische semiologen zijn in de (Franse) semiologie voornamelijk geïntroduceerd door J. Kristeva toen deze in de jaren zestig plots een aantal Russische theorieën naar voren schoof die een originele en verrijkende aanpak van een aantal problemen deden vermoeden. We zeggen wel «vermoeden», vermits veel wat door Kristeva aangehaald werd, omwille van linguïstische en andere barrières nauwelijks tot ons kon doordringen. Sindsdien is er aan deze onbereikbaarheid wel een en ander veranderd en is de Russische semiologie via vertalingen meer en meer uit het domein van de geheimzinnigheid getreden. Onderhavig boek dient in het licht van deze strategie bekeken te worden. Door het verzamelen van meestal korte artikels - die soms niet meer dan eerste schetsen kunnen genoemd worden - trachten de samenstellers ons een beeld, een impressie te geven van wat de beroemde school van Tartu op het domein van de Russische semiologie te bieden heeft. Meestal van vrij recente datum behandelen de hier vertaalde teksten problemen rond de semiologie van de cultuur, de kunst en de literatuur: Een tweetal algemeen theoretische opstellen sluiten de rij. Niet zozeer het summere karakter van de meeste bijdragen wekt hierbij een zekere wrevel op, dan wel de afwezigheid van een degelijke oriënterende en situerende inleiding door de samenstellers.

L.V.P.

Karl EIMERMACHER,
Arbeiten sowjetischer Semiotiker der Moskauer und Tartuer Schulen (Auswahlbibliographie).
 Scriptor Verlag, Kronberg Ts., 1974, 180 blz.

Deze geselecteerde bibliografie wordt voorafgegaan door een inleiding van de samensteller over enkele kenmerken van de Sowjet-Russische semiotiek, een overzicht van de niet-Russische literatuur over deze semiotiek en van de conferenties die in de Sowjet-Unie over semiotiek hebben plaatsgevonden, en niet-Russische uitgaven van teksten van Russische semiotici. De eigenlijke bibliografie vermeldt de semiologische publikaties van een groot aantal afzonderlijke auteurs. Een zaakregister op welke onderwerpen deze publikaties betrekking hebben. Het geheel toont aan dat de semiotische «scholen» van Moskau en Tartu een enorme bedrijvigheid aan de dag leggen.

J.M.P.

J. ATTALI

La parole et l'outil
 Parijs, P.U.F., 1975, 2de herziene en vermeerderde uitgave: 1976

Dit succesrijke boek van een van Frankrijks meest in opmars zijnde economen verdient ook van de kant van de communicatiewetenschap ernstige belangstelling. In zijn poging om een alternatief economisch model op te bouwen werkt de auteur immers evenveel met communicatiewetenschappelijke (lees weliswaar: cybernetische) modellen als met economische. Centraal hierbij staan de noties energie, informatie en systeem. Een interessante poging om de economie communicatief (en vice versa) te benaderen.

L.V.P.

Winfried NÖTH

Semiotik. Eine Einführung mit Beispielen für Reklameanalysen.
 Max Niemeyer Verlag, Tübingen, 1975, 110 blz.

Het gaat niet meer op, aldus de auteur, bij de analyse van verbale teksten de niet-verbale bestanddelen van dergelijke teksten buiten beschouwing te laten. De semiotiek is er juist op uit ook de meest uiteenlopende communicatieve aspecten van een tekst te betrekken bij de analyse van een boodschap.

De schrijver geeft een overzicht van de principes van de semiotiek, waarbij hij meer aandacht besteedt aan Pierce en Morris, dus aan de angelsaksische opvattingen op dit gebied, dan aan de Franse structuralistische. Vervolgens analyseert hij een aantal communicatie-situaties met behulp van diverse communicatiemodellen om te kunnen vaststellen welke bijdrage de semiotiek zou kunnen leveren bij dergelijke analyses.

Elk hoofdstuk wordt gevolgd door een aantal oefeningen die de lezer (bedoeld zijn vooral studenten Engels: de auteur is anglist) in staat moeten stellen de theorie beter te verwerken.

J.M.P.

Jürgen TRABANT,
Elemente der Semiotik.

Verlag C.H. Beck, München, 1976, 119 blz.

Behalve een overzicht van de ontwikkeling van de semiotiek, dat op sommige punten zeer verhelderend is, geeft de auteur ook een eigen theorie over het teken als handeling, die interessante perspectieven opent maar te summier wordt behandeld om er de volle betekenis van te kunnen overzien. Van belang lijkt ons de uiteenzetting over de modaliteiten van de communicatieve intenties en het onderscheid dat de auteur maakt tussen «Zeigehandlungen» enerzijds en «Ritualia und Magica» anderzijds. De esthetische communicatie is weer een apart soort tekenhandeling.

J.M.P.

Thomas A. SEBECK (ed.),

The tell-tale sign,
 The Peter de Ridder Press, Lisse (Ndl.), 1975, 119 blz.

De bekende «zoösemioloog» Thomas A. Sebeck bundelt in deze uitgave een aantal artikelen die oorspronkelijk verschenen zijn in **The Times' Literary Supplement**. Umberto Eco schrijft erin over «a logic of culture», Hubert Damisch over «Semiotics and iconography», Julia Kristeva over «The system and the speaking subject», Tzvetan Todorov over «Literature and Semiotics», Sebeck zelf over «Zoo-semiotics». Een groep van Russische semiologen o.l.v. J. M. Lotman publiceert er een aantal stellingen in over «Semiotic study of cultures».

J.M.P.

Boris USPENSKY, **The semiotics of the Russian Icon,**
 The Peter de Ridder Press, Lisse (Ndl.), 1976, 101 blz.

Deze zeer boeiende (en reeds klassieke) studie over de oude Russische iconen is niet alleen van belang voor kunsthistorici maar bevat ook inspirerende gedachten voor wie zich met de theorie van de visuele communicatie in het algemeen bezig houdt.

J.M.P.

FILM

Wolfgang BEILENHOF, (Hrsg.)

Poetik des Films,
 Wilhelm Fink Verlag, München, 1974, 162 blz.

Deze uitgave (in de serie «Kritische Information») bevat de Duitse vertaling van een aantal filmtheoretische beschouwingen van de Russische formalisten, die oorspronkelijk verschenen zijn in de jaren '20 en '30. De belangrijkste lijken ons de essays van B. Ejchenbaum («Probleme der Filmstilistik»), van V. Sklovskij («Poesie und Proza im Film») en van J. Mukarovskij («Zur Ästhetik des Films» en «Die Zeit im Film»).

J.M.P.

Gavin LAMBERT,
GWTW: The Making of Gone with the Wind,
 Atlantic-Little, Brown, New York (1973), Bantam Books, New York, 1976, 244 blz., geïll.

Lambert, auteur van o.m. het interviewboek 'On Cukor', stelde een produktiegeschiedenis samen van *Gone with the Wind*. Ondanks zijn goede introducties heeft de S. geen originele research verricht, noch onder de medewerkers aan de film, noch in de archieven van Selznick, de allesoverheersende producent van de film. Boven-

dien missen we hier theoretische onderbouw en gevoeligheid voor filmtheoretische hypothesen als: de producent als auteur, de studio als creatieve instantie. Veel meer dan een vlotte synthese van bekende maar verspreide gegevens brengt Lambert niet. Het boek is voorzien van een bibliografie en een index.

D.L.

Pier Paolo PASOLINI,

Medea,

Garzanti, Milaan, 1970, 153 blz., geïll.

Sergio CITTI,

Ostia,

Garzanti, Milaan, 1970, 223 blz., geïll.

Midden der jaren zestig pleitte Pasolini voor een (relatieve) autonomie van het scenario, dat zich als hibrid literair genre zou kunnen affirmeren. Pasolini's uitgever Garzanti bracht in bijzonder fraai verzorgde edities alle filmscenario's van de romancier-dichter-essayist-cineast op de markt. Deze scenario's zijn dan ook geen technische weergave van de voltooide film, maar de uitvoerige literaire schets die tot leidraad diende bij de opnamen en montage. Elk volume is overvloedig geïllustreerd en verrijkt met essays, interviews, poëzie en commentaar van Pasolini en anderen. Ostia van Citti is in dezelfde reeks opgenomen omdat Pasolini er het scenario voor schreef.

D.L.

Andrew DOWDY,

The films of the Fifties,

William Morrow and Company, New York, 1975, 187 blz., geïll.

Tony THOMAS,

The Films of the Forties,

The Citadel Press, Secausus, N.J., 1975, 279 blz., geïll.

Iedere chronologie bezwijkt voor het spel der cijfers, voor de ritmische markering van data's. Zo is de opdeling van de twintigste eeuw in afgeleide decennia met eigen stilistische en politieke, sociale en culturele kenmerken één der meest geliefde patronen om vat te krijgen op de veelzijdigheid van ons tijdperk. Het boek van Dowdy (een heruitgave van 'Movies are better than ever' van 1973) brengt een studie van de globale Hollywood-output van de jaren vijftig: geen studie van de artistieke toppers, maar van de verschillende stromingen, trends, gadgets, thema's en stars die de industrie dan in haar strijd met de televisie op de markt gooit. Een welkome correctie:

Dowdy toont ons de filmstad in wilde commerciële speculatie. Dit decennium is de sleutel tot de jaren zestig en zeventig. Tony Thomas brengt in dit rijk geïllustreerd prentenboek meer dan 100 films bij elkaar waarvan hij generiek en verhaal weergeeft met wat commentaar erbij. Het is niet zijn bedoeling de Hollywood-productie in haar totaliteit te beschrijven, maar slechts de gevierde hoogtepunten. Niet meer dan een prentenboek van toch

wel één der rijkste decennia van Hollywood.

D.L.

Jean RENOIR,

Ecrits 1926 - 1971,

Belfond, Parijs, 1974, 314 blz., geïll.

Jean RENOIR,

Mein Leben und Meine Filme,

Piper, München, 1975, 262 blz., geïll.

Jean Renoir is niet alleen als cineast actief, maar ook als journalist, romancier, theaterschrijver, biograaf (van zijn vader) en autobiograaf (een Duitse vertaling van zijn 'Ma vie et mes Films' verscheen onlangs). Claude Gauteur verzamelde alle teksten die Renoir tijdens zijn lange carrière publiceerde en waarvan het merendeel onbereikbaar was geworden. Renoirs talrijke interviews werden evenwel niet opgenomen. Een index, een biblio- en filmografie vullen het boek aan. Trouw aan de intuïtieve en impulsieve aard van de cineast leest men hier geen traktaten, maar losse bedenksels en reacties van een uitermate gediversifieerde carrière.

D.L.

Raymond DURGNAT,

Jean Renoir,

Studio Vista, London, 1975, 429 blz., geïll.

Leo BRAUDY,

Jean Renoir, The World of his Films,

Anchor Books, Doubleday, New York, 1972, 286 blz., geïll.

Penelope GILLIATT,

Jean Renoir,

McGraw-Hill, New York, 1975, 136 blz., geïll.

Claude BEYLIE,

Jean Renoir, Le Spectacle, La Vie,

Cinéma d'Aujourd'hui, nouvelle Série, nr 2, Parijs, 1975, 144 blz., geïll.

Op enkele jaren tijd is de Renoir-studie aangevuld met verscheidene nieuwe titels, waarvan het boek van Durnat zonder meer indrukwekkend moet genoemd worden. Gilliat bundelde enkele artikels over en gesprekken met Renoir. Deze filmcritica vat het probleem van de Renoir-studie samen in haar lyrisch enthousiasme waar zich geen analyse op laat enten (zoals ze zelf formuleert). Beylie is een soms geïnspireerd, soms opdringerig en ouderwets apologet van Renoir. Zijn studie is een laatkomertje van de Cahiers du Cinéma oude stijl. Bovendien doopte hij zijn pen in de troebele inktpot van de realisme/fantasie-discussie, waarbij Renoir uiteindelijk altijd onrecht moet worden gedaan. Een verzorgde bio-, film- en bibliografie maakt deze publikatie toch erg nuttig.

Het boek van de Amerikaan Braudy bestudeert het hele oeuvre van Renoir rondom enkele thema's: natuur, theater, samenleving en heroïsme. Het nadeel van deze totaliserende beschrijving is dat breuken, spanningen en contradicties in een carrière over vijf decennia en drie

continenten gespreid geminimaliseerd worden.

Het boek van Durnat beschrijft chronologisch film na film. Elk hoofdstukje bundelt op briljante manier ontstaan, biografische, economische en politiek-culturele context, verhaal, stilistische en thematische beschouwingen samen. Wie het vroegere film-essayistische werk van Durnat wist te waarderen om zijn ruime gevoeligheid voor zowel de esthetiek als de sociologie van de film, zal ook aan deze tekst genoeg beleven. In het boek is een bibliografie en een index opgenomen. Een filmografie ontbreekt evenwel.

D.L.

Kenneth ANGER,

Hollywood Babylon,

Dell Publishing Company, New York, 1975, 305 blz., geïll.

Kenneth Anger, underground cineast van formaat, met morbide voorkeuren, brengt in dit prachtige prentenboek zijn commentaar en visie op het klassieke Hollywood dat in de jaren zestig verdween. Anger selecteerde een fascinerende iconografie van de filmstad, waarin star- en studio-foto's met geraffineerde glamour worden 'gecorrigeerd' door banale persfoto's. Deze illustraties zijn geordend rondom personaliteiten en de schandalen waarin ze betrokken zijn geweest. Want dit is een 'gossip'-boek, waarin uitsluitend geput wordt uit de massieve en ijzingswekkende tekst van de Hollywood-sensatie en -roddel. Anger neemt nergens afstand van deze 'tekst' maar bespeelt hem als een der essentiële aspecten van de Amerikaanse filmindustrie. Een kitsch en camp boek van hoog gehalte.

D.L.

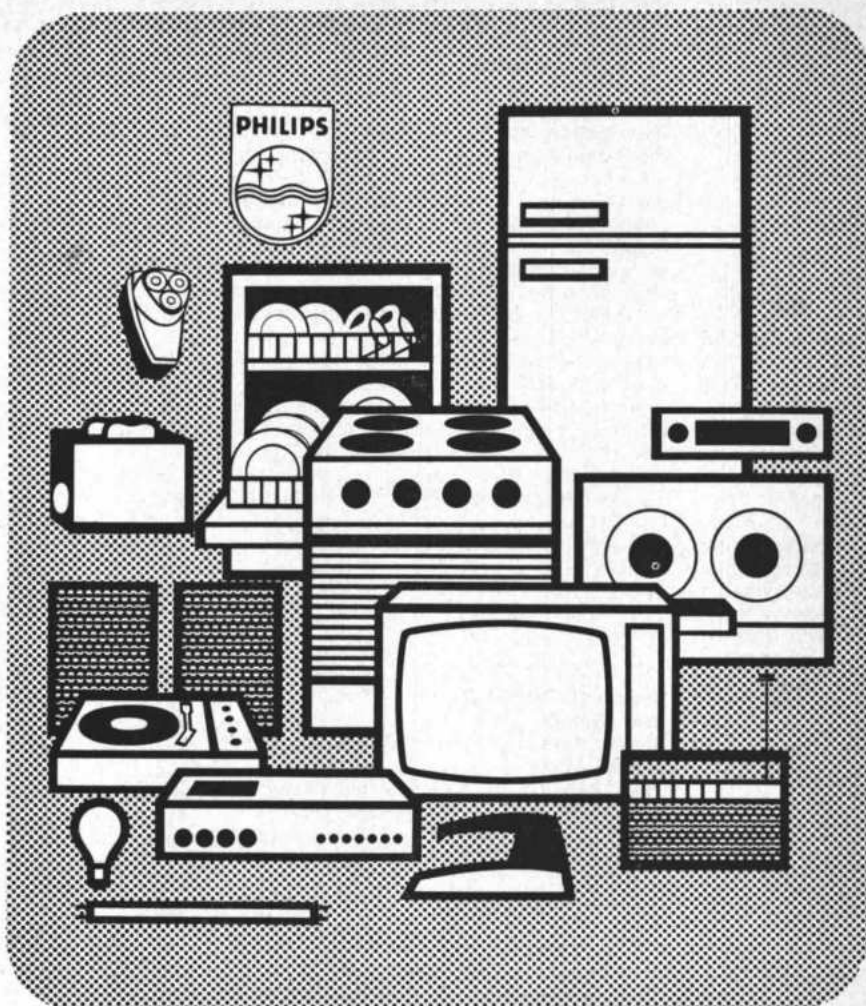
Garson KANIN,

Hollywood,

Viking Press, New York, 1974; Bantam Books, New York, 1976, 441 blz.

Kanin, regisseur en scenarist van gesofistikeerde comedies, vriend van Katharine Hepburn en Spencer Tracy (over wie hij een onvergetelijke biografie schreef), is een verijnde academische aristocraat in het ietwat ruwe en ongecultiveerde Hollywood. Zijn herinneringen aan producenten, stars en schrijvers in de filmstad, zijn observaties van machtsverhoudingen en productiepolitiek, zijn vlijmscherpe weergave van honderden gesprekken zijn betrouwbaar (Kanin hield decennia-lang een dagboek bij) en intelligent. Niet bezwaard door al te hoge ambities als cineast en met een thuisbasis in het Broadway-theater, kon Kanin zich veroorloven een buitenstaander te blijven. Een der fraaiste Hollywood-memoires: de verbittering die we van gelijkaardige publikaties gewend zijn, heeft hier de helderheid van ironie.

D.L.

Een complete gamma
ultra-moderne toestellen, ontworpen
voor uw vrije tijd en uw comfort.
Een niet te vergelijken prijs voor
z'n kwaliteit. Een verzekerde naverkoop-
dienst en waarborg over de gehele wereld.

PHILIPS

H10

John McCABE en Al KILGORE,
Laurel & Hardy,
E.P. Dutton, New York, 1975, 400 blz., geïll.

Een onmisbaar en klassiek boek voor alle liefhebbers en onderzoekers van het oeuvre van het komische duo. Elke film wordt met tien en meer foto's 'beschreven', een aansluitende tekst verduidelijkt situaties en geeft dialogen weer, een generiek en een kwotering door de samenstellers ronden de informatie af. De lay-out van dit prentenboek is strenger en neutraler dan het vergelijkbare boek van Anobile over de gags van de Marx Brothers (Why a Duck?). In dit laatste boek voegde de samensteller aan zijn thema een eigen visuele commentaar toe. McCabe en Kilgore blijven op afstand, willen documenteren en laten hun thema daardoor beter tot zijn recht komen.

D.L.

Joe HEMBUS,
Western-Lexikon,
München, Hanser Verlag, 1976, 777 blz., geïll.

1272 titels uit de geschiedenis van de film-western van 1894 tot 1975. Alfabetisch geordend staan bij iedere titel de belangrijkste generiek-gegevens vermeld, waarna een korte beschrijving van het verhaal volgt en een (wisselend uitvoerige of summier) kritische evaluatie. Een belangrijk nadeel voor de niet-Duitse gebruiker: het boek rangschikt de films naar hun Duitse titels. Er is wel een alfabetisch register der originele titels in het boek opgenomen, alsook een namenregister. De samensteller volgde geen western-purisme, zodat ook de Italo-westerns naast de Amerikaanse klassiekers vermeld zijn. Het boek is overvloedig (maar overbodig) geïllustreerd.

D.L.

Karl BROWN, **Adventures with D.W. Griffith**,
Secker & Warburg, London, 1973, 252 blz., geïll.

Billy BITZER, **His Story**, Farrar, Straus and Giroux, New York, 1973, 266 blz., geïll.

Linda ARVIDSON, **When the Movies were Young**, Dover Publications, New York, 266 blz., geïll.

Lilian GISH, **The Movies, Mr. Griffith, and Me**, W.H. Allen London, 1969, 388 blz., geïll.

Medewerkers van D.W. Griffith, zoals zijn cameramen Bitzer en Brown, actrices als Gish en Arvidson (waar Griffith mee gehuwd is geweest) hebben boeiende en warme memoires over hun jarenlange samenwerking neergeschreven. Gish en Brown deden dat recent, de memoires van Arvidson en Bitzer dateren alweer van vele jaren terug maar werden heruitgegeven. Samen vormen ze een onschatbare bron informatie over de dagelijkse artistieke en artisanale praktijk van het filmmaken in de pionierstijd. De fraaie illustraties in elk van deze uitgaven maken ze nog aantrekkelijker. Een namenregister maakt ze bovendien handig bij consultatie.

D.L.

Madeleine MALTHETE-MELIÈS,
Méliès L'Enchanteur, Hachette, Paris, 1973,
445 blz., geïll.

De kleindochter van Georges Méliès hoorde het rond de familietafel allemaal vertellen: de plotse rijkdom en even plotse ondergang van het filmbedrijf van Méliès. Die laatste moeilijke levensjaren maakte ze zelf mee, want ze woonde bij haar grootvader in. Het beeld dat ze van deze pionier ophangt is levendig en touchant. Heel wat stereotiepe opinies worden hier gecorrigeerd. Het boek lijkt ons rijk gedocumenteerd. Het ontbreken van een index maakt het moeilijk hanteerbaar en het ontbreken van een bibliografie is onvergeeflijk.

D.L.

Robert M. HENDERSON,
D.W. Griffith, The Years at Biograph,
Secker & Warburg, London, 1971, 250 blz., geïll.

Robert M. HENDERSON,
D.W. Griffith, His Life and Work, Oxford University Press, New York, 1972, 236 blz., geïll.

Kort na elkaar publiceerde Henderson twee bijzonder gedetailleerde studies over het leven, en de carrière en het oeuvre van Griffith. In een eerste studie concentreert hij zich op Griffith's leertijd bij de Biograph Company, een periode waar tot voor kort maar uiterst spaarzame gegevens over bekend waren. In een tweede boek beschrijft hij het integrale leven en werk van de cineast. Noch als biograaf, noch als filmkenner bevredigt Henderson. Hij schrijft saai en ongeïnspireerd. Op de films zelfs heeft hij geen esthetisch en kritisch perspectief. Hij beperkt zich tot het productie-aspect, maar doet ook dat niet echt systematisch. Het boek over de Biograph-jaren is nog het origineelst. Enkele gedetailleerde tabellen geven bruikbare informatie. Beide boeken hebben een index, zijn geïllustreerd en geven een bibliografie.

D.L.

Les Cahiers de la Cinémathèque,
David Wark Griffith,
nr 17, Noël 1975, Perpignan, 168 blz., geïll.

Specifiek op filmgeschiedenis geconcentreerde publikaties zijn zeldzaam. Deze Cahiers zijn een van die uitzonderingen. Nauwelijks bekend verdienen ze een ruimere aandacht dan ze tot nog toe wisten te veroveren. Dit nummer is het tweede dat men zo aan Griffith wijdt. Franse, Spaanse, Italiaanse en Amerikaanse bijdragen zijn erin gebundeld - een internationale ouverture die afsteekt tegen de traditionele Franse culturele autarchie. Daar staat dan een theoretische afscherping tegenover die elke semiologische systematiek negeert. Daardoor is het vooral een erudiet tijdschrift.

D.L.

David THOMSON, **A Biographical Dictionary of the Cinema**, Secker & Warburg, London, 1975, 629 blz.

Meer dan 800 regisseurs, acteurs en filmproducers werden in dit naslagwerk bijeengebracht. Thomson geeft na een filmografie en een kritisch essay ook enkele studies over de personaliteit. De formule is zo ambitieus van opzet dat ze daar ook alle nadelen van vertoont. De gegevens over de carrière zijn informatief en dus bruikbaar, maar Thomsons filmkritische beschouwingen missen scherpte en persoonlijkheid. Voorlopig is het evenwel het meest recente naslagwerk over de film.

D.L.

Francesca HART en Marinus SCHROEVERS, **Cinema en Theater**, Skarabee, Laren, 160 blz., geïll.

Martin LEVIN, **Hollywood and the Great Fan Magazines**, Ian Allan, London, 1970, 224 blz., geïll.

Twee facsimile edities van het 'fraaiste' uit film-fanpublicaties. Photoplay, Screenbook, Screenland, Modern Sreen heetten ze in de VS. Cinema en Theater was de naam van het gelijksoortige blad in Nederland. Zulke tijdschriften bloeiden sterk in de jaren dertig. Een randverschijnsel aan de brede filmhorizon, maar het is leuk dat de nostalgie-rage ze opnieuw onder onze aandacht brengt. Men bewondert hun geraffineerde lay out, hun experimenteren met letters en collages en neemt de teksten graag op de koop toe. Filmresearch heeft te lang willen bepalen wat belangrijk en onbelangrijk was. De film-efemera verdienen hun plaats!

D.L.

STRIP

W.K. HÜNIG
Strukturen des Comic Strip. Ansätze zu einer textlinguistisch-semiotischen Analyse narrativer Comics

Georg Olms Verlag, Hildesheim-New York, 1974, 344 blz.

De auteur poogt vanuit de tekstlinguïstiek en de semiotiek een analysemodel voor het stripverhaal op te bouwen. De gelijkheid van het werk staat buiten kijf. Enkele geanalyseerde voorbeelden - waaronder een uitgebreide ontleding van een episode uit Phoebe Zeit-Geist - maken de lectuur lichter.

L.V.P.

George PERRY en Alan ALDRIDGE,
The Penguin Book of comics,
Penguin Press, Harmondsworth, 1971, 272 blz. geïll.

Een uitvoerig geïllustreerd historisch overzicht van dit medium dat langzaam maar zeker meer burgerrechten verwerft. Deze

16 mm - PROJECTOREN BAUER

professionele perfectie, eenvoudige bediening.

BAUER P 6 : «De onvermoeibare» van BAUER naar keuze met automatische of hand-bediening.

Algemene eigenschappen :

- versterker 20 Watt sinus vermogen,
- halogeenlamp 24V 250 W.
- automatische stop bij einde van de film of bij eventuele filmbreuk.

BAUER P 6 S : voor 16mm-films zonder klankspoor,

BAUER P 6 L : voor 16mm-films met optisch klankspoor,

BAUER P 6 TS : voor 16mm-films met optisch en magnetisch klankspoor, beeldstilstand, lamp met koudspiegel 24V 250 W,

BAUER P 6 M : voor 16mm-films met optisch en magnetisch klankspoor en magnetische opname.

BAUER P 6 MARC 300 : uiterst lichtsterke projector voor zeer grote zalen, openluchtprojecties enz... met Xenon Marc 300 lamp.

BAUER P 6 STUDIO

Professionele dubbelband projector voor studio's, industrie, telecinema enz...

AUDIO-VISUEEL PROGRAMMA

FERNSEH :

- C.C.T.V. zwart/wit en kleur,
- camera's, monitors, video-recorders V.C.R. enz ...

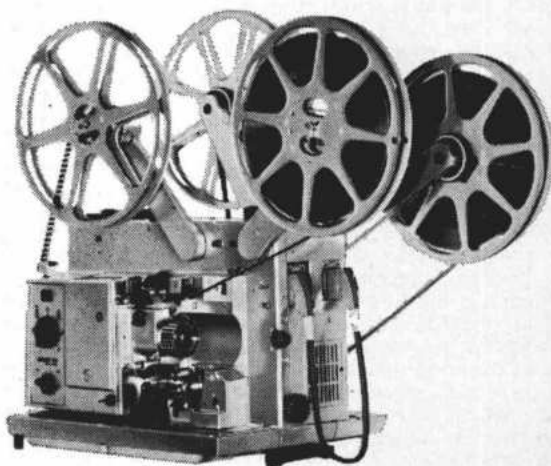
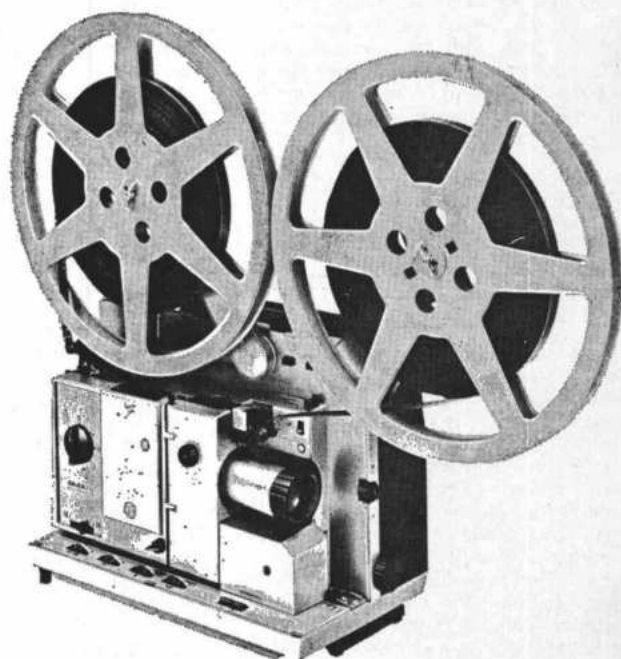
prijzen en documentatie op aanvraag

ALLUMALUX

Steenweg op Bergen 130

1070 - BRUSSEL

Tel. 02 - 523 94 25

uitgave is een herwerking van het overzicht dat reeds in 1967 verscheen. Voor wie met dit medium wil kennismaken is hier een uitgebreid assortiment aan historisch en actueel materiaal te vinden. Het teruggrijpen naar fresco's en antieke vazen was misschien nodig in 67 om cultuur-rakkers te sussen maar lijkt toch wat wat vergezocht als legitimering.

P.I.

W.J. FUCHS en R.C. REITBERGER, **Strips, anatomie van een massamedium**, Bruna en Zoon Utrecht/Antwerpen, 1974, 266 blz., geïll.

Vertaling uit het Duits door G.R. de Bruin. Op een originele manier gerangschikt naar verschillende onderwerpen die alle een min of meer belangrijk aspect van de strips behandelen treden we stap voor stap binnen in deze wonderde wereld van (vnl.) fictie. De auteurs trachten een wegwijzer door deze fictie op te bouwen en die telkens naar de realiteit te refereren. Volledigheid is zeker niet de eerste doelstelling maar al bij al is het min of meer een basiswerk geworden voor geïnteresseerden. Prettig en boeiend.

P.I.

Rudolf GEEL en R.H. FUCHS, **Schijnhelden en nepschurken - Beschouwingen over het beeldverhaal**,

Meulenhoff Amsterdam, 1973, 221 pp., geïll. Poging tot inventarisering van het beeldverhaal; een te lang miskend medium, dat minstens evenveel door volwassenen als door kinderen wordt gelezen. Goed bedoeld maar vaak erg verward en soms storend oppervlakkig. Het enthousiasme van de auteurs voor dit medium drukt op hun kritische zin, maar kan het gebrek aan systeem niet verantwoorden. Blijft natuurlijk in het land der blinden...

P.I.

MASSACULTUUR

Roland BARTHES, **Mythologieën**, Amsterdam, Arbeiderspers, 1975, 314 blz.

In 1972 verscheen het boek op de Britse, in 1975 op de Nederlandse markt. Barthes bundelde er korte bijdragen in die hij tussen '54 en '56 in de 'Lettres Nouvelles' publiceerde. Hij voorzag het in '57 verschenen boek van een uitvoerig semiologiserend essay over moderne mythes door het burgerlijke Frankrijk voor dagelijkse consumptie ter beschikking gesteld via publiciteit, media en massaproductie. Deze vertalingen roepen de vraag op van de vertaalbaarheid van deze auteur, waarbij het probleem niet alleen betrekking heeft op zijn unieke literaire stijl, maar ook op de ruimere culturele omzetbaarheid van zijn algehele problematiek. Deze zo aan de Franse cultuur der jaren vijftig gebonden essays behoeften anders wel

een bemiddelende tussenschakel in de vorm van een Nederlandse inleiding. Het ontbreken daarvan komt de bruikbaarheid van deze vertaling niet ten goede.

D.L.

C.W.E. BIGSBY, (ed.), **Superculture**, 1975, 225 blz.

R.B. BROWNE, M. FISHWICK, M.T. MARS-DEN, **Heroes of Popular Culture**, 1972, 190 blz.

M. FISHWICK, R.B. BROWNE, **Icons of Popular Culture**, 1970, 146 blz.

R.B. BROWNE, R.J. AMBROSETTI, **Popular Culture and Curricula**, 1972, 211 blz.

alle Bowling Green University Popular Press,

Aan de universiteit van Bowling Green (Ohio) is een Centrum voor de Studie van Populaire Cultuur gevestigd en daarmee verbonden de «Popular Culture Association». Er wordt een poging gedaan om het studiedomein van de populaire cultuur zo breed mogelijk en vanuit verschillende invalshoeken van wetenschappelijke disciplines te benaderen. Vanuit deze filosofie wordt de grote stroom van publicaties geïncanaliseerd in al dan niet gespecialiseerde tijdschriften en readers die worden samengesteld rondom een thema. «Popular Culture and Curricula» is uitgegeven als antwoord op een behoefte aan elementaire basisteksten bij de invoering van een studievak populaire cultuur. Definiëring, conceptualisering en pedagogie staan hier in de belangstelling. In «Heroes of Popular Culture» zijn artikels van algemene aard over de (anti-) held in de populaire cultuur opgenomen naast meer specifieke (o.a. de hond als held in de verschillende media). Geen studie-object, geen benadering wordt a priori uitgesloten. De 'Cola-fles van Cola-flessen', tekening op de omslag van «Icons of Popular Culture» geeft reeds een aanduiding dat hier iconologie wordt bedreven van dingen waar mensen dagelijks mee te maken hebben: soft drinks, wagens, religieuze iconen... «Superculture» is een boek over de penetratie van de Amerikaanse cultuur in afzonderlijke landen van Europa (vooral Groot-Brittannië) via verschillende media (waaronder architectuur, populaire muziek...). De mentaliteit van waaruit de artikels gekozen zijn is niet deze van een cultuur-imperialisme - maar van een culturele - uitwisseling - theorie.

G.D.M.

G. CAREY, Janis & Jimi LENNY, **Martijns Co & Generation**, New York, 1975, Pocket Books, 299 blz.

Het verhaal van drie pop-idolen, Lenny Bruce, Janis Japlin, Jimi Hendrix, die hun roem met de dood bekochten.

G.D.M.

Jochen VOGT, **Der Kriminalroman I en II**, W. Fink, München, 1971, 595 blz.

Deze tweedelige «reader» bevat een zeer uiteenlopende reeks opstellen over de

misdaad- of detective-roman, zowel van de hand van een aantal schrijvers van dit genre (o.a. van Chesterton, Dorothy Sayers, Raymond Chandler) als van literatuurtheoretici en filosofen (o.a. Viktor Schlovskij, Umberto Eco, Berthold Brecht, Ernst Bloch). Al deze bijdragen zijn, hoewel sommige speciaal voor deze publicatie herschreven en uitgebreid zijn, eerder elders verschenen.

J.M.P.

BOEK

Siegfried UNSELD, **Peter Suhrkamp**, Suhrkamp Taschenbuch nr 260, Frankfurt am Main, 1975, 246 blz., geïll.

Het 25-jarig bestaan van het prestigieuze en dynamische Duitse Suhrkamp Verlag was de aanleiding om de stichter van de uitgeverij, Peter Suhrkamp, die in 1959 overleed, met een biografische documentatie te huldigen. Suhrkamp die Brecht en Hesse in zijn fonds had, Adorno uitgaf en Frisch, vertoefde tussen de literaire grootheden van binnen- en buitenland. Zijn uitgeverij gaf wel een modern gezicht aan het intellectuele Duitsland. Unselde, die Suhrkamp opvolgde, publiceerde een droge chronologie waaraan hij citaten uit brieven en publicaties van Suhrkamp knoopt.

D.L.

MEDIKUNDE

Horst DICHANZ e.a., **Medien im Unterrichtsprozess. Grundlagen, Probleme, Perspektive**, Juventa Verlag, München, 1974, 264 blz.

In het eerste deel van deze studie proberen drie verschillende auteurs aannemelijk te maken dat mediadidaktiek (= de didaktiek van het gebruik van de audiovisuele media als hulpmiddelen bij het onderwijs) gebaat zou zijn bij een communicatie-theoretisch denken over het doceren leerproces. In het tweede deel worden een viertal specifieke problemen door vijf andere auteurs behandeld, o.a. de aanwending van audiovisuele media ter verandering van de onderwijspraktijk en de mogelijkheid om het onderwijs te individualiseren

J.M.P.

OBJECTEN

Gillo DORFLES, **Introduction à l'Industrial Design**, Casterman, Tournai, 1974, 158 blz.

Georges PATRIX,
Design et Environnement,
Casterman, Tournai, 1973, 170 blz.

Productie en consumptie van het hedendaagse voorwerp gebeuren niet meer naïef maar zelfbewust. Voorwerpen hebben hun plaats in de geschiedenis van technologie en stijl. Design is het bewust hanteren van materiaal, vorm, stijl in functie van functionaliteit, van leesbaarheid en bruikbaarheid. Design houdt een 'semantisering' in van het voorwerp. De snelle ontwikkeling van mode, technologie en consumptiegewoonten maakt dat binnen één mensenleven een rijke waaier aan vormen wordt aangeboden, elk met eigen connotaties. Het boekje van Dorfles, voorzien van een bibliografie, is een vertaling uit het Italiaans van een vulgarisatiewerkje. Het boekje van Patrix is een pamflet.
D.L.

TELEVISIE

Richard DYER,
Light Entertainment,
London, British Film Institute, 1973, 43 blz.

In dit tweede volume in de reeks 'Television Monograph' bestudeert de auteur de zogenaamde variété-programma's van de Britse televisie. De ontspanningsfunctie

van media wordt doorgaans ten gunste van hun educatieve en informatieve functies verwaarloosd. Dyer heeft de verdienste vragen te stellen naar de esthetiek en de sociale functies van ontspanning. Hij komt daarbij tot enkele verhelderende inzichten, die echter weinig stimulerend lijken voor verder onderzoek. Dyer rondt eerder af, dan dat zijn tekst nieuwe vragen oproept. Een niet te onderschatten verdienste blijft zijn ongecomplexeerde waardering voor 'light entertainment'.
D.L.

VARIA

BRILLAT-SAVARIN,
Physiologie du goût, avec une Lecture de Roland Barthes,
Paris, éditions Hermann, 1975, 187 blz.

Deze beroemde en klassieke tekst van de Franse gastronomie, verschenen in 1825, werd van zijn 'nutteloze uitwijdingen en herhalingen' ontdaan en van een briljante 'lectuur' door Roland Barthes voorzien. Deze inkorting is een dubieuze procedure, maar het inleidende essay biedt een stimulerende reconstructie van een 'tekst'. Alles wat onder de hoede van de taal komt wordt semiologisch beschrijfbaar: zo ook de sensualiteit van de smaak. De verbanden tussen taal en eten, het cen-

trale begrip 'oraliteit', de verhouding tussen taal en verlangen komen in korte paragrafen inspirerend ter sprake.
D.L.

John BERGER e.a.
Ways of seeing,
BBC en Penguin Books, Londen, 1972, 163 blz., geïll.
Anders zien,
SUN Nijmegen, 1974, 162 blz., geïll. Sun-schrift 74.

Zeven essays over kunst, gebaseerd op een televisieserie samengesteld door John Berger. De essays kunnen in een willekeurige volgorde gelezen worden. Drie ervan zijn uitsluitend uit beeldmateriaal samengesteld. Tegenover de traditionele esthetiserende en analyserende kunstbenadering primeren hier de maatschappelijke betekenis van de kunst en de achtergronden waaruit ze kon ontstaan, naast de ervaringen van de kijker. Het boek wil vragen oproepen die steeds weer tot andere vragen leiden en zo een communicatie creëren tussen de kunstenaar en zijn leefwereld en die van de 'Consument'. Eigenlijk een boek om in groep te lezen en dieper inzicht te verwerven in de sociale basis en betekenis en zo verder te komen dan mooi-en-duur-criteria. De vertaling zoals die verschenen is bij Sun komt bewonderenswaardig dicht bij het origineel en is bovendien op een voor dergelijk werk prettiger formaat uitgegeven.
P.I.

(ADVERTENTIE)

DELGAY

**audio-visueel didactisch materiaal
C.C.T.V.**

**koningsstraat 219, 1030 brussel
tel. 02. 219 14 59**

uit de tijdschriften

JOURNALISM QUARTERLY

Uitgegeven door: School of Journalism,
University of Minnesota,
Minneapolis 55455A

Vol. 53, nr. 1, lente 1976.

John W.C. JOHNSTONE, *Organizational Constraints on Newswork*, 5.

Jack R. HART, *Horatio Alger in the Newsroom: Social Origins of American Editors*, 14.

Thomas A. BOWERS, *The Bankhead Bill: How a Threatened Press Was Defeated*, 21.
Lee B. BECKER, *Two Tests of Media Gratifications: Watergate and the 1974 Election*, 28.

Gary O. COLDEVIN, *Some Effects of Frontier Television in a Canadian Eskimo Community*, 34.

K.E. KENT and Ramona R. RUSH, *How Communication Behavior of Older Persons Affects Their Public Affairs Knowledge*, 40.
Everette E. DENNIS and Michal SADOFF, *Media Coverage of Children and Childhood: Calculated Indifference or Neglect?* 47.

David B. SACHSMAN, *Public Relations Influence on Coverage of Environment in San Francisco Area*, 54.

Jean WARD and Cecilie GAZIANO, *A New Variety of Urban Press: Neighborhood Public-Affairs Publications*, 61.

Stuart H. SURLIN, *Fatalism and Authoritarianism: Predictors of Professional Attitudes in Journalism*, 68.

Barbara E. BRYANT, Frederick P. CURRIER and Andrew J. MORRISON, *Relating Life Style Factors of Person to His Choice of a Newspaper*, 74.

M. Timothy O'KEEFE and Kenneth G. SHEINKOPF, *Advertising in the Soviet Union: Growth of a New Media Industry*, 80.

Harvey SAALBERG, *Don Mellett, Editor of the Canton News, Was Slain While Exposing Underworld*, 88.

Richard Lee SMITH, *The Rise of the Mass Press in 19th Century France*, 94.

Ardyth Broadrick SOHN, *Determining Guilt or Innocence of Accused from Pretrial News Stories*, 100.

Kent R. MIDDLETON, *The Partisan Press and the Rejection of a Chief Justice*, 106.

Thomas W. HOFFER and Gerald A. BUTTERFIELD, *The Right to Reply: A Florida Amendment Abberation*, 111.

Harold SOHN, *Regional Newspapers Face New Economic Pressures*, 117.

D. Lynn PULFORD, *Follow-up of Study of Science News Accuracy*, 119.

Russell E. SHAIN and John D. MITCHELL, *How Reporters Judge Reporters, a Colorado Statehouse Study*, 122.

Richard M. PERLOFF, *Journalism Research: A 20-Year Perspective*, 123.

Milan D. MEESKE and Roger HANDBERG Jr., *News Directors' Attitudes Toward the Fairness Doctrine*, 126.

Malcolm E. LUMBY, *Ann Landers' Advice Column: 1958 and 1971*, 129.

Katleen L. ENDRES, *Capitol Hill Newswomen: A Descriptive Study*, 132.

Lynda Lee KAID, *Newspaper Treatment of a Candidate's News Releases*, 135.

William G. KELLY, *Jackie Robinson and the Press*, 137.

PUBLIZISTIK

Zeitschrift für Wissenschaft von Presse, Rundfunk, Film, Rhetorik, Werbung, Meinungsbildung.

Uitgegeven door: Deutsche Gesellschaft für Publizistik und Zeitungswissenschaft.
Verlag: Druckerei und Verlagsanstalt Konstanz Universitätsverlag GmbH.

Jg. 21, Heft 1, januari-maart 1976.

1956-1976: *Zwanzig Jahre «Publizistik»*, 5.
Ulrich SAXER, *Medienpolitische Systeme: eine Analyse schweizerischer Medienpolitik*, 9.

Hans Heinz FABRIS, *Helfen den Massenmedien neue Gesetze? Staatliche Kommunikationspolitik am Beispiel der österreichischen Mediengesetzgebung*, 31.

Paul LUIF, *Zur wirtschaftlichen Situation von Presse und Rundfunk in Österreich*, 47.

Hansjoachim HÖHNE, *Nachrichtenagenturen auf dem Medienmarkt in der Bundesrepublik Deutschland*, 57.

Klaus SCHÖNBACH, *Umfassende Information kontra «politische Grundhaltung». Übereinstimmung mit der redaktionellen Linie als Nachrichtenwert*, 68.

Jg. 21, Heft 2, april-juni 1976.

Jörg AUFERMANN, *Aufgaben, Konzepte und Analyseprobleme der Publizistik- und Kommunikationswissenschaft*, 157.

Klaus MERTEN, *Reflexivität als Grundbegriff der Kommunikationsforschung*, 171.

Peter HUNZIKER, *Fernsehen und interpersonelle Kommunikation in der Familie*, 180.

Dieter KROPPACH, *Journalistische Aussagenweisen. Ein Beitrag zur Sprache der Presse*, 196.

Hans-Jürgen WÜNSCHEL, *Die Entwicklung der Presse in der Pfalz in den ersten Nachkriegsmonaten 1945*, 208.

Matthias F. STEINMANN, *Neue Ansätze der institutionellen Publikumsforschung in der Schweiz*, 218.

COMMUNICATIO SOCIALIS

Zeitschrift für Publizistik in Kirche und Welt.

Verlag Ferdinand Schöningh,
0-4790 Paderborn, Jühenplatz 1-3.

Jg. 9, nr. 2, april-juni 1976.

Willi HENKEL, *Die Druckerei der Propaganda Fide im Dienste der Glaubensverbreitung*, 105.

Peter STORR, *Kirchliche Medienarbeit im Spannungsfeld des säkularen Rechts*, 118.
Ulrich NUSSBERGER, *«Publik» als Testfall verlagswirtschaftlicher Planung*, 126.

James KOTTOOR, *Das gedruckte Wort in Asien*, 143.

Jürgen HOEREN, *Die evangelische Jugendpresse — eine Bestandsaufnahme*, 151.

Michael BUB, *Medienforschung und kirchliche Sendungen*, 156.

Wolfgang WUNDEN, *Gewalt im Fernsehen*, 170.

SIGHT AND SOUND

International Film Quarterly.
Published by the British Film Institute,
81 Dean Street, London W1.

Vol. 45, nr. 2, lente 1976.

Bert HOGINKAMP, *Film and the Workers' Movement in Britain, 1929-39*, 68.

Penelope HOUSTON, *Barry Lyndon*, 77.

David GORDON, *British National Pictures Rides Again*, 81.

Philip STRICK, *Rossellini in 1976*, 88.

Herbert MARSHALL, *Andrei Tarkovsky's 'The Mirror'*, 92.

Herbert HOLBA, *David Robinson, The Enigma of Werner Hochbaum*, 98.

Tom MILNE, *The Elusive John Collier*, 104.

James M. WELSH, *Steven Kramer, Gance's Beethoven*, 109.

Richard COMBS, *Worlds Apart: Robert Aldrich since 'The Dirty Dozen'*, 112.

John CHITTOCK, *Future Playback: the new technologies*, 116.

Jerry KUEHL, *The Historian and Film*, 118.

MASSACOMMUNICATIE

Uitgegeven door: Stichting tot bevordering van de studie van Massacommunicatie, postbus 258, Nijmegen, Nederland.

Jg. 4, nr. 2, lente 1976.

C. HAMELINK, *De multinationals en de bewustzijnsindustrie*, blz. 65-71.

H.J. SMETS, *De ideologie van een nota*, blz. 72-89.

A. KORSTEN, *Leesbaarheid van overheidsbrochures en sociale ongelijkheid*, blz. 90.

Jg. 4, nr. 3, zomer 1976.

P.E.V. DE BRUIN, H.J. SMETS, J.G. STAPPERS en G.M. VELDHOVEN, *Naar een planning van massacommunicatief onderzoek*, blz. 131-183.

CAHIERS DU CINEMA

Revue Mensuelle de Cinema,
13, rue des Petits-Champs, Paris - 1er.

Nr. 258-259, juli-augustus 1975.

Jacques BONTEMPS, e.a., *Conservation avec Jean-Marie Straub et Danièle Huillet (Moïse et Aaron)*, 5-24.

Serge DANÉY, *Un tombeau pour l'oeil (Introduction à la musique d'accompagnement pour une scène du film d'Arnold Schoenberg)*, 27-35.

Jean-Pierre OUDART en Serge TOUBIANA, *Sur la représentation du pouvoir*, 36-46.

Robert KRAMER, John DOUGLAS, e.a., *«Milestones»*, 53-74.

Serge LE PERON, e.a., *Rayon 1975: Cinéma du Moyen-Orient*, 75-83.

N.N., *Cinéma Militant*, 84-93.

Nr. 260-261, oktober-november 1975.

Gregory WOODS, E.A., *Moïse et Aaron*, 5-84.

Nr. 262-263, januari 1976.

Jean-Louis COMOLLI, *La censure liberale avancée*, 5-8.

Serge LE PERON, e.a., *Numéro deux de Jean-Luc Godon*, 9-40.

Pascal BONITZER, e.a., *Entretien avec Benoît Jacquot (l'assassin musicien)*, 41-47.

Pascal BONITZER, *«Où est l'argent?» (l'assassin musicien)*, 48-51.

Pascal BONITZER, e.a., *Entretien avec André Téchiné (Souvenirs d'en France)*, 52-59.

Pascal KANE, *l'Héritière (Souvenirs d'en France)*, 60-61.

Michel FOUCOULT en René FERET, *Entretien sur «Histoire de Paul»*, 63-65.

Pascal BONITZER, *La bouche qui rit (histoire de Paul)*, 66-68.

Jean-Louis COMOLLI, *Présentation de «La Cecilia»*, 69-78.

Jean-Marie STRAUB en Danièle HUILLET, *Description et textes de «Moïse et Aaron»*, 79-94.

FILM EN TELEVISIE

Uitgegeven door de Katholieke Filmliga, dienst van de Katholieke Filmactie, v.z.w. Olmstraat 10, 1040 Brussel.

Nr. 225, februari 1976.

Herkenrodesingel 10,
3500 Hasselt - Tel. 011-22.59.11

HET BELANG VAN LIMBURG

het grootste regionale dagblad
in België, meer dan
dagelijks 300.000 lezers

10 reclame-weekbladen
gratis in alle bussen
264.623 eks.

Concentra Grafic

voor drukwerken met standing

Concentra Post

distributie reclamefolders
wekelijks huis aan huis in gans
limburg

magazine

voor informatie en reclame
in offset met 4 kleuren
gratis in alle bussen
195.536 eks.

Ronnie PEDE, e.a., *Het Filmjaar 1975*, blz. 4-9.
Ronnie PEDE, *Dossier Milestones*, blz. 10-12.
Jean-Marc DE VOS, *Dossier O Thiassos*, blz. 13-17.
Ronnie PEDE en Jean-Marc DE VOS, *Interview Lakhdar-Hamina*, blz. 20-22.
Gaston WEEMAES, *Henry Fonda*, blz. 24-25.
Francis BOLEN en Jean-Pierre WAUTERS, *De Belgische Kinema: Begin van de sprekende film (2)*, blz. 30-31.
Ivo NELISSEN, *Geschiedenis van de Droomfabriek (9)*, blz. 34-35.

RUNDFUNK UND FERNSEHEN

Uitgegeven door: Hans-Bredow-Institut an der Universität Hamburg, Hamburg 13, Helmhuberstrasse 21.

Jg. 24, nr. 1-2, 1976.

Rainer GEIBLER, *Bedürfnisvermittlung und Kommunikation*, 3.
Hannelore KEIDEL, *Politische Aspekte der Aufsicht über den Rundfunk*, 15.
Gerhard VOWINCKEL, *Fernsehen und soziales Lernen. Autonomie bei Vorschulkindern durch 'Sesamstraße'?* 39.
Uwe MAGNUS, *Neue Akzente in der Hörerforschung*, 49.
Ernst-W. VIETS, *Der Nord- und Westdeutsche Rundfunkverband*, 58.
Willi A. BOELCKE, *Die Anfänge von Radio Monte Carlo*, 81.
Claus EURICH, Herbert KLUGE, *Auslandsberichterstattung im Deutschen Fernsehen*, 97.
Steffen-Peter BALLSTAEDT, *Albrecht ESCHÉ, Nachrichtensprache und der Zusammenhang von Text und Bild*, 109.
Hans-Götz Oxenius, *Neue Formen der Telekommunikation*, 114.
Ekkehard LAUNER, *Erziehung, Information oder Unterhaltung?* 115.

COMMUNICATIONS

Uitgegeven door: Ecole pratique des Hautes Etudes, Le Centre d'Etudes de Communications de Masse (C.E.C. MASS), 10, rue Monsier-le-Prince, Paris 6e, Ed. du Seuil, 27 rue Jacob, Paris 6e.

Nr. 25, 1976.

LA NOTION DE CRISE

Introduction, 1.
Randolph STARN, *Métamorphoses d'une notion*, 4.
Emmanuel Le Roy LADURIE, *La crise et l'historien*, 19.
René THOM, *Crise et catastrophe*, 34.
André BÉJIN, *Crisis des valeurs, crises des mesures*, 39.
Hubert BROCHIER, *Réalités et illusions*, 73.
Jacques ATTALI, *L'ordre par le bruit*, 86.
Julien FREUND, *Sur deux catégories de la dynamique polémogène*, 101.
Yves STOURDZÉ, *Le pouvoir en miettes*, 113.

Pierre GAUDIBERT, *Crise(s) et dialectique*, 118.
Henri DESROCHE, *Notes sur quelques fragments d'Utopie*, 128.
Judith SCHLANGER, *Mutations ou révolutions?* 138.
Edgar MORIN, *Pour une crisologie*, 149.

AUDIO-VISUAL COMMUNICATION REVIEW

Uitgegeven door: Association for Educational Communications and Technology, 1201 Sixteenth Street N.Y., Washington D.C. 20036.

Vol. 23, nr. 4, winter 1975.

Richard E. CLARK and Richard E. SNOW, *ERIC/AVCR Annual Review Paper: Alternative Designs for Instructional Technology Research*, 373.
Pascal L. TROHANIS, *Information Learning and Retention with Multiple Images and Audio*, 395.
Arthur L. SAVAGE Jr., *Increasing Empathic Capabilities of Instructional Developers: Evaluation of a Three-Phase Instructional Strategy*, 415.
Janet CLEGG and Michael R. SIMONSON, *A Review of Educational Media Research: The Sex Variable*, 427.

Vol. 24, nr. 1, lente 1976.

David ENGLER, *Learner Verification: A Fine-Grain Analysis of Go-Go Empiricism*, 5.
David GLEISSMAN and Richard C. PUGH, *The Development and Evaluation of Protocol Films of Teacher Behavior*, 21.
Francis M. DWYER, *The Effect of IQ Level on the Instructional Effectiveness of Black-and-White and Color Illustrations*, 49.
William G. HOLLIDAY, *Teaching Verbal Chains Using Flow Diagrams and Texts*, 63.
James R. OKEY and Kenneth MAJER, *Individual and Small-Group Learning with Computer-Assisted Instruction*, 79.

GAZETTE

International journal for mass communication studies.
Uitgegeven door: KLUWER, B.V., p.o.b. 23, Deventer (Nederland)

Vol. XXII, nr. 1, 1976.

John V. VILANILAM, *Ownership versus developmental news content: An analysis of independent and conglomerate newspapers of India*, 1.
Gail M. MARTIN, *The social component in communications policy research*, 18.
Walter Ivan ROMANOW, *A developing Canadian identity: A consequence of a defensive regulatory posture for broadcasting*, 26.

Donald K. WRIGHT, *Professionalism levels of British Columbia's broadcast journalists: A communicator analysis*, 38.

Vol. XXII, nr. 2, 1976.

Lucas-Ooms Award granted to Gazette, 79.
Kenneth ADAM, *Britain's broadcasting future*, 80.
Sunwoo NAM, *Editorial decision-making in the United States: A comparison with the Japanese and Korean papers*, 90.
Sydney W. HEAD and Thomas F. GORDON, *The structure of world broadcast programming: Some tentative hypotheses*, 106.
Nkwelle EKANEY, *Radio and national development in Cameroon: A descriptive analysis*, 115.

TELEVISION QUARTERLY

Published by the National Academy of Television Arts and Sciences, 1270 Avenue of the Americas, New York 10020.

Vol. XII, nr. 2, lente 1975.

Letter From Robert F. LEWINE, 5.
Laurence BURGEE, *Backstage at «Upstairs, Downstairs»*, 7.
Harriet VAN HORNE, *Congressmen at Work*, 16.
Richard H. DAVIS, Ph.D., *Television and the Image of Aging*, 21.
Martin CARR, *Charisma... Bane or Blessing?* 26.
David YELLIN, *An Open Letter to Members of NATAS*, 34.
Martin WENGLINSKY, Ph.D., *Television News... A New Slant*, 38.
Michael RUSSNOW, *Oh to Be in England Now That Six O'Clock Has Come*, 47.
Television's Status Soaring, 52.
Ray POPKIN, *What's Light, Quick, Cheap... and Revolutionary?* 54.
Arthur TAYLOR, *The Social Contract of the Free Press*, 59.
Robert F. LEWINE, *An Open Reply to David Yellin*, 65.

DE PERS - LA PRESSE

Uitgegeven door de Belgische Vereniging van de Dagblauduitgevers, v.z.w., Belliardstraat 20, 1040 Brussel.

Jg. 22, nr. 4 (nr. 88), oktober-december 1975.

Stanton COOK, *l'Avenir de la presse*, blz. 1-6.
F. BLOEMENDAAL, *Waarheen met de persvoorziening?*, blz. 7-11.
X., *Doctrine des principaux partis politiques allemands en matière de media*, blz. 12-18.
Frans VINK, *Qu'est-ce que le Conseil de la publicité?*, blz. 22-27.
X., *La formation et l'éducation des journalistes à la république fédérale allemande*, blz. 46-49.

- training
- bewaking
- controle

met

C.C.T.V.

Alle inlichtingen bij
VIDEO - P.A. - AUDIO
VERKOOP - VERHUUR

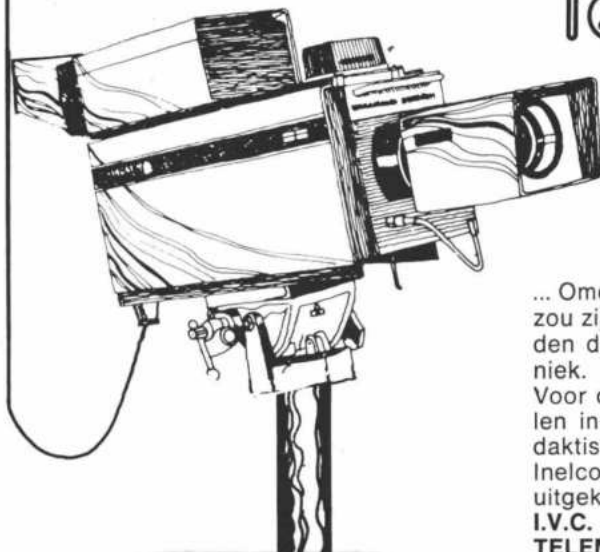
LUVOX

Herentalse Baan 122 - 130
2100 Deurne
Tel. (031) 22 00 22

de video... een middel een techniek

ONDERWIJS

BEWAKING
VEILIGHEID

... Omdat dit middel doeltreffend zou zijn, moet het gesteund worden door een volwaardige techniek.

Voor de video ten dienst te stellen in de meest gevarieerde didactische toepassingen, heeft Inelco voor U de beste merken uitgekozen :

**I.V.C. - SHIBADEN - KALART -
TELEMATION - VISCOUNT -
GRASS VALLEY.**

Wij zijn gespecialiseerd in de studie, uitwerking en installatie van video studio's monochroom en kleur en het zou ons een genoegen zijn de uwe te mogen uit te werken en op te bouwen.

HERSCHOLING

TECHNISCHE EN
WETENSCHAPPELIJKE
ANALYSE

PRODUCTIE

KADER
INFORMATIE

A.V. MEDIA

ANIMATIE

ELECTRONICS
DIVISION

INELCO

INELCO BELGIUM S.A.

1160 Brussel, Hertoginnedal 3, tel. 02-660.00.12

INELCO NEDERLAND B.V.

Amsterdam 1006, Joan Muyskenweg 22, tel. (020) 93.48.24

advertising Columbia

het zakelijkste van de jongere, creatieve reclamebureau's

Proeven!

Wat van twee glazen is een
trouwen die het Ginder-Ale is.
Een onverwacht toe-
te nemen gevoel...
Wat nog steeds de beste is...

GINDER-ALE
lekker bier

BREPOLS
BALLET VAN VLAANDEREN
CASINO VAN KNOKKE
CONSTRUCTAM
EBES
HAVILAND
INTEGREN
INTERCOMMUNALE DDS
INTERCOMMUNALE E3
INTERSOC
LCM
MARTINAS (GINDER ALE)

AGROTECHNIC
ALFA
APPLETISER
ASLK-CGER

aanwerving van beroeps- vrijwilligers

Wachtlijst: Bij het informatiebureau van de OCHT
Brusselse Kamer van
Handel en Industrie
7, rue de la Loi, 1000 Brussel
Tel. 02/533.37.22 of 02/533.37.19

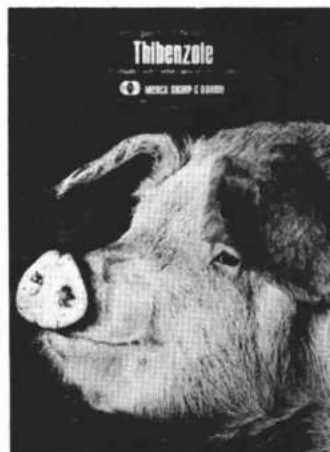

de beroeps
die hebben
"goed"

LE NINJA 74
E3

De veilige weg, ook voor uw geld
Obligaties met 8,25% intrest

De veilige weg De veilige belegging De veilige spaarwijze

DE ASLK VERDUBBELT UW SPAARBOEK

MENS + RUIMTE
MERCK SHARP & DOHME
MIN. VAN NED. KULTUUR
MIN. VAN LANDSVERDEDIGING
MONSANTO
MÖLLER
NAT. DIENST VOOR AFZET
V. LAND EN TUINBOUW
NAT. LOTERIJ
ROUSSILLON - REAL ESTATE
TUINBOUWVEILING LEUVEN
VYNCKIER CONTROLS

Wat U hier ziet, is alleen de top van de ijsberg.
Voor een volledig overzicht van onze creatieve prestaties
en onze reclame-inzichten, belt U even persoonlijk
met de Heer H. Acosta, beheerder-direkteur.

advertising
Columbia

Ambiorixsquare 23, 1040 Brussel Telefoon : 02/733.98.75 (3 lijnen)